
Literatuuronderzoek & kwalitatief onderzoek

Een advies voor het herstel van de biodiversiteit in Nederland

Bron: Europese Commissie (2019).

Een advies voor het herstel van de biodiversiteit in Nederland

Een evaluatie van de huidige status van het Nationaal Natuur Netwerk in Nederland en hoe deze veranderd kan worden om te voldoen aan de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen

Bron: Europese Commissie (2019).

Naam:	Fenna Geyp	3025258
Opleiding:	Biologie, Voeding en Gezondheid	
Major:	Mens	
Naam afstudeerdocent:	Yolanda Maas	
Plaats:	Almere	
Datum:	07/06/2021	

DISCLAIMER

Dit rapport is gemaakt door een student van AeresHogeschool als onderdeel van zijn/haar opleiding. Het is géén officiële publicatie van AeresHogeschool. Dit rapport geeft niet de visie of mening van AeresHogeschoolweer. AeresHogeschool aanvaardt geen enkele aansprakelijkheid voor enige schade voortvloeiend uit het gebruik van de inhoud van dit rapport.

Voorwoord

Voor u ligt het afstudeerwerkstuk: “Een advies voor het herstel van de biodiversiteit in Nederland”. Dit onderzoek gaat over de natuurdoelen die de biodiversiteit in Nederland en in de Europese Unie (EU) moeten waarborgen. Om deze natuurdoelen te behalen zijn oplossingen nodig die de natuur versterken.

Dit afstudeerwerkstuk heb ik geschreven in mijn vierde jaar van de opleiding Biologie, Voeding en Gezondheid aan de Aeres Hogeschool Almere. Het onderwerp over de Nederlandse natuurdoelen ben ik interessant gaan vinden door de verschillende krantenartikelen in 2020 over het (niet) behalen van natuurdoelen. De discussie rondom natuur is groot en kent veel verschillende partijen. Het is een maatschappelijke maar ook een politieke discussie. Om die reden leek het mij erg interessant om mij hier verder in te verdiepen. Verder heeft niet alleen mijn opleiding maar ook een gevolgde minor Governance of Sustainable development aan de Universiteit Utrecht mij geïnspireerd om dit onderwerp te kiezen. Het heeft mij de waarde van natuur laten inzien en mij laten realiseren dat voor het creëren van een duurzame toekomst, natuur meer prioriteit moet krijgen.

In februari 2021 ben ik begonnen aan mijn afstudeerwerkstuk en in juni 2021 heb ik het afgerond. Tijdens het schrijven van het onderzoeksverslag ben ik erachter gekomen hoe belangrijk het is om niet alleen in gesprek te gaan met belanghebbenden, maar ook om de juiste vragen te stellen.

Het afstudeerwerkstuk is bestemd voor de examencommissie van Aeres Hogeschool Almere en daarnaast ook voor iedereen die geïnterneerd is in het onderwerp natuur, biodiversiteit en de Nederlandse of Europese Unie natuurdoelen.

Eerst wil ik mijn dank uiten aan mijn afstudeerdocent Yolanda Maas voor haar begeleiding tijdens het afstudeerproces en voor de leermomenten die hierin hebben plaatsgevonden. Daarnaast wil ik graag mijn medestudenten uit mijn afstudeerkring bedanken voor hun ondersteuning en tips die mij geholpen hebben met het schrijven van het werkstuk. Als laatste wil ik ook graag alle participanten van de interviews bedanken voor hun tijd en de leuke gesprekken die hebben plaatsgevonden.

Ik wens u veel leesplezier toe!

Fenna Geyp.

Den Haag, 2021

Samenvatting

Nederland heeft het Nationale Natuurnetwerk (NNN) opgericht om te voldoen aan de Europese Unie (EU) habitatrichtlijnen. Echter, als het huidige plan om het NNN in 2027 voltooid te verklaren doorgaat, zal het NNN in 2027 voltooid worden met maar 65% van de natuurdoelen behaald. Hoe de Nederlandse en EU-natuurdoelen behaald kunnen worden, wordt onderzocht in de volgende hoofdvraag: “Wat voor advies kan er gegeven worden aan het Nationale Natuurnetwerk om het behalen van de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen in 2030 te bevorderen?”. Om de hoofdvraag te beantwoorden zijn deelvragen opgesteld:

1. Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?
2. Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?
3. Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?

Er is een literatuuronderzoek uitgevoerd en er zijn zeventien interviews afgenomen. De respondenten kwamen van natuurorganisaties, boerenorganisaties en provincies. De respondenten én hun organisaties zijn tijdens dit onderzoek anoniem gebleven. Dankzij de Nederlandse en EU-natuurdoelen werd bekend welke oplossingen en verbeteringen een bijdrage konden leveren aan het behalen van de Nederlandse natuurdoelstellingen, wat het behalen van de EU natuurdoelstellingen in 2030 reëler maakt.

Uit het literatuuronderzoek bleek dat maar vijf Nederlandse natuurdoelen overeenkomen met de EU natuurdoelen: het aantal bomen, de landbouw, bescherming van land, de stabiele ontwikkeling van soorten en stikstof.

Daarnaast zijn de oplossingen gericht op hervorming van agrarische bedrijven en het creëren van nieuwe natuur. Het gaat dan om natuur-inclusievere bedrijfsvormen en het realiseren van overgangszones bij het NNN. In deze overgangszones worden groene agrarische bedrijfsvormen gestimuleerd. Om deze twee oplossingen te realiseren is nieuwe grond nodig. De antwoorden op deelvraag 3 zijn vooral gericht op de aanpak van het verwerven van gronden, de volgende vier factoren spelen daarin een rol: (1) subsidies (2) aanmoedigingen, (3) harde maatregelen en (4) het kiezen van een intermediaire partij die regie krijgt over de gronden.

De conclusie luidt: om het NNN succesvol te voltooien, zodat de Nederlandse en de EU-natuurdoelen in 2030 voldoende behaald zijn, moet er op enkele punten gelet worden. Met name op het creëren van overgangszones bij de grenzen aan de bestaande NNN-gebieden. Hiervoor is grond nodig waarop natuurbehoud ondersteunende maatregelen moeten plaatsvinden, zoals natuur-inclusievere agrarische bedrijven.

Abstract

The Netherlands has established the National Nature Network (NNN) to meet the European Union (EU) Habitat directives. However, when the current plan to complete the NNN by 2027 continues, the NNN will be completed with only 65% of the nature targets achieved. How the Dutch and EU nature targets can be achieved is investigated in the following main question: "What advice can be given to the National Nature Network to promote the achievement of the European Union and Dutch nature targets in 2030?". To answer the main question, sub-questions have been formulated:

1. What are the European Union and Dutch nature targets, formulated to secure the Habitat Directives, to be achieved by 2030?
2. What are the possible solutions for the Netherlands to achieve the desired national targets by 2030?
3. How can changes to the National Nature Network in the Netherlands play a role in meeting the nature targets set by the European Union in 2030?

A literature study was carried out and seventeen interviews were conducted. The respondents came from nature organisations, agricultural organisations and provinces. The respondents and their organisations remained anonymous during this study. With the Dutch and EU nature targets in mind, it became clear which solutions and improvements could contribute to the achievement of the Dutch nature targets, which makes the achievement of the EU nature targets in 2030 more realistic.

The literature review showed that only five Dutch nature targets match the EU nature targets: the number of trees, agriculture, land protection, stable development of species and nitrogen. In addition, the solutions are aimed at reforming agricultural companies and creating new nature. This involves more nature-inclusive forms of farming and the realisation of transitional zones near the NNN. In these transition zones, green forms of agriculture are stimulated. New land is needed to realise these two solutions. The answers to sub-question 3 are mainly focused on the approach to land purchase: (1) subsidies, (2) incentives, (3) hard measures and (4) choosing an intermediary party that has control over the land.

The conclusion is that in order to successfully complete the NNN, so that Dutch and EU nature targets are sufficiently achieved by 2030, a number of points need to be addressed. In particular, to create extra transition zones at the borders of the existing NNN areas. This requires land on which nature conservation support measures must take place, such as more nature-inclusive farming.

Inhoudsopgave

1. Inleiding	7
2. Materiaal en methode.....	9
2.1. Verzamelen van informatie	9
2.2. Literatuuronderzoek.....	11
2.2.1. Deelvraag 1.....	11
2.2.2. Deelvraag 2	12
2.2.3. Deelvraag 3.....	14
2.3. Interviews	15
2.3.1. Onderzoekspopulatie	16
2.3.2. Procedure interviews	16
2.3.3. Analyse interviews.....	17
2.4. Beantwoorden van de hoofdvraag.....	18
3. Resultaten.....	19
3.1. De natuurdoelen	19
3.2. De oplossingen om nationale natuurdoelen te behalen	23
3.2.1. Literatuuronderzoek.....	23
3.2.2. Interviews	27
3.3. De veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk	27
4. Discussie	30
4.1. Een kritische blik op de resultaten van de deelvragen	30
4.1.1. Literatuuronderzoek deelvraag 1	30
4.1.2.a Literatuuronderzoek deelvraag 2	30
4.1.2.b Interviews deelvraag 2	30
4.1.3. Literatuuronderzoek deelvraag 3	31
4.2. Beperkingen van het onderzoek	31
4.2.1. Literatuuronderzoek deelvraag 1	31
4.2.2.a Literatuuronderzoek deelvraag 2	31
4.2.2.b Interviews deelvraag 2	31
4.2.3. Literatuuronderzoek deelvraag 3	32
4.2.4. Literatuuronderzoek algemeen	32
4.3. Gevolgen voor toekomstig onderzoek	32
5. Conclusie	33
6. Aanbevelingen	35
Bronnenlijst	36
Bijlagen	39

Bijlage I. Het Natura 2000 netwerk in Nederland	39
Bijlage II. Het biogeografisch niveau in Nederland	40
Bijlage III. Het behoud van leefgebieden	43
Bijlage IV. Literatuur logboek	44
Bijlage V. De toekenning van punten bij de oplossingen in deelvraag 2	46
Bijlage VI. Concept-mail naar potentiële respondenten	51
Bijlage VII. Interview partijen die betrokken zijn in de natuur.....	52
Bijlage VIII. De woordelijke transcriptie van de interviews.....	54
Bijlage IX. De resultaten van de interviews	88

1. Inleiding

Door de huidige consumptiemaatschappij, waarin de mens meer neemt dan teruggeeft aan de natuur, neemt de biodiversiteit in een rap tempo af (Malhorta, 2017). Biodiversiteit houdt het leven op aarde in stand doordat het niet alleen de oneindige variatie van plantaardig en dierlijk leven vertegenwoordigt maar ook de variatie van de soorten ecosystemen (Malhorta, 2017). Zonder biodiversiteit verdwijnt die variatie en zouden de ecosystemen, die de mens nodig heeft (Beunen, & Aarts, 2020), niet meer kunnen bestaan. De gevolgen van biodiversiteitsverlies en de instorting van ecosystemen zijn, dat grondstoffen en voedingsstoffen die essentieel zijn voor het leven verloren gaan (Malhorta, 2017). Biodiversiteit wordt gedefinieerd als het totaal van leven op de planeet (Malhorta, 2017). Het kan gezien worden als een maatstaf van wat behouden moet worden in de wereld maar ook als een instrument om ecologische systemen in stand te houden (Maclaurin & Sterelny, 2008). De ecologische functie van deze systemen is namelijk verbonden met de biodiversiteit, waardoor de biodiversiteit als instrument ingezet kan worden om de ecologische functie te beïnvloeden (Maclaurin & Sterelny, 2008). Een grote biodiversiteit zorgt ervoor dat de mens zeker is van voedsel, gezondheid en goederen die gebruikt kunnen worden in de samenleving (Malhorta, 2017; Von-Hertzen, et al., 2015). Het behouden van biodiversiteit is daarom van groot belang.

In 1992 ontwikkelde de Europese Unie (EU) habitatrichtlijnen voor de Europese lidstaten (Europese Commissie, 2020). Een habitat is het natuurlijke leefgebied van een organisme (van Dale, 2020). Deze richtlijnen zijn bedacht om lidstaten te stimuleren om de biodiversiteit in stand te houden en tegelijkertijd rekening te kunnen houden met economische, culturele, sociale en regionale omstandigheden (Europese Commissie, 2020). Samen met de Europese vogelrichtlijnen vormen de richtlijnen voor leefgebieden een belangrijk onderdeel van het EU-natuurbeschermingsbeleid (Europese Commissie, 2020). Mede door dit beleid is het huidige Natura 2000 netwerk opgericht. Dit netwerk is bedoeld om onder andere het voortbestaan van de meest waardevolle en bedreigde leefgebieden te garanderen (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2020). De Europese Commissie en het Europese Thematische Centrum voor Biodiversiteit beoordelen op nationaal en biogeografisch niveau of leefgebieden in landen voldoende worden gedekt door het Natura 2000 netwerk (Europese Commissie, 2016). Hierbij gaat het biogeografisch niveau over de natuurlijke verspreiding van soorten en ecosystemen (ETC/BD & EEA, 2015). Uit de laatste beoordeling, gemeten van 2013 tot en met 2018, blijkt dat de Europese Commissie het huidige netwerk voltooid verklaart. Echter, sommige lidstaten worden geadviseerd om meer gebieden voor te stellen om het netwerk op hun grondgebied ook te kunnen voltooien (Europese Commissie, 2016). Nederland is een van de Europese lidstaten die meer gebieden moet voorstellen om het Natura 2000 netwerk in het land te voltooien. Met 15% van het land- en wateroppervlak bezet door het Natura 2000 netwerk (zie Bijlage I), staat Nederland op de negentiende plek van 28 lidstaten (Salden, 2020). Daarnaast laat de laatste beoordeling zien dat de leefgebieden in onder andere Nederland onvoldoende zijn op biogeografisch niveau (zie Bijlage II) (ETC/BD & EEA, 2015). Dat betekent dat de natuurlijke verspreiding van soorten en ecosystemen laag is (ETC/BD & EEA, 2015). Nederland scoort ook slecht op het behoud van leefgebieden (zie Bijlage III), Nederland staat hierbij op de 23^e plek van de 28 lidstaten (EEA, 2021).

Ondanks de regelgevingen en het netwerk zijn de biodiversiteitsdoelstellingen van 2020 niet gehaald (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2020; Sanders, 2020) en staat de biodiversiteit in Nederland nog altijd onder druk (Breman & van Vliet, 2017). Nederland heeft zelf het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) opgericht als nationaal plan om te voldoen aan de Europese

richtlijnen en om het Natura 2000 netwerkgebieden te beschermen (Natuurmonumenten, 2015). Dit netwerk is dan ook de ruggengraat van de natuur in Nederland. Oorspronkelijk bestond het uit 728.500 hectare maar is sinds 2013 verkleind naar 680.000 hectare (Missler, 2020; Natuurmonumenten, 2015). Uit onderzoek blijkt dat wanneer het huidige plan om het NNN in 2027 voltooid te verklaren doorgaat, het NNN in 2027 voltooid gaat worden met maar 65% van de natuurdoelen behaald (Bremner et al., 2020; Kamphorst, Pleijte & Kistenkan, 2020). Als de NNN in 2027 voltooid is met 65% van de natuurdoelen behaald, wordt verwacht dat nog maar 70% van natuurdoelen in 2030 haalbaar zijn (Interprovinciaal Overleg & Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2020). Naast de Nederlandse natuurdoelen in 2030 heeft de EU zelf ook zijn doelstellingen gezet in het jaar 2030 (Berkers, 2021). Om te kunnen voldoen aan de richtlijnen van de EU in 2030 en om het NNN succesvoller te kunnen voltooien in 2027 moet het natuurbeleid in Nederland veranderen. Er zijn al veel groene initiatieven en organisaties in Nederland (Atlas Leefomgeving, z.d) die proberen op vele manieren de natuur in Nederland te stimuleren. De bevindingen van Bremner en collega's (2020) laten zien dat de natuur ondanks alle wetgevingen en goede initiatieven nog steeds niet voldoet aan de gewenste doelstellingen. Om die reden worden in dit onderzoek de bestaande oplossingen die de natuur in Nederland stimuleren en het meest een bijdrage aan het behalen van de Nederlandse en de EU-natuurdoelen op een rij gezet. Het doel hiervan is dat bekend wordt welke maatregelen het meest opleveren als het gaat om het behalen van de natuurdoelen. In dit rapport wordt er daarom gekeken naar de vraag: "Wat voor advies kan er gegeven worden aan het Nationale Natuurnetwerk om het behalen van de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen in 2030 te bevorderen?". Het jaartal 2030 is gekozen als streven omdat zowel de EU als Nederland natuurdoelen hebben gezet in dit jaartal. Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?
2. Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?
3. Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?

Om antwoord te krijgen op de bovengenoemde vragen, is er een literatuuronderzoek gedaan en zijn er interviews gehouden. Hoofdstuk 2 bevat informatie over welke middelen nodig waren om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden. Vervolgens wordt uitgelegd hoe het literatuuronderzoek en de interviews uitgevoerd zijn. In hoofdstuk 3 zijn de resultaten van het literatuuronderzoek en de interviews gepresenteerd. In hoofdstuk 4 zijn de volgende discussiepunten besproken: (i) een kritische blik op de resultaten van de deelvragen, (ii) mogelijke beperkingen van het onderzoek en (iii) welke gevolgen dit onderzoek kan hebben. Hierna is in hoofdstuk 5 antwoord gegeven op de deelvragen, waarmee vervolgens de hoofdvraag van het onderzoek wordt beantwoord. Tot slot eindigt dit verslag met hoofdstuk 6 waarin aanbevelingen gegeven worden voor eventuele vervolgonderzoeken.

2. Materiaal en methode

In dit hoofdstuk volgt informatie over hoe het onderzoek uitgevoerd werd. Om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden werd er gebruik gemaakt van een literatuuronderzoek en interviews. De antwoorden op de deelvragen zouden zo samen de hoofdvraag kunnen beantwoorden.

De hoofdvraag:

Wat voor advies kan er gegeven worden aan het Nationale Natuurnetwerk om het behalen van de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen in 2030 te bevorderen?

De deelvragen:

1. Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?
2. Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?
3. Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?

Eerst zal beschreven worden hoe de informatie voor het literatuuronderzoek werd verzameld. Dit betekent dat er aangegeven wordt welke zoekmachines gebruikt zijn en aan welke criteria de bronnen moesten voldoen om gebruikt te kunnen worden in het onderzoek. Hierna is het literatuuronderzoek per deelvraag verder uitgelegd. Om antwoord te krijgen op deelvraag 2 zijn er naast het literatuuronderzoek, ook interviews gehouden. De aanpak van de interviews is in 2.3 toegelicht. Tot slot is aan het einde van dit hoofdstuk beschreven hoe de drie deelvragen samen de hoofdvraag beantwoorden.

2.1. Verzamelen van informatie

Om gegevens te verzamelen werd er gebruik gemaakt van zoekmachines zoals Google Scholar en Green-I. Het gebruik van deze zoekmachines leidden naar informatie van databanken zoals Wageningen Universiteit Library, Peer J. en Universiteit Utrecht Repository. Welke databanken gebruikt zijn was afhankelijk van de resultaten uit de zoekmachines. De resultaten van de zoekmachines werden namelijk eerst beoordeeld op de criteria uit Tabel 1. Als de informatie, van de databanken, uit de zoekmachines voldeden aan de criteria, dan werd deze gebruikt voor het onderzoek. Voor het beantwoorden van deelvraag 1, werden ook gegevens van zowel Europese als Nederlandse overheidsinstellingen gehaald. Om deze gegevens te verzamelen werd er gebruikt gemaakt van de zoekmachine Google. Alleen de informatie van de Europese Commissie, Europese Unie of van de Rijksoverheid websites zijn gebruikt. Mits deze voldeden aan de criteria uit Tabel 1.

De keuze om met zoekmachines te werken in plaats van databanken was gebaseerd op het idee dat de onderzoeker niet alle databanken kent en dus wellicht hierdoor informatie niet zou kunnen vinden.

Per deelvraag werden de zoektermen uitgekozen die gebruikt konden worden in de zoekmachines. De zoektermen werden uitgekozen op basis van de formulering van de verschillende deelvragen. De verdere toelichting over de zoektermen is daarom per deelvraag opgeschreven in 2.2. Om te zorgen dat de juiste informatie gebruikt werd in het onderzoek en om de kwaliteit daarvan te waarborgen, werden de bronnen getest op de volgende criteria: jaartal, taal, soort bron, betrouwbaarheid en validiteit (zie Tabel 1). Uit de zoekacties op basis van de zoektermen (zie 2.2) en na het beoordelen van de kwaliteit van de bronnen, werden de gevonden bronnen geselecteerd op titel en de inhoud van de abstract.

Tabel 1. De beschrijving van de criteria om de kwaliteit van de bronnen te waarborgen.

	Deelvraag 1	Deelvraag 2	Deelvraag 3
Jaartal	Uitsluitend bronnen vanaf 2010 werden geselecteerd. De periode van elf jaar was gekozen omdat 2021 half wegvalt doordat het geen voltooid jaar was. Met deze keuze werden de bronnen van tien voltooide jaren (2010 -2020) gebruikt maar kon de nieuwe informatie uit de eerste twee kwartalen van 2021 wel worden meegenomen in het onderzoek.		
Taal	De gebruikte bronnen waren geschreven in het Nederlands of Engels.		
Soort bron	Peer-reviewede bronnen: • Wetenschappelijke artikelen (voorzien van bronvermelding). • Rapporten van erkende organisaties die zich met natuurbeleid bezighouden. Ander erkende bronnen: • Informatie van erkende organisaties of (overheid)instellingen (zoals Natuurmonumenten , Europese Unie en Nederlandse overheid). • Vaktijdschriften.		
Betrouwbaarheid	De bronnen waren peer-reviewed en hadden referenties. De betrouwbaarheid steeg wanneer de bron meerdere keren was geciteerd. Om dit overzichtelijk bij te houden was er een literatuur logboek gemaakt (zie Bijlage IV). Hierin werd onder andere beschreven uit welke databank de bron was gehaald of de bronnen peer-reviewed waren en hoeveel referenties de bronnen hadden. Het literatuur logboek werd gebruikt ter ondersteuning van de algemene bronnenlijst en de bronnenweergave in Tabel 2,4, 6 en 8.		
Validiteit	Dit werd gedaan door uitsluitend de informatie uit de bronnen te gebruiken die gingen over (i) biodiversiteit in standhouden in Nederland en Europese Unie (EU) lidstaten en (ii) de EU en Nederlandse natuurdoelen die gekoppeld waren aan de instandhoudingen van de biodiversiteit.	Dit werd gedaan door uitsluitend de informatie uit de bronnen te gebruiken die gingen over (i) oplossingen om nationale natuurdoelen in Nederland te behalen en (ii) ideeën om de natuur in Nederland te stimuleren.	Dit werd gedaan door uitsluitend de informatie uit de bronnen te gebruiken die gingen over (i) Nationale Natuurnetwerk (NNN), (ii) stand van zaken rondom Nationale Natuurnetwerk en (iii) barrières van Nationale Natuurnetwerk.
	Er werd waar mogelijk rekening gehouden met eventuele belangen van auteurs bij de uitkomsten van onderzoeken of bij het verspreiden van bepaalde informatie. Dit werd gedaan door bij wetenschappelijke artikelen te kijken naar de belangenconflicten, die vermeld horen te zijn.		

2.2. Literatuuronderzoek

In deze paragraaf zijn per deelvraag de gebruikte zoektermen en combinaties van zoektermen gegeven, daarna volgt de selectieprocedure van de gebruikte geschikte bronnen en hoe deze geanalyseerd zijn.

2.2.1. Deelvraag 1

“Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”

Om antwoord te krijgen op de bovengenoemde deelvraag werden de zoektermen en de combinaties, zoals aangegeven in Tabel 2, gebruikt. Deze zoektermen waren uitgekozen op basis van de formulering van deelvraag 1. Om de deelvraag te beantwoorden moest informatie verkregen worden over: (i) de Europese Unie, (ii) Nederland en (iii) de natuurdoelen die in 2030 gehaald moeten worden. De natuurdoelen werden opgesteld om de habitatrichtlijnen te waarborgen. In deze richtlijnen staan biodiversiteit en natuur centraal, daarom zijn de begrippen *biodiversiteit* en *natuur* opgenomen als zoekwoorden in Tabel 2. Om de nationale en internationale bronnen te gebruiken, werden de Nederlandse zoektermen ook vertaald naar het Engels. Dit was gekozen zodat alle benodigde informatie gevonden kon worden.

Tabel 2. De zoektermen die leidden naar de informatie over de Europese Unie doelen en Nederlandse natuurdoelen die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen.

Deelvraag 1	
Zoekwoorden en steekwoorden	Combinaties
Europese Unie	Europese Unie (AND) natuurdoelen (AND) 2030
Nederland	Europese Unie (AND) natuur (AND) 2030
Natuurdoelen	Europese Unie (AND) biodiversiteit (AND) 2030
2030*	Nederland (AND) natuurdoelen (AND) 2030
Biodiversiteit	Nederland (AND) natuur (AND) 2030
Natuur	Nederland (AND) biodiversiteit (AND) 2030
	European Union (AND) nature goals (AND) 2030
	European Union (AND) nature (AND) 2030
	European Union (AND) biodiversity (AND) 2030
	The Netherlands (AND) nature goals (AND) 2030
	Dutch (AND) nature goals (AND) 2030
	The Netherlands (AND) nature (AND) 2030.
	Dutch (AND) nature (AND) 2030
	The Netherlands (AND) biodiversity (AND) 2030.
	Dutch (AND) biodiversity (AND) 2030

* Het toevoegen van het jaargetal 2030 was gekozen vanwege de streefdatum in de beleidsplannen voor het bereiken van de natuurdoelen.

De gevonden bronnen werden vervolgens bekeken op geschiktheid, door titel en samenvatting te lezen. Indien de bron dan nog als bruikbaar was aangemerkt, werd deze in het geheel gelezen, geanalyseerd en verwerkt in een tabel afhankelijk van het type natuurdoel, van de EU of Nederland (zie Tabel 3 en 4). Hiermee werd beoogd een overzicht te krijgen over welke verschillende doelen per 2030 behaald moesten worden. Eerst werden de bron (als verkorte URL-code) en de auteurs en/of de publicerende organisatie weergegeven. Vanwege de grootte zijn de volledige URL-codes opgenomen in Bijlage IV. Vervolgens werden de natuurdoelen beschreven. Het doel was om alle opgestelde natuurdoelen, die de habitatrichtlijnen waarborgden, in kaart te brengen. Om het onderzoek af te bakenen werd een maximum van 30 verschillende bronnen per tabel ingesteld.

Tabel 3. De gevonden gegevens met betrekking tot uitsluitend de EU-natuurdoelen voor de deelvraag: *“Wat zijn de Europese en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”*. In kolom 1 staan de verkorte links die leidden naar de website van de gebruikte bronnen, in kolom 2 staan de auteurs of de organisatie die de bronnen hebben geschreven en in kolom 3 worden de gevonden EU-natuurdoelen uit de bron beschreven.

Bron (URL).	Auteur/ organisatie.	EU-natuurdoelen.

Tabel 4. De gevonden gegevens met betrekking tot uitsluitend de Nederlandse natuurdoelen voor de deelvraag: *“Wat zijn de Europese en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”*. In kolom 1 staan de verkorte links die leidden naar de website van de gebruikte bronnen, in kolom 2 staan de auteurs of de organisatie die de bronnen hebben geschreven en in kolom 3 worden de gevonden Nederlandse natuurdoelen uit de bron beschreven.

Bron (URL).	Auteur/ organisatie.	Nederlandse natuurdoelen.

Het was de bedoeling dat er een duidelijk overzicht kwam over de natuurdoelen op nationaal en internationaal niveau. Om dat te bereiken werden de verkregen natuurdoelen zoveel mogelijk in categorieën ingedeeld. Dit werd gedaan door de gegevens te verwerken in Figuur 3 (zie 3.1). Hierin werd per categorie eerst de EU-natuurdoel weergegeven en vervolgens de Nederlandse natuurdoel. Op die manier werd dan duidelijk hoe Nederland de EU-natuurdoel probeerde te realiseren.

2.2.2. Deelvraag 2

“Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”

Om de deelvraag te beantwoorden werd er gezocht naar oplossingen van experts. Deze oplossingen werden gezocht via zoektermen en combinaties, zoals aangegeven, in Tabel 5. Uit vooronderzoek (zie Hoofdstuk 1) bleek dat Nederland maar 70% van de natuurdoelen in 2030 zal gaan halen. In deelvraag 2 werd daarom gezocht naar oplossingen die het behalen van deze natuurdoelen bevorderden. De zoektermen waren daarom gericht op (i) stimuleren van natuur in Nederland, (ii) stimuleren van biodiversiteit in Nederland en (iii) waar eventuele nieuwe natuur in Nederland moest komen. Om internationale onderzoeken over de Nederlandse natuur te gebruiken werden de zoektermen ook vertaald naar het Engels. Het doel was om oplossingen te vinden die konden bijdragen aan het behalen van de gewenste nationale doelstellingen in 2030. De gevonden bronnen werden vervolgens bekeken op geschiktheid, door titel en samenvatting te lezen. Indien de bron dan nog als bruikbaar was aangemerkt, werd deze in het geheel gelezen, geanalyseerd en opgenomen in een tabel (zie Tabel 6). Eerst werden de bron (als verkorte URL-code) en de auteurs en/of de publicerende organisatie weergegeven. Vanwege de grootte zijn de volledige URL-codes opgenomen in Bijlage IV. Vervolgens werden de oplossingen geanalyseerd op drie punten en tot slot werden de meest passende oplossingen beschreven. Aanvullend werden er interviews afgenomen met

verschillende partijen die zich bezighielden met de natuur in Nederland, meer informatie over dit onderdeel is terug te vinden in 2.3.

Tabel 5. De zoektermen die leidden naar de informatie over mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale natuurdoelen te behalen in 2030.

Deelvraag 2	
Zoekwoorden en steekwoorden	Combinaties
Meer	Hoe (AND) meer (AND) natuur (AND)
Nederland	Nederland?
Natuurdoelen	Hoe (AND) biodiversiteit (AND) stimuleren?
Nieuwe	Hoe (AND) natuurdoelen (AND) behalen?
Biodiversiteit	Hoe (AND) nieuwe (AND) natuur (AND) Nederland?
Natuur	Waar (AND) nieuwe (AND) natuur (AND) Nederland?
Stimuleren	How (AND) more (AND) nature (AND) the Netherlands?
Behalen	How (AND) stimulate (AND) biodiversity?
Hoe	How (AND) achieve (AND) nature goals?
Waar	How (AND) achieve (AND) dutch (AND) nature goals?
	How (AND) new (AND) nature (AND) the Netherlands?
	Where (AND) new (AND) nature (AND) the Netherlands?

De oplossingen uit bruikbare bronnen werden eerst verwerkt in kolom 3 van Tabel 6. Van iedere bron werden de oplossingen vervolgens geanalyseerd op drie punten. Dit werd gedaan door per oplossing drie vragen te beantwoorden en door de antwoorden waardes te geven van drie, twee of één:

- 1) Draagt de oplossing bij aan het behalen van de natuurdoelen?
 - Antwoord: *ja* (3), *mogelijk* (2) en *nee* (1).
- 2) Kan de oplossing succesvol geïmplementeerd worden als er optimale steun van de overheid, draagvlak en geld aanwezig is?
 - Antwoord: *ja* (3), *mogelijk* (2) en *nee* (1).
- 3) Zijn er obstakels die het implementeren van de oplossing hinderen? Zo ja, hoeveel?
 - Antwoord: 0 (3), 1-3 (2) en >3 (1).

Drie punten (3) betekenden dat het antwoord positief was, twee punten (2) betekenden dat het antwoord neutraal was en één punt (1) betekende dat het antwoord negatief was. De gegevens uit de gevonden bronnen moesten deze vragen kunnen beantwoorden om bruikbaar te zijn. Dit betekende dat uit de gevonden bron duidelijk moest zijn: hoe de oplossing bijdroeg aan de het behalen van de natuurdoelen, wat er nodig was om de oplossing succesvol te implementeren en welke obstakels er waren die de implementatie belemmerden. Met deze informatie kon dan antwoord gegeven worden op de drie vragen. In Tabel 2 van Bijlage V is de toekenning van punten per oplossing gegeven, inclusief argumentatie.

De drie vragen waren bedacht met het idee dat een ideale oplossing een antwoord met drie punten kon geven. Dit betekende dat de ideale oplossing een totale score kreeg van negen punten, hiermee kon gezegd worden dat de ideale oplossing succesvol een bijdrage kon leveren aan het behalen van de gewenste nationale doelstellingen. Nadat de oplossing in een bruikbare bron gevonden was en

deze een voldoende (zeven tot negen punten) gescoord heeft bij het beantwoorden van de drie vragen (zie kolom 4 van Tabel 6), werd de oplossing verder uitgewerkt in kolom 5 van Tabel 6. In kolom 5 is een samenvatting gegeven aan de hand van de toekenning van de punten uit Tabel 2 van Bijlage V. Dit houdt in dat succespunten en eventuele barrières benoemd zullen worden. Om een volledig beeld te kunnen krijgen van de oplossing uit het literatuuronderzoek was in de kolom 5 van Tabel 6 ook minimaal één andere geschikte bruikbare bron gebruikt per oplossing. Deze bronnen werden uitsluitend gebruikt om begrippen, succespunten en barrières beter te begrijpen. In 2.3.3. is uitgelegd hoe de interviews, die onderdeel zijn van het beantwoorden van deelvraag 2, verwerkt werden in Tabel 6.

Tabel 6. De gevonden gegevens voor de deelvraag: *“Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”*. Met hierin de verkorte weblink naar de bron (kolom 1), de naam van welke auteurs of organisatie de bron hebben geschreven (kolom 2), mogelijke oplossingen uit de literatuur en interviews (kolom 3), de score (tussen de zeven en negen punten) op de drie sub vragen: (a) *Draagt de oplossing bij aan het behalen van de natuurdoelen?*, (b) *Kan de oplossing succesvol geïmplementeerd worden als er optimale steun van de overheid, draagvlak en geld aanwezig is?* en (c) *zijn er obstakels die het implementeren van de oplossing hinderen? Zo ja, hoeveel?* (kolom 4) en de samenvatting van de oplossingen (kolom 5).

Bron (URL of interview nummer).	Auteur/organisatie.	Ronde 1: oplossingen.	Score	Ronde 2: samenvattingen.

2.2.3. Deelvraag 3

“Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?”

Uit onderzoek bleek dat wanneer het natuurbelief zo doorging, het NNN in 2027 voltooid werd met maar 65% van de natuurdoelen behaald (Bremas, et al., 2020) (zie Hoofdstuk 1). Eerst werden daarom de barrières in kaart gebracht. Dit werd gedaan door het gebruik van de zoektermen en combinaties in Tabel 7. De zoektermen waren bedacht op basis van de formulering van de bovengenoemde deelvraag. Om de deelvraag te beantwoorden moesten de zoektermen de volgende punten zien te vinden: (i) de huidige status van het NNN en (ii) welke barrières de voltooiing van het NNN belemmerden. Om internationale onderzoeken over het NNN te gebruiken werden de zoektermen ook vertaald naar het Engels.

Tabel 7. De zoektermen die leidden naar informatie over hoe veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk een rol kunnen spelen om het behalen van de opgestelde EU-natuurdoelen te bevorderen.

Deelvraag 3	
Zoekwoorden en steekwoorden	Combinaties
Nationale Natuurnetwerk	Huidige (AND) status (AND) Nationale Natuurnetwerk Stand van zaken (AND) Nationale Natuurnetwerk
Huidige	
Status	
Stand van zaken	

Barrières	Barrières (AND) Nationale Natuurnetwerk. Current (AND) status (AND) Nationale Natuurnetwerk (AND) the Netherlands Current (AND) status (AND) National Nature Network (AND) the Netherlands Current (AND) situation (AND) Nationale Natuurnetwerk (AND) the Netherlands Current (AND) situation (AND) National Nature Network (AND) the Netherlands Barriers (AND) Nationale Natuurnetwerk (AND) the Netherlands Barriers (AND) National Nature network (AND) the Netherlands
-----------	--

De gevonden bronnen over de barrières in het NNN werden vervolgens bekeken op geschiktheid, door titel en samenvatting te lezen. Indien de bron dan nog als bruikbaar was aangemerkt, werd deze in zijn geheel gelezen, geanalyseerd en beschreven in een tabel (zie Tabel 8). Eerst werden de bron (als verkorte URL-code) en de auteurs en/of de publicerende organisatie weergegeven. Vanwege de grootte zijn de volledige URL-codes opgenomen in Bijlage IV. Daarna werden de gevonden barrières opgenomen in kolom 3 van Tabel 8. Deze barrières werden vervolgens tegenover de EU-natuurdoelen geplaatst. Hierdoor werd het mogelijk om te zien welke eventuele barrières de opgestelde EU-natuurdoelen konden belemmeren. De EU-natuurdoelen die belemmerd waren door de barrières van het NNN werden in kolom 4 van Tabel 8 gezet. Op basis daarvan werd er gekeken welke veranderingen plaats konden vinden. De veranderingen die in kolom 5 van Tabel 8 genoemd werden, zijn onderbouwd met dezelfde gevonden bronnen van deze deelvraag. Aan de hand van de resultaten uit Tabel 8 werd er gekeken welke veranderingen aan het NNN een rol konden spelen in het behalen van de EU-natuurdoelen in 2030.

Tabel 8. De gevonden gegevens van literatuuronderzoek op de deelvraag: “Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?”. In kolom 1 staan de verkorte links die leiden naar de websites van de gebruikte bronnen, in kolom 2 staan de auteurs of de organisatie die de bronnen hebben geschreven, in kolom 3 staan de gevonden barrières uit de bronnen, in kolom 4 worden de EU-natuurdoelen beschreven die door de barrières uit kolom 3 niet voltooid dreigen te worden en in kolom 5 worden de veranderingen beschreven die de barrières moeten verheven.

Bron (URL)	Auteurs/ organisatie.	Barrières NNN	EU Natuurdoelen	Welke verandering moet er plaatsvinden?

2.3. Interviews

Om deelvraag 2: “Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”, goed beantwoord te krijgen werden naast het literatuuronderzoek ook interviews gehouden met minimaal acht partijen die dicht bij de Nederlandse natuur stonden. De verwachting dat acht partijen geïnterviewd zouden worden, is verder beschreven in 2.3.1. Met behulp van interviews werd getracht om erachter te komen of en welke ideeën de partijen hadden met betrekking tot het stimuleren van de Nederlandse natuur. Er

werden daarom kwalitatieve interviews gehouden waarin respondenten vrij waren om hun meningen te delen. De gedachte achter het houden van interviews was om meer diepgang te krijgen bij het beantwoorden van deelvraag 2. De interviews zijn afgenomen in een tijdsbestek van twee weken. Hoe deze interviews zijn verwerkt tot bruikbare informatie staat in 2.3.3. beschreven.

2.3.1. Onderzoekspopulatie

Voor de interviews werd er contact gemaakt met de volgende 35 (inclusief de 12 provinciale dochter-organisaties van Landschap en de 12 provincies zelf) partijen:

- 1) De Natuur en milieufederaties.
- 2) De organisatie Landschap (in twaalf provincies).
- 3) De 12 provincies.
- 4) Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).
- 5) Instituut Voor Natuureducatie en duurzaamheid (IVN).
- 6) Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische vereniging (KNNV)
- 7) M.E.E.R groen.
- 8) Naturalis Biodiversity Centre.
- 9) Natuurboeren.
- 10) Natuurmonumenten.
- 11) Staatsbosbeheer (SSB).
- 12) Vereniging van bos- en natuureigenaren (VBNE).
- 13) Wereld Natuur Fonds (WNF).

De keuze voor deze organisaties was gemaakt vanwege hun significante bijdrage in de besluitvormingen rondom natuurprojecten in Nederland en hun terugkerende vermelding in de beschikbare en gebruikte literatuur ingelezen ten behoeve van de introductie van dit onderzoek (Hoofdstuk 1). Verder zijn partijen ook gekozen omdat ze op de IVN-website vermeld stonden bij *Natuur- en milieuorganisaties* (IVN, z.d). In 2.3.2 staat de procedure van de interviews beschreven, hierin is ook vermeld welke personen benaderd waren, waarom deze personen benaderd waren en hoe deze personen benaderd waren. Het streven was om minimaal acht en maximaal twintig van deze potentiële respondenten te interviewen. Deze minimale en maximale aantallen werden verwacht omdat in de literatuur beschreven is dat wanneer een onderzoek gericht is op een heterogene onderzoekspopulatie (waarin groepen mensen van elkaar verschillen van mening), het aantal interviews tussen de acht en twintig zouden gaan liggen voordat er een theoretische saturatie ontstaat (Benders, 2021). Een theoretische saturatie ontstaat wanneer de antwoorden uit de interviews geen nieuwe informatie meer geven (Benders, 2021). Er werd ook rekening gehouden met dat er niet voldoende tijd was om meer respondenten te kunnen interviewen en dat niet elke partij te bereiken was voor een interview.

2.3.2. Procedure interviews

Om de partijen te benaderen werd er eerst gekeken of ze actief zijn op LinkedIn. Wanneer dit zo was dan werd eerst contact gezocht met een aanbevolen relevante persoon, bijvoorbeeld: Hoofd Staatsbosbeheer (provincie). De respondenten moesten enigszins kennis hebben over het beleid dat de organisatie aanhoudt als het ging om het stimuleren van natuur. In eerste instantie werd daarom contact gemaakt met afdelingshoofden, projectleiders of beleidsmedewerkers. Dit werd gedaan door hun mailadres te zoeken op de website van de desbetreffende partij en een mail te sturen (zie Bijlage VI). Bij geen reactie of wanneer een partij niet op LinkedIn te vinden was, werd er een mail verstuurd naar het algemene mailadres (zie Bijlage VI). Een toevoeging aan deze mail was dat er gevraagd werd of de medewerker die het algemene mailadres beheerde, de mail kon doorsturen naar een aanbevolen relevante collega. Dit werd zo gedaan omdat het onzeker was of deze medewerker

interne contactgegevens van een collega mocht doorsturen naar de onderzoeker. De contactgegevens waren van de websites van de desbetreffende partijen gehaald.

Wanneer een potentiële respondent open stond voor een interview ging de volgende procedure van start: (i) de respondent kreeg een mail met de bevestiging van zijn toezegging voor het interview met datum, tijdstip en een bijlage met een toestemmingsformulier (zie Bijlage VII). Het formulier kon op vrijwillige basis worden ingevuld. Op de dag van het interview werd (ii) eerst aan de respondent gevraagd of het toestemmingsformulier was ingevuld en of het na afloop kon worden teruggestuurd naar de onderzoeker. Vervolgens (iii) werd er toestemming gevraagd om het interview op te nemen via een spraakrecorder App. Het was echter de bedoeling dat de onderzoeker tijdens het interview zoveel mogelijk mee ging schrijven, zodat de opname alleen gebruikt werd als back-up wanneer de informatie niet compleet kon worden opgeschreven. De volgende materialen waren daarom nodig tijdens een interview:

- 1) Boldbeast Recorder (app op Samsung telefoon).
- 2) Schrift met daarin de dertien vragen.
- 3) Pen of potlood.
- 4) Telefoon.
- 5) Laptop.
- 6) Microsoft Teams.

De opzet van het interview dat plaats vond met de respondenten is te vinden in Bijlage VII. De interviews moesten in kaart brengen wat voor ideeën er waren rondom het stimuleren van natuur in Nederland. Er waren vijf categorieën die in dertien vragen tijdens het interview aan bod kwamen. In de categorie *natuur* werden twee introductievragen gesteld over wat de respondenten natuur vonden. De categorie *werk* gaf inzicht over welke rol de partij had als het gaat over het Nederlandse natuurbeleid. Hierover werden twee vragen gesteld. In de categorie *ideeën* werd vervolgens, door middel van zes vragen, gekeken naar wat de respondenten vonden van de huidige ontwikkelingen in het Nederlandse natuurbeleid. Als laatste werd via twee vragen in de categorie *Nationale Natuurnetwerk* gevraagd naar de mening over het Nationale Natuurnetwerk en zijn invloed op het behalen van de opgestelde doelen. In de categorie *overige* stond een afsluitende vraag die gesteld kon worden wanneer er tijd over was. Van tevoren was de keuze gemaakt om de interviews 30 minuten te laten duren. Deze keuze was gemaakt zodat het voor de respondenten makkelijker was om een afspraak in hun werkschema te plannen.

2.3.3. Analyse interviews

De schriftelijke notities die tijdens het interview waren gemaakt werden gedigitaliseerd in een Word document zodat deze later in het onderzoeksverslag konden worden toegevoegd. Bij het digitaliseren van de schriftelijke notities zijn de spraakopnames opnieuw afgespeeld zodat de onderzoeker zeker wist dat alle informatie goed opgeschreven zou worden. Bij het digitaliseren zijn de interviews dus woordelijk getranscribeerd (zie Bijlage VIII). Dit was gekozen omdat in het onderzoek vooral gekeken werd naar wat de participanten zeiden.

Vanwege de kwalitatieve aard van het interview gaven respondenten verschillende antwoorden. De verschillende antwoorden van de respondenten werden gecategoriseerd in de eerdergenoemde vijf categorieën: natuur, werk, ideeën, Nationale Natuurnetwerk en overige (zie Bijlage IX). Hierdoor kwam een overzichtelijk beeld over de verschillende of overeenstemmende meningen van de respondenten per vragencategorie. De data uit de categorieën *ideeën* en *Nationale Natuurnetwerk* waren uiteindelijk gebruikt voor het beantwoorden van deelvraag 2. Deze categorieën waren gekozen omdat deze het meest bijdroegen aan het beantwoorden van de deelvraag. De overige

categorieën waren nodig om de herkomst van de ideeën te begrijpen. Er werd vooral gekeken of de respondenten ideeën hadden over het stimuleren van de Nederlandse natuur, waarmee de natuurdoelen door Nederland in 2030 behaald konden worden. Hieruit werden conclusies getrokken. De gegevens uit de interviews die antwoord konden geven op de drie vragen uit 2.2.2, werden uiteindelijk samengevoegd met de gegevens uit het literatuuronderzoek in kolom 3 van Tabel 6, zie 2.2.2. Alleen de ideeën die deze vragen positief konden beantwoorden en daardoor een score hadden tussen de negen en zeven punten, werden uiteindelijk verder uitgewerkt in kolom 5 van Tabel 6. Bij de samenvattingen (kolom 5 van Tabel 6) van de oplossingen die uit de interviews verkregen zijn werd geen gebruik gemaakt van andere geschikte bruikbare bronnen. Dit is gekozen omdat deze oplossingen gebaseerd zijn op praktijkervaringen en het niet zeker was of er in de literatuur hierover iets te vinden was. In Tabel 2 van Bijlage V is de toekenning van punten per oplossing gegeven, inclusief argumentatie.

Tijdens de analyse werd ervoor gezorgd dat de respondenten anoniem konden blijven. Dit werd gedaan door de interviews te nummeren. Wanneer een interview gebruikt werd als bron, was dit in de bronvermelding aangeduid als: interview 1. Naast de persoonlijke namen van de respondenten, bleef ook de naam van hun organisaties vertrouwelijk. Dit onderzoek ging over de ideeën die in Nederland zijn over het stimuleren van natuur. De onderzoeker vond dat wie deze ideeën hadden en voor welke specifieke partij deze personen werken, niet van belang voor dit onderzoek. Deze gegevens zijn daarom alleen voor de onderzoeker bekend. In de bronvermelding werd dus gebruik gemaakt van de nummering.

2.4. Beantwoorden van de hoofdvraag

In hoofdstuk 4 werd uiteindelijk de hoofdvraag beantwoord met de resultaten van de deelvragen uit hoofdstuk 3. Deelvraag 1 maakte het mogelijk om de specifieke EU en Nederlandse natuurdoelen voor 2030 in kaart te brengen. In deelvraag 2 werd vervolgens gekeken welke oplossingen een bijdrage leverde aan het behalen van de nationale doelstellingen in 2030. In deelvraag 3 werden de barrières van het NNN in kaart gebracht en was er gekeken of deze barrières het behalen van de EU-natuurdoelen in 2030 belemmerden. Nadat de belemmeringen door de barrières van het NNN waren vastgesteld, werd vervolgens gekeken welke veranderingen aan het NNN nodig zijn om de desbetreffende barrières te verminderen of te verhelpen. Om de hoofdvraag te beantwoorden werden de oplossingen uit deelvraag 2 en de verbeteringen uit deelvraag 3 benoemd die het behalen van de Nederlandse natuurdoelen bevorderden, waardoor ook het behalen van de EU-natuurdoelstellingen in 2030 reëler maakt. Het werd mogelijk om advies uit te brengen over wat het NNN kan doen om de opgestelde EU en Nederlandse natuurdoelen in 2030 te behalen.

3. Resultaten

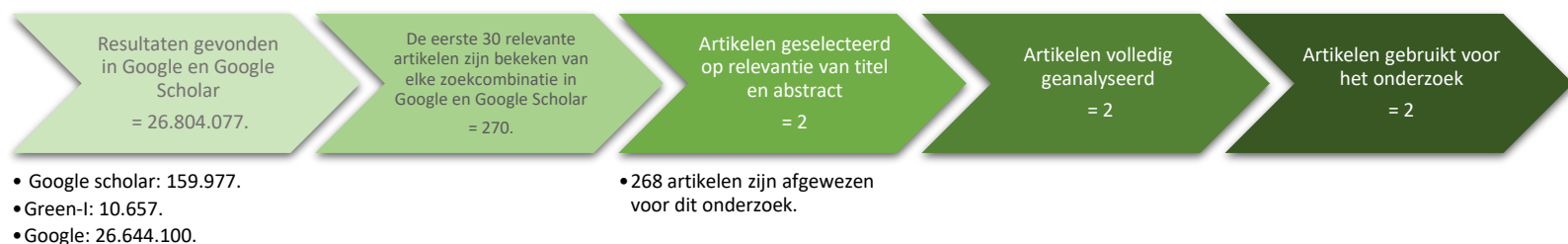
In dit hoofdstuk worden de resultaten van het literatuuronderzoek en de gehouden interviews beschreven. Het literatuuronderzoek vond plaats tussen 17 mei 2021 en 28 mei 2021. Per deelvraag worden de resultaten beschreven.

3.1. De natuurdoelen

“Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”.

Om deelvraag 1 te beantwoorden zijn bronnen gebruikt van de Europese Commissie en de Rijksoverheid. Deze bronnen waren getest op de kwaliteitscriteria en bruikbaar bevonden. Vanwege het gebruik van de officiële overheidsinstellingen waren de bronnen betrouwbaar bevonden, ondanks dat deze niet peer-reviewed waren of referenties hadden.

De zoektermen: *Europese Unie (AND) natuurdoelen (AND) 2030, Europese Unie (AND) natuur (AND) 2030, Europese Unie (AND) biodiversiteit (AND) 2030, European Union (AND) nature goals (AND) 2030, European Union (AND) nature (AND) 2030 en European Union (AND) biodiversity (AND) 2030*, waren gebruikt in Google Scholar, Green-I en Google voor het verzamelen van de informatie. Het proces van de literatuurselectie op basis van al deze zoektermen is in Figuur 1 weergegeven. Eerst zijn de resultaten van alle zoekwoorden bij elkaar weergegeven, vervolgens werden de bronnen geselecteerd zoals beschreven in de methode.

Figuur 1. Literatuurselectie met betrekking tot de Europese Unie (EU) voor het beantwoorden deelvraag 1. Eerst zijn de resultaten van alle zoektermen voor het beantwoorden van deelvraag 1, met betrekking tot de EU-natuurdoelen, samen weergegeven (26.804.077) en daarna zijn de resultaten die per selectiemethode geselecteerd zijn zoals beschreven in de figuur, te zien.

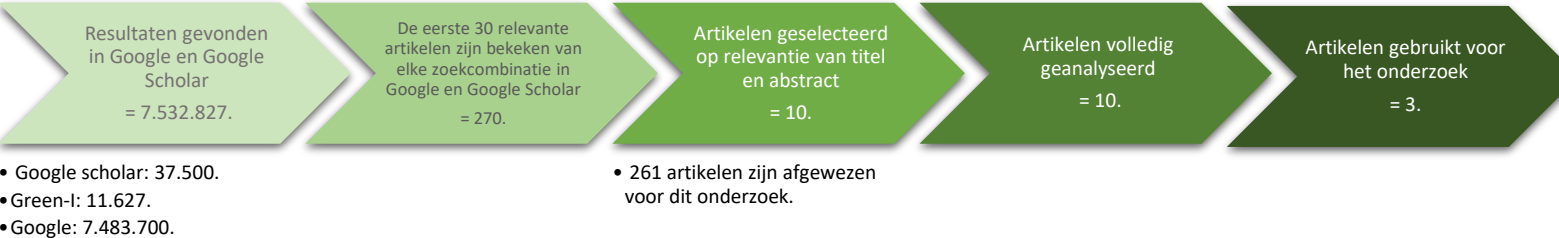
Van de 270 artikelen die aan de kwaliteitscriteria voldeden waren uiteindelijk maar twee artikelen bruikbaar voor het beantwoorden van de deelvraag. De resultaten uit deze twee bronnen zijn weergegeven in Tabel 9.

Tabel 9. De resultaten van het literatuuronderzoek met betrekking tot de EU-natuurdoelen voor de beantwoording van deelvraag 1: *“Wat zijn de Europese en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”.* In kolom 1 staan de verkorte links die leiden naar de website van de gebruikte bronnen, in kolom 2 staan de auteurs of de organisatie die de bronnen hebben geschreven en in kolom 3 worden de gevonden EU-natuurdoelen uit de bron beschreven.

Bron.	Auteur/ organisatie.	EU-natuurdoelen.
EUR-Lex - 52020DC0380 - EN - EUR-Lex (europa.eu)	European Commission.	In de EU moet 30% van het land beschermd worden in 2030 (European Commission, 2020).
		In de EU moet 30% van de zeeën beschermd worden in 2030 (European Commission, 2020).
		In de EU moet 10% van het land streng beschermd worden in 2030 (European Commission, 2020).
		In de EU moet 10% van de zeeën streng beschermd worden in 2030 (European Commission, 2020).
		Lidstaten moeten zorgen dat in 2030 geen verdere verslechtering op is getreden in het behoud en status van alle beschermde leefomgevingen en soorten (European Commission, 2020).

		Lidstaten moeten zorgen dat in 2030 leefgebieden en soorten die zich nu in een niet-gunstige toestand bevinden, zich voor 30% in een positieve toestand of in een gunstige categorie bevinden (European Commission, 2020).
		In de EU moeten het gebruik, en de gevolgen, van chemische bestrijdingsmiddelen met 50% verminderen in 2030 (European Commission, 2020).
		In de EU moet het totale gebruik van gevaarlijke bestrijdingsmiddelen met 50% verminderen in 2030 (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 minstens 10% van de landbouwgrond opnieuw hebben ingericht voor meer biodiversiteit (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 ten minste 25% van het landbouwgrond biologisch gebruiken (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 ten minste 3 miljard extra bomen planten, met volledige inachtneming van de ecologische beginselen (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 minstens 25.000 km van de rivieren hersteld hebben tot vrij stromende rivieren (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 de verontreiniging door stikstof- en fosforstromen uit meststoffen door het verlies aan nutriënten met tenminste 50% verminderen. Tegelijkertijd moet dit ook zorgen dat de bodemvruchtbaarheid niet verslechtert (European Commission, 2020).
		De EU moet in 2030 de gevestigde exotische soorten beheren en het aantal soorten van de Rode Lijst die zij bedreigen, met 50% verminderen (European Commission, 2020).
		De lidstaten moeten in 2030 de Natura 2000 gebieden vergroten tot 30% (Miu, et al., 2020).
360 Link (oclc.org)	Miu, I. V., Rozyłowicz, L., Popescu, V. D., & Anastasiu, P.	

De zoektermen: *Nederland (AND) natuurdoelen (AND) 2030, Nederland (AND) natuur (AND) 2030, Nederland (AND) biodiversiteit (AND) 2030, the Netherlands (AND) nature goals (AND) 2030, Dutch (AND) nature (AND) 2030, the Netherlands (AND) biodiversity (AND) 2030* en *Dutch (AND) biodiversity (AND) 2030*, waren gebruikt in Google Scholar, Green-I en Google voor het vinden van de informatie. Het proces van de literatuurselectie basis van al deze zoektermen is in Figuur 2 weergegeven. Eerst zijn de resultaten van alle zoekwoorden bij elkaar weergegeven, vervolgens werden de bronnen geselecteerd zoals beschreven in de methode.

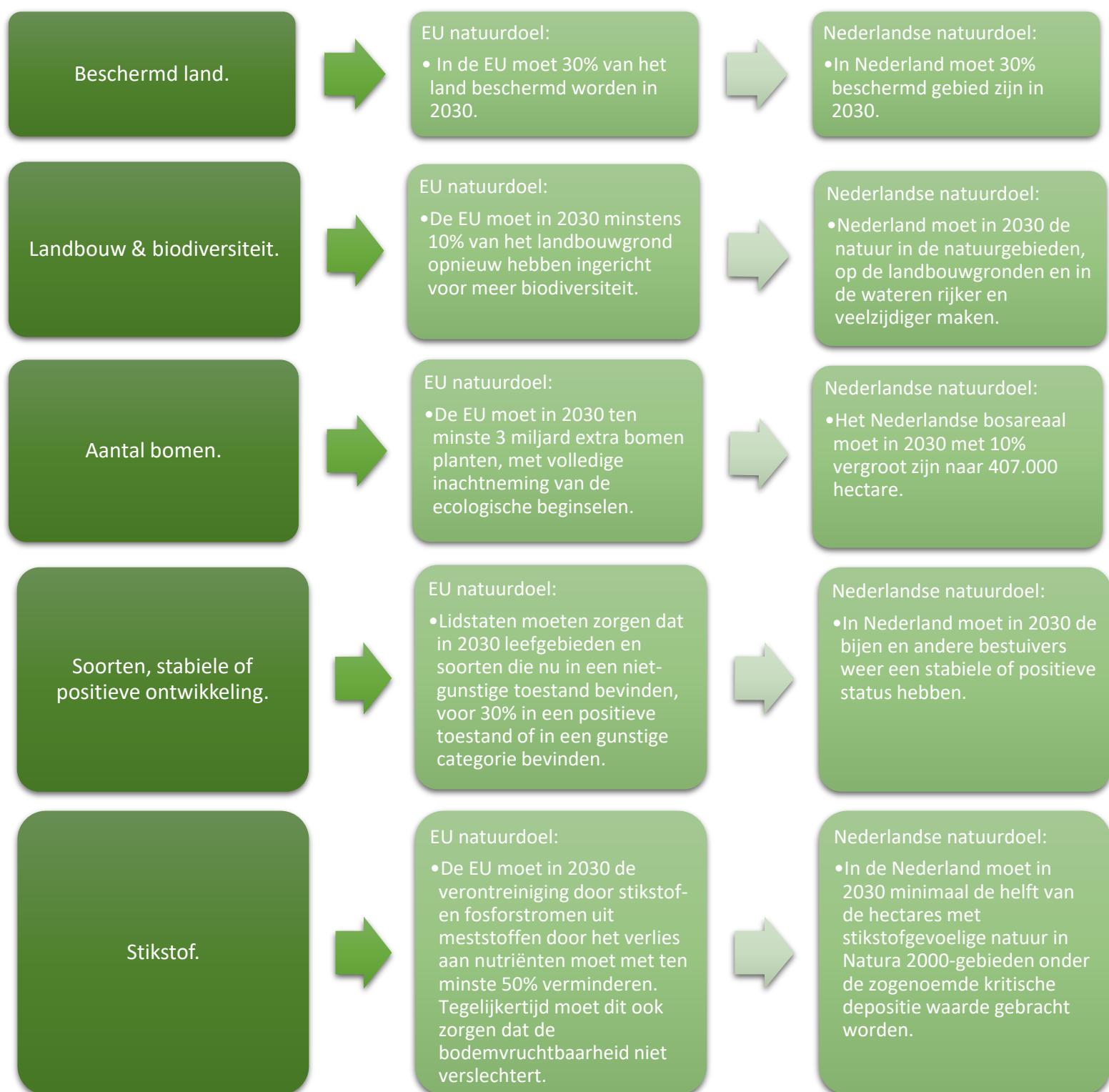
Figuur 2. Literatuurselectie met betrekking tot de Nederlandse natuurdoelen voor het beantwoorden van deelvraag 1. Eerst zijn de resultaten van alle zoektermen voor het beantwoorden van deelvraag 1, met betrekking tot de Nederlandse natuurdoelen, samen weergegeven (7.532.827) en daarna zijn de resultaten die per selectiemethode geselecteerd zijn zoals beschreven in het figuur, te zien.

Van de 270 artikelen die aan de kwaliteitscriteria voldeden, waren uiteindelijk maar tien artikelen die bruikbaar leken op basis van de titel en abstract. Deze zijn geanalyseerd. Drie van deze artikelen konden uiteindelijk gebruikt worden om antwoord te krijgen op de deelvraag. De afgevalleneven bronnen bleken na de volledige analyse niet de gewenste informatie te kunnen leveren. De resultaten uit deze drie bronnen zijn weergegeven in Tabel 10.

Tabel 10. De resultaten van het literatuuronderzoek met betrekking tot de Nederlandse natuurdoelen voor de beantwoording van deelvraag 1: “Wat zijn de Europese en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”. In kolom 1 staan de verkorte links die leiden naar de website van de gebruikte bronnen, in kolom 2 staan de auteurs of de organisatie die de bronnen hebben geschreven en in kolom 3 worden de gevonden Nederlandse natuurdoelen uit de bron beschreven.

Bron (URL).	Auteur/ organisatie.	Nederlandse natuurdoelen.
537299 (wur.nl)	Planbureau voor de Leefomgeving.	In Nederland moet 30% beschermd gebied zijn in 2030 (Sanders, et al., 2020).
		In Nederland moet in 2030 de bijen en andere bestuivers weer een stabiele of positieve status hebben (Sanders, et al., 2020).
		De Nederlandse CO2-uitstoot moet in 2030 ten opzichte van 1990 met 49% verminderd zijn (Sanders, et al., 2020; de Knecht, et al., 2020).
		Het Nederlandse bosareaal moet in 2030 met 10% (37.000 hectare) vergroot zijn naar 407.000 hectare. Dit kan zowel binnen als buiten het Nationale Natuurnetwerk (Sanders, et al., 2020).
		In de Nederland moet in 2030 minimaal de helft van de hectares met stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden onder de zogenoemde kritische depositie waarde gebracht worden (Sanders, et al., 2020).
Bescherming van biodiversiteit in Nederland Natuur en biodiversiteit Rijksoverheid.nl	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.	Nederland moet in 2030 nationale of internationale schaalde kringlopen van grondstoffen en hulpbronnen op een zo laag niveau krijgen. Nederland moet koploper zijn in kringlooplandbouw (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2018).
		Nederland moet in 2030 de natuur in de natuurgebieden, op de landbouwgronden en in de wateren rijker en veelzijdiger maken. De landbouw benut biodiversiteit voor bijvoorbeeld bestuiving, bodemvruchtbaarheid en ziekte- en plaagwering en creëert tegelijk leefgebied voor allerlei soorten dieren (Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, 2018).

In Figuur 3 zijn de EU-natuurdoelen gelinkt met de Nederlandse natuurdoelen. Van de zeven gevonden Nederlandse natuurdoelen waren vijf doelen die overeenkwamen met EU-natuurdoelen.

Figuur 3. De categorieën waarin EU-natuurdoelen overeenkomen met de Nederlandse natuurdoelen en de beschrijving van deze overeenkomende natuurdoelen.

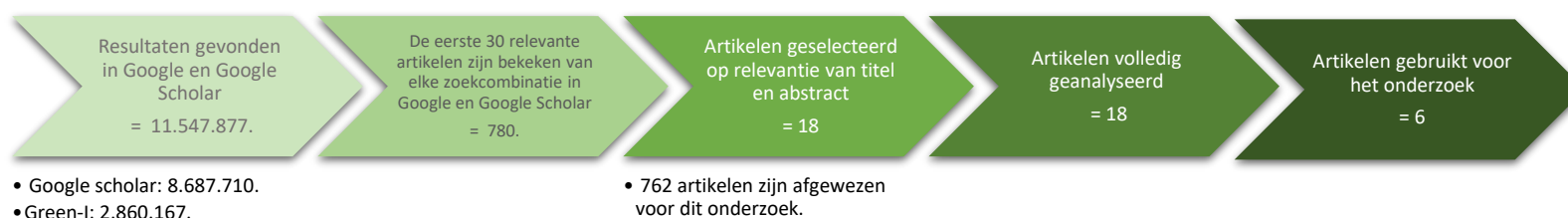
3.2. De oplossingen om nationale natuurdoelen te behalen

“Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”.

Om deelvraag 2 te kunnen beantwoorden zijn naast het literatuuronderzoek, ook interviews gehouden met partijen die dicht bij de Nederlandse natuur stonden. De interviews zijn gehouden voor meer diepgang bij het beantwoorden van de deelvraag. Eerst worden de resultaten van het literatuuronderzoek beschreven en daarna volgen de resultaten van de interviews. De oplossingen die in de interviews werden benoemd zijn samengevoegd met de oplossingen uit het literatuuronderzoek in Tabel 11 (zie 3.2.1).

3.2.1. Literatuuronderzoek

De zoektermen: *Hoe (AND) meer (AND) natuur (AND) Nederland?, hoe (AND) biodiversiteit (AND) stimuleren? (AND) Nederland, hoe (AND) biodiversiteit (AND) stimuleren?, hoe (AND) natuurdoelen (AND) behalen?, hoe (AND) nieuwe (AND) natuur (AND) behalen?, waar (AND), nieuwe (AND) natuur (AND) Nederland?, how (AND) more (AND) nature (AND) nature (AND) the Netherlands?, how (AND) achieve (AND) nature goals?, how (AND) achieve (AND) dutch (AND) nature goals?, how (AND) new (AND) nature (AND) the Netherlands?, en where (AND) new (AND) nature (AND) the Netherlands,* waren gebruikt in Google Scholar en Green-I voor het vinden van de informatie. Het proces van deze literatuurselectie is in Figuur 4 weergegeven. Eerst zijn de resultaten van alle zoekwoorden bij elkaar weergegeven, vervolgens werden de bronnen geselecteerd zoals beschreven in de methode.

Figuur 4. Literatuurselectie voor resultaten van deelvraag 2. Eerst zijn de resultaten van alle zoektermen voor deelvraag 2 samen weergegeven (11.547.877) en daarna zijn de resultaten die per selectiemethode geselecteerd zijn zoals beschreven in het figuur, te zien.

Van de 780 artikelen die aan de kwaliteitscriteria voldeden waren uiteindelijk maar achttien artikelen die bruikbaar leken op basis van de titel en abstract. Deze zijn geanalyseerd. Zes artikelen konden uiteindelijk gebruikt worden om antwoord te krijgen op de deelvraag. De resultaten uit deze zes bronnen zijn weergegeven in Tabel 11. In kolom 3 van Tabel 11 zijn de oplossingen beschreven uit de gevonden bronnen. Deze oplossingen konden antwoord geven op de volgende drie vragen uit de methode:

- 1) Draagt de oplossing bij aan het behalen van de natuurdoelen?
Antwoord: ja (3), mogelijk (2) en nee (1).
- 2) Kan de oplossing succesvol geïmplementeerd worden als er optimale steun van de overheid, draagvlak en geld aanwezig is?
Antwoord: ja (3), mogelijk (2) en nee (1).
- 3) Zijn er obstakels die het implementeren van de oplossing hinderen? Zo ja, hoeveel?
Antwoord: 0 (3), 1-3 (2) en >3 (1).

In kolom 4 van Tabel 11 zijn de scores weergegeven van de oplossingen na het beantwoorden van de drie vragen. Tussen de zeven en de negen punten werden de oplossingen verder uitgewerkt in kolom 5 van Tabel 11. De toekenning van de score is verder beschreven in Bijlage V. Kolom 5 geeft een samenvatting van de oplossingen en de punten die genoemd zijn in Bijlage V. In deze samenvatting is minimaal één andere bron gebruikt om een volledig beeld te krijgen van de oplossing. Deze bron is getoetst op de kwaliteitscriteria en gevonden via het literatuuronderzoek. De bron werd opgeteld met de eerste gevonden bruikbare bronnen in Figuur 5 en weergegeven in kolom 5 volgens de APA-richtlijnen. Bij de samenvattingen (kolom 5 van Tabel 6) van de oplossingen die uit de interviews verkregen zijn werd geen gebruik gemaakt van andere geschikte bruikbare bronnen. Dit is gekozen omdat deze oplossingen gebaseerd zijn op praktijkervaringen en het niet zeker was of er in de literatuur hierover iets te vinden was

De twaalf afgevalen bronnen na de volledige analyse (zie Figuur 5), konden niet gebruikt worden omdat ze de drie vragen niet konden beantwoorden. Omdat dit onderzoek bedoeld is om alleen potentiële bruikbare en (mogelijke) succesvolle oplossingen te beschrijven konden de oplossingen uit de twaalf afgevalen bronnen volgens de opgeschreven methode niet worden gebruikt.

Tabel 11. De resultaten van het literatuuronderzoek en interviews voor de beantwoording deelvraag 2: *“Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”*. Met hierin: de verkorte weblink naar de bron (kolom 1), de naam van welke auteurs of organisatie de bron hebben geschreven (kolom 2), mogelijke oplossingen uit het literatuuronderzoek en de interviews (kolom 3), de score (tussen zeven en negen punten) op de drie sub vragen: (a) *Draagt de oplossing bij aan het behalen van de natuurdoelen?*, (b) *Kan de oplossing succesvol geïmplementeerd worden als er optimale steun van de overheid, draagvlak en geld aanwezig is?* en (c) *zijn er obstakels die het implementeren van de oplossing hinderen? Zo ja, hoeveel?* (kolom 4) en de samenvatting van de oplossingen (kolom 5).

Bron (URL of interview nummer)	Auteur/organisatie	Ronde 1: oplossingen	Score	Ronde 2: samenvattingen
391877 (wur.nl)	Sanders, M. E., Henkens, R. J. H. G., Veraart, J. A., Woltjer, I., van der Graft-van Rossum, J. G. M., & Clement, J.	Het creëren van robuuste natuur	6	Niet van toepassing (n.v.t)
360471 (wur.nl)	Sanders, M. E., Westerink, J., Migchels, G., Korevaar, H., Geerts, R. H. E. M., Bloem, J., ... & van Och, R. A. F.	Het introduceren van natuur-inclusieve landbouw	7	Natuur-inclusieve landbouw is een vorm van duurzame landbouw die uitgaat van een veerkrachtig eco- en voedselsysteem (Doorn, Westerink & Hille Ris Lambers, z.d.). De term <i>natuur-inclusieve landbouw</i> is geïntroduceerd door de Rijksoverheid en betekent: het streven naar een zo klein mogelijk negatief effect van de bedrijfsvoering op de natuur en een zo groot mogelijk positief effect van de natuur op de bedrijfsvoering (Sanders, et al., 2015). Succespunten: 1. De ruimtelijke ambitie van natuur-inclusieve landbouw is land dekkend (bijna twee miljoen hectare). Dit is groter dan het agrarisch natuurbeheer (78.000 hectare) (Melman, 2020). 2. Natuur-inclusieve landbouw werkt nadrukkelijk aan duurzaamheid door de groeiende landbouw nauw te laten aansluiten op de natuurlijke, ecologische processen (Melman, 2020). 3. Het is mogelijk dat het EU-landbouwbeleid een belangrijke rol kan vervullen bij de ondersteuning van natuur-inclusieve landbouw (Melman, 2020).

				Barrières: 1. De voedselproductie bij natuur-inclusieve landbouw is mogelijk kleiner (Melman, 2020). 2. Agrariërs zitten niet allemaal op dezelfde lijn als het gaat om duurzaamheid en biodiversiteit binnen de bedrijfsvoering meer (Melman, 2020). 3. Het concept natuur-inclusieve landbouw is een goed begin. Echter, ontbreekt een concrete uitvoeringsprogramma en de decentralisatie van de uitvoering naar lagere overheden maakt het creëren van een plan een nog grotere opgave (Melman, 2020).
163371 (wur.nl)	Stortelder, A. H. F., & Kiers, M. A.	Nieuw concept: boeren voor natuur	7	De Boeren voor Natuur bedrijven zijn natuur- en landschap gericht. Het zijn toekomstgerichte agrarische bedrijven met een visie over het duurzaam samengaan van landbouw en natuur door middel van een extensieve bedrijfsvoering (Stortelder & Kiers, 2011). Succespunten: 1. Boeren voor Natuur is geschikt voor gebieden waar geen grootschalige en efficiënte landbouw mogelijk is (Westerink-Petersen, et al., 2013). 2. In de geschikte gebieden voor Boeren voor Natuur komen vaak meerdere maatschappelijke waarden samen, zoals landschap, natuur en water. Boeren voor Natuur bedrijven helpen deze waarden te behouden en te versterken. Daarnaast zorgen zij ook voor een economische basis voor duurzaam multifunctioneel beheer van deze landschappen (Westerink-Petersen, et al., 2013). 3. De beperkte aantal regels binnen Boeren voor Natuur maken deze bedrijfsvoering aantrekkelijk. De ondernemer heeft veel vrijheid om zijn eigen invullingen te kiezen (Westerink-Petersen, et al., 2013). 4. De natuur en de lokale bevolking zijn volwaardige onderdelen van de bedrijfsstrategie en daardoor zijn er commerciële kansen (Westerink-Petersen, et al., 2013). Barrières: 1. Belangrijke randvoorwaarden zijn: voldoende grond en een balans in verschillende typen grondgebruik (Westerink-Petersen, et al., 2013). 2. Pas op lange termijn zullen er grote verbeteringen te zien zijn (Westerink-Petersen, et al., 2013). 3. Boeren komen vaak voor een keuze te staan: meer grond nemen of minder dieren. Voor veel boeren is dit een zware keuze (Westerink-Petersen, et al., 2013). 4. Een Boeren voor Natuur-vergoeding is essentieel om de lagere productie te compenseren (Westerink-Petersen, et al., 2013).
<u>Klein-Hesselink-E.-2019.-Voedselbossen-in-Nederland.pdf (greendealvoedse lbossen.nl)</u>	Hesselink, D. E. K.	Voedselbossen	7	Voedselbossen zijn een voorbeeld van natuur-inclusieve landbouw. Het is door een mens gecreëerd bos met verschillende eetbare planten. In deze vorm van landbouw is de biodiversiteit, productiviteit en (ecologische) veerkracht hoog (Plijte, Beunen & During, 2016). Succespunten: 1. Voedselbossen zijn zelfvoorzienend en klimaatbestendig (Plijte, Beunen & During, 2016). 2. De overheid heeft een Green Deal Voedselbossen opgezet (Plijte, Beunen & During, 2016). 3. Er zijn al succesvolle projecten in Flevoland en in Groesbeek (Plijte, Beunen & During, 2016). Barrières: 1. Het succes of falen van voedselbosprojecten is afhankelijk van de medewerking en mogelijkheden van de uitvoeringsorganisaties. 2. De politieke cultuur bepaald de uitbreidingskansen van deze oplossing (Plijte, Beunen & During, 2016). De Green Deal is een grote stap, maar de verdere uitvoeringen, investeringen en de toekomst van de voedselbossen zijn afhankelijk van de het beleid van de overheid.

Interview 5	Respondent 5	Overgangszones	8	Om de grote natuurgebieden heen kunnen overgangszones gecreëerd worden waarin de stikstof uitstoot verminderd wordt (waardoor dus ook minder stikstof in de grote natuurgebieden komt) en waar groenere landbouwwormen worden gestimuleerd. Succespunten: 1. Samen met het Rijk in gesprek. 2. Boeren staan in eerste instantie voor open. 3. 20% (600.000.000 euro) van het herstelplan kan gebruikt worden om deze overgangszones te realiseren. Barrières: 1. Er zijn nog steeds veel boeren die op hun grond willen blijven en hun eigen landbouwworm willen uitoefenen. 2. Zit nog in de voorbereidingsfase.
Interview 7	Respondent 7	Valuta voor Veen	8	Veenweiden veroorzaken jaarlijks ongeveer 2,8 procent van de CO2-uitstoot in Nederland. Dit komt door de bodemdaling die hier plaatsvindt vanwege droogte. Vermindering is mogelijk door het waterpeil hoog te houden. Grondeigenaren kunnen CO2-certificaten krijgen voor het hoog houden van het waterpeil. Met deze certificaten kunnen zij de kosten voor gedeelde inkomsten door peilverhoging, zoals lagere opbrengst en investeringen, compenseren. De CO2-certificaten kunnen zij namelijk verkopen aan bedrijven of instellingen die hun eigen CO2-afdruk willen verminderen. Succespunten: 1. In Friesland wordt het certificaten systeem al toegepast. 2. De methodiek van Valuta voor Veen voor de provincie Zuid-Holland is goedgekeurd. 3. Geeft boeren een duurzamere toekomst. Barrières: 1. In Zuid-Holland zijn de eerste projecten net pas gestart. 2. Er moet een pomp gestuurde waterinfiltratie geplaatst worden.
Interview 9	Respondent 9	Ontwikkelopgave voor natura 2000	6	N.v.t.
Interview 11	Respondent 11	Een landelijk project waarin de landbouw verduurzaamt en waarin de biodiversiteit op 1 staat	7	De respondent kwam met het idee om een landelijk programma te gaan starten om de landbouw te verduurzamen. Naar aanleiding van een project in de provincie leek het de respondent de beste oplossing om de natuurdoelen te halen. Succespunten: 1. Sommige boeren stonden open om mee te werken aan het project. 2. De provincie steunt dit project. Barrières: 1. Weinig geld. 2. Er zal een groter draagvlak zijn als de agrariërs een nieuw verdienmodel hebben.
Interview 14	Respondent 14	Het kopen van grond om de NNN te voltooien	7	Om de NNN succesvol te voltooien moet er voor een groot deel meer grond gekocht worden. Succespunten: 1. Samen met de provincie wordt actief nieuwe grond gekocht en/of geruild. 2. Wanneer grond gekocht, wordt met als toekomstige functie voor natuur, dan wordt een deel van de aankoop vergoed door de provincie. Barrières: 1. Er is veel vraag naar grond. 2. Het kopen van grond is duur.

Interview 15	Respondent 15	Het project Samenwerking met boeren.	6	N.v.t.
--------------	---------------	--------------------------------------	---	--------

3.2.2. Interviews

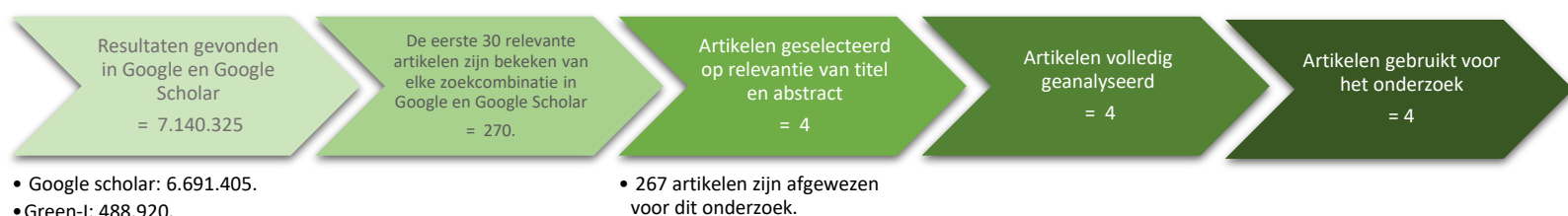
De interviews vonden plaats tussen 17 mei en 31 mei 2021. Voor het beantwoorden van deze deelvraag werden de resultaten uit de twee interviewcategorieën: *Ideeën* en *Nationaal Natuurnetwerk* gebruikt. De overige drie categorieën zijn: *Natuur*, *Werk* en *Overig*. Deze categorieën waren nodig om de herkomst van de ideeën te begrijpen. De interviews zijn woordelijk getranscribeerd en uitgeschreven in Bijlage VIII. In Bijlage IX zijn de resultaten van alle interviews per categorie terug te vinden

Om respondenten te vinden voor dit onderdeel van het onderzoek, werd er contact gemaakt met 35 partijen die dicht bij de Nederlandse natuur staan. Uiteindelijk werden mails verstuurd naar 60 potentiële respondenten die op dat moment werkzaam waren voor een van deze 35 partijen. Van de 60 potentiële respondenten zijn 39 bereikt en met 17 respondenten hebben interviews plaatsgevonden. Zes van de 21 niet-bereikte potentiële respondenten waren op vakantie toen ze via mail benaderd werden. De onderzoeker kreeg een automatische mail terug waarin aangegeven stond om na de vakantie terug te mailen. Vanwege het hoge aantal respondenten na het eerste mailcontact, was besloten om de niet-bereikte potentiële respondenten niet nog een keer te benaderen. Het is niet bekend waarom de overige niet-bereikte potentiële respondenten geen reactie hadden gegeven. Bij de bereikte 39 potentiële respondenten was het vanwege de korte periode van vier weken niet mogelijk om voor elke potentiële respondent een afspraak in te plannen. Met de respondenten die het eerst reageerden op gestuurde mail uit (Bijlage VI) en die binnen twee weken een afspraak konden maken, zijn interviews afgenomen. Daarnaast verwezen zes van de 39 potentiële respondenten de onderzoeker door naar een van de andere 35 partijen, met de gedachte dat zij een beter antwoord konden geven op de gestelde vragen. In de vooraf bepaalde twee weken was het mogelijk om 17 interviews te houden. Er zijn medewerkers van dertien natuurorganisaties, één boerenorganisatie en drie provincies geïnterviewd. Er waren twee respondenten van dezelfde organisatie geïnterviewd.

3.3. De veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk

“Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?”.

Om deelvraag 3 te beantwoorden is een literatuuronderzoek gedaan zoals beschreven in Hoofdstuk 2. De zoektermen: *Huidige* (AND) *status* (AND) *nationale natuurnetwerk*, *stand van zaken* (AND) *nationale natuurnetwerk*, *barrières* (AND) *nationale natuurnetwerk*, *current* (AND) *status* (AND) *nationale natuurnetwerk* (AND) *the Netherlands*, *current* (AND) *status* (AND) *national nature network* (AND) *the Netherlands*, *current* (AND) *situation* (AND) *nationale natuurnetwerk* (AND) *the Netherlands*, *current* (AND) *situation* (AND) *national nature network* (AND) *the Netherlands*, *barriers* (AND) *nationale natuurnetwerk* (AND) *the Netherlands* en *barriers* (AND) *national nature network* (AND) *the Netherlands*, waren gebruikt in Google Scholar en Green-I voor het vinden van de informatie. Het proces van deze literatuurselectie is in Figuur 6 weergegeven. Eerst zijn de resultaten van alle zoekwoorden bij elkaar weergegeven, vervolgens werden de bronnen geselecteerd zoals beschreven in de methode.

Figuur 6. Literatuurselectie voor het beantwoorden van deelvraag 3. Eerst zijn de resultaten van alle zoektermen voor deelvraag 3, samen weergegeven (7.140.325) en daarna zijn de resultaten die per selectiemethode geselecteerd zijn zoals beschreven in het figuur, te zien.

Van de 270 artikelen die aan de kwaliteitscriteria voldeden waren uiteindelijk maar vier artikelen bruikbaar voor het beantwoorden van de deelvraag. De resultaten uit drie bronnen zijn weergegeven in Tabel 12. Één bron was gebruikt om het begrip ‘grondbank’ te verduidelijken. Deze bron is volgens de APA richtlijnen weergegeven in Tabel 12, bij de desbetreffende informatie. In kolom 3 van Tabel 12 staan de barrières beschreven die gevonden zijn in de respectievelijke bronnen. In kolom 4 van dezelfde tabel zijn de EU-natuurdoelen uit de eerste deelvraag weergegeven. De EU-natuurdoelen die hierin zijn weergegeven kunnen niet voltooid worden als de barrières uit kolom 3 niet worden aangepakt. In kolom 5 van Tabel 12 staat vervolgens welke veranderingen er plaats moesten vinden om de barrières op te heffen.

In Tabel 12 zijn de begrippen ‘zelfrealisatie’ en grondbanken gebruikt. Deze begrippen zijn voor degene die niet bekend zijn met het onderwerp toegelicht. Zelfrealisatie betekend dat grondeigenaren zélf hun gronden groener en diverse maken. De provincies willen dat de grondeigenaren zelf natuur gaan creëren zonder dat de provincie hier regels voor oplegt (de Wit, et al, 2018). Om de definitie van grondbanken goed uit te leggen was er via het literatuuronderzoek gezocht naar een geschikte bruikbare bron. Deze bron is opgenomen in de literatuurselectie en is in Tabel 12 weergegeven via de APA-richtlijnen bij de desbetreffende tekst. Grondbanken zijn in dit onderzoek gecategoriseerd als grondgebruikersbanken. Dit houdt in dat de grondbank geen gronden koopt en geen eigenaar is van de gronden maar wel zorgt voor de verdeling van de grond en heeft regie over alle desbetreffende gronden uit een gebied (Westerink-Petersen, et al., 2010). Een intermediaire partij is verantwoordelijk voor de grondbank en regelt de toewijzing van grond. Grondeigenaren kunnen grond eenmalig pachten van de grondbank (Westerink-Petersen, et al., 2010).

Tabel 12. De resultaten van het literatuuronderzoek voor de beantwoording deelvraag 3: “Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?”. De huidige barrières van het NNN staan weergegeven in kolom 3, de EU-natuurdoelen die door deze barrières niet voltooid dreigen te worden zijn weergegeven in kolom 4 en in de laatste kolom staat beschreven welke veranderingen deze barrières kunnen opheffen.

Bron (URL)	Auteurs/organisatie.	Barrières NNN	EU Natuurdoelen	Welke verandering moet er plaatsvinden?
468194 (wur.nl)	de Wit, E., van Doren, D., Bouwma, I., van Broekhoven, S., Kamphorst, D., & Kuindersma, W.	Voor sommige provincies is de opgave om het NNN voor 2027 te realiseren lastig. Er zijn namelijk nieuwe gronden nodig.	In de EU moet 10% van het land streng beschermd worden in 2030.	• Provincies kunnen meer juridische instrumenten gebruiken om de benodigde grond te krijgen. • Het belang van zelfrealisatie bij grondeigenaren vergroten. Deze zelfrealisatie betekend dat grondeigenaren zélf hun gronden groener en diverse maken. De provincies willen dat de grondeigenaren zelf

				natuur gaan creëren zonder dat de provincie hier regels voor oplegt.
521568 (wur.nl)	Kuindersma, W., Doren, D., Arnouts, R. C., Kamphorst, D. A., Nuesink, J. G., & de Wit-de Vries, E.	De meeste agrarische bedrijven rondom het NNN zijn reguliere agrarische bedrijven. Zelfrealisatie komt hier daarom beperkt voor en natuurrealisatie blijft hier dus beperkt.	De EU moet in 2030 minstens 10% van de landbouwgrond opnieuw hebben ingericht voor meer biodiversiteit.	• Deze agrarische bedrijven moeten actiever benaderd worden via keukentafelgesprekken en een persoonlijke benadering. • Er zijn meer mogelijkheden nodig om de omvorming te ondersteunen. De huidige subsidies zijn onvoldoende. • De provincie kan actief grond in de gewenste gebieden kopen en via open aanbestedingen te verkopen of te verpachten aan ondernemers. Hier kunnen dan voorwaarden aan gesteld worden over het gebruik van de grond. Dit kan het creëren van zelfrealisatie stimuleren. • De provincies kunnen actief op zoek gaan naar nieuwe ondernemers met verdienmodellen die beter passen bij natuurbeheer dan reguliere agrarische bedrijven, zoals bedrijven die werken met natuur-inclusieve bedrijfsvoering.
<u>The feasibility of implementing an ecological network in The Netherlands under conditions of global change (uu.nl)</u>	Bakker, M., Alam, S. J., van Dijk, J., Rounsevell, M., Spek, T., & van den Brink, A.	De aankoop van toekomstige gronden is lastig door de volgende beperkingen: • (Extern) geld. • De concurrentie tussen agrariër en overheid. • Minder landverkoop vanuit de agrarische sector. • De beperkte mogelijkheden voor non-gouvernementele organisatie op land te kopen.	De lidstaten moeten in 2030 de Natura 2000 gebieden vergroten tot 30%. De EU moet in 2030 minstens 10% van de landbouwgrond opnieuw hebben ingericht voor meer biodiversiteit. In de EU moet 30% van het land beschermd worden in 2030	• De vermindering in het verkopen van land vanuit de agrarische sector kan niet beleidsmatig worden opgelost. Agrariërs zouden dit op eigen intrinsieke motivatie moeten doen. • Voor de overige drie beperkingen geldt dat meer geld veel kan verbeteren. • Non-gouvernementele organisaties moeten meer mogelijkheden krijgen om meer land en/of geld te kunnen gebruiken. • Een oplossing voor het verkopen en/of ruilen van land kan zijn om een intermediaire partij op te richten. Deze partij organiseert dan de grondhandel via nationale of provinciale grondbanken. De grondbank zal worden gecategoriseerd als grondgebruikersbank. De intermediaire partij koopt dan geen gronden en is geen eigenaar van gronden maar zorgt wel voor de verdeling van de grond en heeft regie over alle gronden (Westerink-Petersen, et al., 2010). Dit kan zijn over alle gronden die nodig zijn voor het NNN maar kan ook groter getrokken worden door het landelijk te realiseren.

4. Discussie

Het doel van dit onderzoek is om de bestaande oplossingen die de natuur in Nederland stimuleren en het meest een bijdrage aan het behalen van de Nederlandse en de EU-natuurdoelen op een rij te zetten. In dit hoofdstuk wordt kritisch naar de resultaten gekeken, naar de beperkingen van het onderzoek en wat dit onderzoek kan betekenen voor toekomstig beleid en onderzoek.

4.1. Een kritische blik op de resultaten van de deelvragen

De deelvragen in dit onderzoek waren:

1. “Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?”
2. “Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?”
3. “Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?”.

4.1.1. Literatuuronderzoek deelvraag 1

In deelvraag 1 zijn de Nederlandse en Europese Unie (EU) natuurdoelen weergegeven. De Nederlandse natuurdoelen die gevonden zijn in de literatuur waren beperkt. Vanwege de decentralisatie, waardoor het natuurbeleid naar de provincies is gegaan, is er minder goed overzicht te vinden over welke natuurdoelen behaald moeten worden en welke provincie deze natuurdoelen probeert te realiseren. De Rijksoverheid is nog steeds eindverantwoordelijke voor het behalen van de natuurdoelen, het is daarom opmerkelijk dat ze geen overzichtelijk document hebben gemaakt over de natuurdoelen. De EU heeft dit wel gedaan met de Biodiversiteit Strategie. Het Rijk heeft wel verschillende beleidsmaatregelen en projecten opgestart om de natuur te stimuleren. In deze documenten wordt gesproken over *de natuurdoelen* maar welke natuurdoelen en hoe deze beschreven zijn bleef echter onduidelijk. Vanwege de onduidelijkheid rondom de natuurdoelen kan het zijn dat in dit onderzoek niet alle Nederlandse natuurdoelen in kaart zijn gebracht, waardoor het antwoord op deelvraag 1 niet compleet is.

4.1.2.a Literatuuronderzoek deelvraag 2

In deelvraag 2 werd gekeken naar mogelijke oplossingen. Bij het literatuuronderzoek vielen veel oplossingen af omdat ze geen antwoord konden geven op de drie vragen uit 2.2.2. Dit onderdeel wordt verder toegelicht in 4.2.2. Vanwege het stikstofprobleem is de meeste (wetenschappelijk) aandacht om de natuur te verbeteren, de laatste jaren naar de agrarische bedrijfsvoering gegaan. Vooral de oplossingen die gaan over de hervormingen van de agrarische bedrijfsvoering zijn daarom benoemd. Dit hoeft echter niet te betekenen dat hier de enige oplossingen liggen. Uit de interviews bleek namelijk dat ook andere oplossingen kunnen bijdragen (zie Bijlage XI), deze zijn echter alleen nog niet zoveel onderzocht als de agrarische bedrijfsvoering.

4.1.2.b Interviews deelvraag 2

In eerste instantie werd gedacht dat bij het organiseren van de interviews er een laag aantal respondenten zou zijn, namelijk acht. Er was echter zoveel enthousiasme bij de benaderde potentiële respondenten dat het gewenste minimum aantal interviews ruim overschreden is. Uiteindelijk zijn zeventien respondenten geïnterviewd. De grotere respons kan gekomen zijn doordat de onderzoeker de respondenten een persoonlijke mail heeft gestuurd en flexibel probeerde te zijn met het inplannen van de interviews. Daarnaast kan de grotere respons ook komen doordat de benaderde potentiële respondenten gepassioneerd en betrokken zijn als het gaat om de zorgen rondom natuur.

4.1.3. Literatuuronderzoek deelvraag 3

In deelvraag 3 werden de barrières van het NNN weergegeven en welke veranderingen nodig zijn om deze barrières op te heffen. Het werd duidelijk dat voor het voltooiën van het NNN meer grond nodig was. Dit komt overeen met de interviews. Van de zeventien geïnterviewde participanten, was maar één participant tevreden met het huidige NNN. De andere participanten vinden dat het NNN een andere realisatie nodig heeft, in de vorm van: verbindingzones en overgangszones. Om deze zones te realiseren is er meer grond nodig. Vanwege verschillende belangengroepen die in Nederland grond nodig hebben is het lastig om de gewenste gronden te krijgen en deze in te richten ten behoeve van de natuur. Uit de interviews blijkt de aanpak hiervoor per provincie verschilt. Hier ontbrak een samenhangend geheel. Het probleem rondom het samenhangend geheel was niet in het literatuuronderzoek gevonden. Uit de interviews bleek het toch een grote rol te spelen. Dit samenhangend geheel dient daarom toch benoemd te worden.

4.2. Beperkingen van het onderzoek

In dit onderdeel worden de beperkingen van het onderzoek beschreven per deelvraag. De deelvragen zijn aan het begin van dit hoofdstuk vermeld.

4.2.1. Literatuuronderzoek deelvraag 1

Na het uitvoeren van het literatuuronderzoek voor deelvraag 1, werd bekend dat Nederland de natuurdoelen van uit het Rijk naar de provincies had geschoven. Het was hierdoor lastig om de Nederlandse natuurdoelen te vinden op de overheidswebsites. De EU heeft bijvoorbeeld een document waar alle natuurdoelen in waren beschreven, voor Nederland was dit niet het geval. Aangezien de natuurdoelen naar de provincies zijn gegaan, is ervoor gekozen om deze niet centraal te benoemen. Enerzijds vanwege het tijdgebrek, anderzijds heeft de onderzoeker bij twee provincies gekeken of de natuurdoelen gemakkelijker te vinden waren dan bij het Rijk. Dit was niet het geval. Deze provinciale natuurdoelen zijn daarom niet terug te vinden in dit onderzoeksverslag. Voor zowel de EU als Nederland geldt echter dat er maar een beperkt aantal documenten zijn die over de specifieke natuurdoelen gaan. Voor de EU waren maar twee bronnen gevonden en voor Nederland maar drie. Waarom maar zo weinig documenten hierover te vinden zijn is onduidelijk. Waarom het moeilijk is om deze documenten te vinden is ook onbekend, al zal het in Nederland te maken kunnen hebben met de decentralisatie.

4.2.2.a Literatuuronderzoek deelvraag 2

Bij het uitvoeren van het literatuuronderzoek voor deelvraag 2, zijn veel mogelijke oplossingen niet gebruikt omdat ze geen antwoord konden geven op de drie gestelde vragen uit 2.2.2. Dit was ook de bedoeling, omdat op deze manier de beste oplossingen naar boven kwamen. De drie vragen kunnen de niet-geselecteerde oplossingen alleen niet helemaal uitsluiten. In toekomstige onderzoeken zal daarom geadviseerd worden om in contact te komen met de auteurs van de literatuurbronnen, wellicht hebben ze de informatie om de drie vragen uit 2.2.2 wel te beantwoorden.

4.2.2.b Interviews deelvraag 2

Verder zijn sommige ideeën van de participanten niet helemaal uitgewerkt. Dit kwam doordat het soms lastig was om binnen 30 minuten de gewenste informatie te krijgen. Voor toekomstig onderzoek wordt daarom geadviseerd om één langer of meerdere interviews te houden met dezelfde participanten. Vanwege de SARS-COV2 pandemie en de daarbij horende maatregelen was het niet mogelijk om fysiek af te spreken met de participanten. Wellicht is een dag meelopen met de participanten een betere manier om de benodigde informatie te krijgen. Verder was het door de gekozen methode voor de interviews niet mogelijk om alle informatie van de interviews te gebruiken. In de gekozen methode lag de focus namelijk vooral op de ideeën van de participanten als

het ging om de natuurdoelen stimuleren. De vragen uit de categorieën: *Natuur*, *Werk* en *Overig*, die bedoeld waren om de herkomst van de ideeën te begrijpen, bleken achteraf ook interessante informatie te geven over het natuurbeleid in Nederland. Hierdoor is deze interessante informatie nu alleen verwerkt in de bijlagen (Bijlage VIII en IX). Daarnaast lag de focus bij de ideeën in de gekozen methode ook veel op het beantwoorden van de drie vragen uit 2.2.2, de ideeën die niet voldoen aan de drie vragen zijn nu niet verwerkt in de resultaten.

4.2.3. Literatuuronderzoek deelvraag 3

Na het uitvoeren van het literatuuronderzoek voor deelvraag 3 zijn maar drie geschikte bruikbare bronnen gevonden. Dit is vrij beperkt en het kan zijn dat sommige barrières niet gevonden zijn. Echter, de informatie uit de drie geschikte bruikbare bronnen komt wel overeen met de antwoorden die gegeven zijn in de interviews. De gevonden barrières kunnen daarom waarschijnlijk wel gezien worden als de belangrijkste barrières.

4.2.4. Literatuuronderzoek algemeen

Het uitvoeren van het literatuuronderzoek is gedaan met een afwijkende methode. In plaats van met databanken te werken is ervoor gekozen om via de zoekmachines de informatie van verschillende databanken op te zoeken. Dit heeft ervoor gezorgd dat bijvoorbeeld veel bronnen uit de resultaten van de zoekmachines leidden naar de databank van de Wageningen Universiteit & Research (WUR). De bronnen zijn wel getoetst op de kwaliteitscriteria uit Hoofdstuk 2. Het kan echter zijn dat door deze methode andere informatie niet gevonden is. De keuze om met zoekmachines te werken in plaats van databanken was echter gebaseerd op het idee dat de onderzoeker niet alle databanken kent en dus wellicht hierdoor informatie niet zou kunnen vinden.

Tijdens het uitvoeren van het literatuuronderzoek zijn ook bronnen gebruikt die niet voldeden aan alle kwaliteitscriteria. Er zijn twee bronnen gebruikt waarvan de datum niet bekend was (zie Bijlage IV). De onderzoeker heeft deze bronnen wel gebruikt omdat ze uitleg gaven over een bepaald begrip dat genoemd werd bij de oplossingen van deelvraag 2. Deze bronnen zijn volgens de kwaliteitscriteria niet geschikt waardoor ze wetenschappelijk incorrect en/of niet betrouwbaar zijn. Deze bronnen zijn echter alleen gebruikt zodat de onderzoeker bepaalde begrippen beter kon begrijpen en omschrijven. De verdere inhoudt van de oplossingen komen wel uit de bronnen die voldoen aan de kwaliteitscriteria. De schade op de betrouwbaarheid van dit onderzoek is daarom beperkt.

4.3. Gevolgen voor toekomstig onderzoek

De hoofdvraag van dit onderzoek is: “Wat voor advies kan er gegeven worden aan het Nationale Natuurnetwerk om het behalen van de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen in 2030 te bevorderen?”. Het onderzoek laat zien welke natuurdoelen behaald moeten worden in 2030 op nationaal en op Europees niveau, en welke oplossingen en welke veranderingen aan het NNN het behalen van deze natuurdoelen bevorderen. De discussie rondom natuur is complex en kent vele verschillende belangen. Dit onderzoek probeert het belang van de natuurdoelen weer aan te kaarten bij beleidsmedewerkers en uitvoeringspartijen. Het geeft vooral punten mee waarop gelet moet worden om de natuurdoelen te behalen. Er zijn vele initiatieven zoals beschreven in Hoofdstuk 1, er zijn echter maar een paar die op korte termijn het meest kunnen bijdragen aan het behalen van de natuurdoelen. Het onderzoek komt niet met een concrete oplossing, maar geeft aan waar de focus op moet liggen om de natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrictlijnen te waarborgen, te kunnen behalen (zie Hoofdstuk 5). Toekomstig onderzoek zou daarom een concretere oplossing kunnen formuleren aan de hand van de bevindingen in dit onderzoek.

5. Conclusie

Er zijn al veel groene initiatieven en organisaties in Nederland (Atlas Leefomgeving, z.d) die proberen op vele manieren de natuur in Nederland te stimuleren. De bevindingen van Breman en collega's (2020) laten zien dat de natuur ondanks alle wetgevingen en goede initiatieven nog steeds niet voldoet aan de gewenste doelstellingen. Het doel van dit onderzoek is daarom om de bestaande oplossingen die de natuur in Nederland stimuleren en het meest een bijdrage aan het behalen van de Nederlandse en de EU-natuurdoelen op een rij te zetten. De hoofdvraag van dit onderzoek is: "Wat voor advies kan er gegeven worden aan het Nationale Natuurnetwerk om het behalen van de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen in 2030 te bevorderen?". Om deze te kunnen beantwoorden waren drie deelvragen opgesteld. De antwoorden op deze deelvragen kunnen samen de hoofdvraag beantwoorden.

Deelvraag 1: "Wat zijn de Europese Unie- en de Nederlandse natuurdoelen, die opgesteld zijn om de habitatrichtlijnen te waarborgen, die per 2030 behaald moeten zijn?"

Uit het literatuuronderzoek naar de Nederlandse en Europese Unie (EU) natuurdoelen, blijkt dat Nederland niet voor elke EU-natuurdoel, zelf een nationaal natuurdoel heeft gesteld. De gevonden doelen die overeenkomen met elkaar hebben betrekking op: het aantal bomen, de landbouw, bescherming van land, de stabiele ontwikkeling van soorten en stikstof.

Deelvraag 2: "Wat zijn de mogelijke oplossingen voor Nederland om de gewenste nationale doelstellingen te kunnen behalen in 2030?"

Uit het literatuuronderzoek bleek dat de mogelijke oplossingen voor Nederland om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen vooral gericht waren op een nieuwe manier om agrarische bedrijven in te richten. Mogelijke succesvolle nieuwe manieren voor agrarische bedrijfsvorming zijn: natuur-inclusieve landbouw en, boeren voor natuur en voedselbossen. De oplossingen vragen niet alleen een hervorming in de agrarische bedrijfsvoering maar ook een herinrichting van het huidige agrarische gebied. Dit is lastig, omdat het draagvlak bij agrariërs wisselend is. Pionier projecten hebben echter laten zien dat het wel mogelijk is om draagvlak te creëren.

Uit de afgenomen interviews bleek dat de mogelijke oplossingen voor Nederland om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen vooral gericht waren op het aanleggen van nieuwe natuur. Daarnaast waren als toevoeging aan bestaande en nieuwe bedrijfsvormen, oplossingen gegeven in de vorm van het project Valuta voor Veen en een landelijke sturing in het verduurzamen van de landbouw. In een interview werd ook aangegeven dat naar aanleiding van een provinciaal project het idee naar voren was gekomen om een landelijk project te starten waarin de landbouw wordt verduurzaamd en biodiversiteit op één komt te staan. Met het aanleggen van nieuwe natuur wordt vooral bedoeld: voor het Nationaal Natuurnetwerk (NNN). Het gaat hier om het creëren van overgangszones. Dit komt erop neer dat er voor het succesvol voltooiën van het NNN meer grond gekocht moet worden en dat deze stukken grond ingericht moeten worden met het idee dat de stikstof uitstoot in deze gebieden lager wordt. Er wordt dan ook vooral gekeken naar groenere manieren voor agrarische bedrijfsvoering.

Deelvraag 3: "Hoe kunnen veranderingen aan het Nationale Natuurnetwerk in Nederland een rol spelen om de door de Europese Unie opgestelde natuurdoelen in 2030 te halen?"

De veranderingen die moeten plaatsvinden in het NNN om de Europese natuurdoelen in 2030 te halen zijn vooral gericht op het kopen van grond. Op dit moment wordt er aan grondeigenaren gevraagd om op vrijwillige basis zelfrealisatie plaats te laten vinden op de gronden, als het gaat om het creëren van nieuwe natuur. Zelfrealisatie betekend dat grondeigenaren zelf hun gronden groener en diverse maken. De provincies willen dat de grondeigenaren zelf natuur gaan creëren zonder dat

de provincie hier regels voor oplegt. Vooral op reguliere agrarische bedrijven wordt dit beperkt gedaan. Er zijn vier factoren geïdentificeerd die de aankoop van toekomstige gronden belemmeren: geld, concurrentie tussen agrariër en overheid, minder landverkoop vanuit de agrarische sector en de beperkte mogelijkheden voor non-gouvernementele organisaties om nieuwe gronden te kopen. Om het NNN succesvol te laten voltooiën moeten deze factoren veranderen. Dit kan door: het laten onteigen van gronden, belang van zelfrealisatie vergroten, meer subsidies, het aankopen en dan laten verpachten van gronden en het oprichten van een intermediaire partij die als grondbank figureert. Grondbanken zijn in dit onderzoek gecategoriseerd als grondgebruikersbanken. Dit houdt in dat de grondbank geen gronden koopt en geen eigenaar is van de gronden maar wel zorgt voor de verdeling van de grond en heeft regie over alle desbetreffende gronden uit een gebied.

Het advies uit dit onderzoek luidt daarom als volgt: om het NNN succesvol te voltooiën, zodat de Nederlandse en de EU-natuurdoelen in 2030 voldoende behaald zijn, moet er op enkele punten gelet worden. Met name op de mogelijkheid om extra overgangszones te creëren bij de grenzen aan de bestaande NNN-gebieden. Hiervoor moet grond worden bijgekocht waarop natuurbehoud ondersteunende maatregelen moeten plaatsvinden, zoals natuur-inclusievere agrarische bedrijven. Het NNN moet meer grond ter beschikking krijgen en die grond dusdanig inrichten dat die functioneert als overgangszones waarin alleen groene agrarische bedrijfsvormen zijn toegestaan. Vier punten zijn in ieder geval belangrijk (i) agrarische reguliere bedrijfsvoering hogere subsidies geven wanneer ze aan zelfrealisatie doen, (ii) deze zelfrealisatie actief aanmoedigen, (iii) het durven inzetten van harde maatregelen (onteigenen van gronden) wanneer de gronden van grondeigenaren die niet aan zelfrealisatie willen doen, in de toekomstige overgangszones zitten en (iiii) het kiezen van een intermediaire partij die als grondbank figureert. Niet alleen de nationale natuurdoelen dreigen niet behaald te worden per 2030. Het onderzoek laat zien dat als Nederland niet meer nieuwe natuur ontwikkelt in en om het NNN heen, de EU-natuurdoelen in 2030 ook niet gehaald zullen worden. Als lidstaat van de EU kan Nederland hiervoor verantwoordelijk gesteld worden.

6. Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden twee aanbevelingen gedaan voor eventuele vervolgonderzoeken. De vervolgonderzoeken kunnen gedaan worden door afstuderende hoger beroepsonderwijs studenten, wetenschappelijke onderwijs studenten of door onderzoekers van onafhankelijke onderzoeksinstituten.

(1) Om de natuurdoelen te halen wordt er vooral gekeken naar het verduurzamen van de landbouw. Bij elke oplossing blijkt dat het op dit moment financieel niet aantrekkelijk is voor agrarische bedrijven om een duurzamere en groene bedrijfsvoering te implementeren. Hier moet op korte termijn naar gekeken worden. In een vervolgonderzoek moet de mogelijkheid voor financiële ondersteuning voor het veranderen van bedrijfsvoering onderzocht worden. Het uitdelen van subsidies zal bijvoorbeeld geleidelijk meer gericht moeten worden op verduurzaming, wellicht kan hiervoor een stappenplan gerealiseerd worden.

(2) In de conclusie wordt gesproken van een intermediaire partij als grondbank. De mogelijkheid om zo'n partij aan te stellen moet verder worden onderzocht, onder andere of de partij onafhankelijk moet zijn of juist gericht moet zijn op het behalen van de (natuur)doelen. Ook zal gekeken moeten worden of de partij verder moet helpen met de ruimtelijke ordening van agrarisch grond en natuur.

Bronnenlijst

1. Atlas Leefomgeving. (z.d.). *Groene leefomgeving*. Geraadpleegd op 30 mei 2021, van <https://www.atlasleefomgeving.nl/thema/natuur/groene-leefomgeving>
2. Benders, L. (2021, 30 april). *Hoeveel interviews houd je voor je scriptie?* Scribbr. Geraadpleegd op 5 juni 2021 van, <https://www.scribbr.nl/onderzoeksmethoden/hoeveel-mensen-moet-je-interviewen/>
3. Berkers, M. (2020, 9 december). Internationale natuurdoelstellingen voor 2030 vragen een grotere. *PBL Planbureau voor de Leefomgeving*. Geraadpleegd op 10 mei 2021, van <https://www.pbl.nl/nieuws/2020/internationale-natuurdoelstellingen-voor-2030-vragen-een-grotere-inspanning-van-nederland>
4. Beunen, R., & Aarts, N. (2020). Legitimiteit als overtuigingsstrategie bij besluitvorming en de gevolgen daarvan voor natuur en natuurbeleid. *Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen*. Geraadpleegd op 18 april 2021, van <https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/222226/222226.pdf?sequence=1>
5. Breman, B. C., Dirkx, G. H. P., Pouwels, R., van Egmond, P. M., & van Hinsberg, A. (2020). Natuurbescherming: tijd voor een andere aanpak. *Nieuwe Veluwe*, 1, 10-11. Geraadpleegd van <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/521222>
6. Breman, B., & van Vliet, A. (2017). Citizen science voor natuur in Nederland: van onschatbare waarde en onderschat belang. *Wageningen Environmental Research*, 2806, 1-14. <https://doi.org/10.18174/413497>.
7. de Knecht, B., Pleijte, M., de Wit-de Vries, E., Bouwma, I., Kistenkas, F., & Nieuwenhuizen, W. (2020). *Samenhang Klimaatakkoord en natuurbeleid: Proces en implementatie van het Klimaatakkoord door provincies en maatschappelijke partijen en de potentiële effecten op biodiversiteitsdoelen van de Vogel-en Habitatrichtlijn* (No. 179). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
8. de Wit, E., van Doren, D., Bouwma, I., van Broekhoven, S., Kamphorst, D., & Kuindersma, W. (2018). *Analyse van provinciale natuurbeleidsstrategieën: Realiseren van het natuurnetwerk en vergroten van maatschappelijke betrokkenheid bij natuur* (No. 49). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
9. Doorn, A. M., Westerink, J., & Hille Ris Lambers, R. (z.d.). *Natuurinclusieve landbouw*. WUR. Geraadpleegd op 20 mei 2021, van <https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/Programmas/Biodiversiteit/Natuurinclusieve-landbouw.htm>
10. European Commission. (2020, mei). *COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS* (Nr. 380). Geraadpleegd op 14 mei 2021, van <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380>
11. European Environment Agency (EEA). (2021, 8 februari). *Conservation status of habitats at Member State level, 2013-2018*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/daviz/conservation-status-of-habitats-at-1#tab-chart_1
12. European Topic Centre on Biological Diversity & European Environment Agency (ETC/BD & EEA). (2015). *Artikel 17 web tool*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>

13. Europese Commissie. (2019, 7 mei). *Europeaan erg bezorgd om verlies biodiversiteit*. [Foto]. Vilt. Geraadpleegd op 29 april 2021, van <https://vilt.be/nl/nieuws/europeaan-erg-bezorgd-om-verlies-biodiversiteit>
14. Europese Commissie. (2016). *F.A.Q. - Environment - European Commission*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/faq_nl.htm
15. Europese Commissie. (2020, 14 september). *The Habitats Directive – Environment*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van https://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/index_en.htm
16. Hesselink, D. E. K. (2019). *Voedselbossen in Nederland volgens verschillende Belanghebbenden*. WUR. Geraadpleegd op 25 mei 2021, van <https://greendealvoedselbossen.nl/wp-content/uploads/2020/12/Klein-Hesselink-E.-2019.-Voedselbossen-in-Nederland.pdf>
17. Interprovinciaal Overleg & Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2020, december). *Uitvoeringsprogramma Natuur*. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Geraadpleegd op 10 mei 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/12/08/uitvoeringsprogramma-natuur>
18. IVN. (z.d.). *Natuur- en milieuorganisaties*. Geraadpleegd op 5 juni 2021 van, <https://www.ivn.nl/afdeling/baarlo-maasbree/natuur-en-milieuorganisaties>
19. Kamphorst, D., Pleijte, M., & Kistenkas, F. (2020). Uitvoering van de Vogel-en Habitatrichtlijn in de praktijk: spanningen en mogelijke oplossingsrichtingen. *Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu*. 181. 1 – 88. <https://doi.org/10.18174/523050>.
20. Kuindersma, W., Doren, D., Arnouts, R. C., Kamphorst, D. A., Niesink, J. G., & de Wit-de Vries, E. (2020). *Realisatie Natuurnetwerk door provincies: Achtergrondstudie bij de Tweede Lerende Evaluatie Natuurpact* (No. 174). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
21. Maclaurin, J., & Sterelny, K. (2008). *What is biodiversity?*. Chicago, IL: University of Chicago. Geraadpleegd op 17 februari 2021, van https://books.google.nl/books?hl=nl&lr=&id=fytJpMDZ6fAC&oi=fnd&pg=PR7&dq=biodiversit&ots=XAiE3Fd9Ik&sig=TS9xu74bbVYfYqwrMrtzR9C_ed4#v=onepage&q=biodiversity&f=false
22. Malhotra, N. (2017). The importance of Biodiversity. *The Association for Geographical Studies*, 5, 68-77. Geraadpleegd op 17 februari 2021, van http://ags.geography.du.ac.in/Study%20Materials_files/Nitasha%20Malhotra_KNC.pdf
23. Melman, T. C. P. (2020). Natuurinclusieve landbouw: wat mogen we ervan verwachten?. *Vakblad Natuur Bos Landschap*, 17(164), 4-7. <https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/520661>
24. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2018, september). *Landbouw, natuur en voedsel: waardevol en verbonden*. Geraadpleegd op 25 mei 2021, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/bescherming-biodiversiteit-nederland>
25. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (2020, 26 mei). *Natura 2000 | natura 2000*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van <https://www.natura2000.nl/>
26. Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. (z.d.). *Natura 2000 gebieden | natura 2000*. Geraadpleegd op 12 februari 2021, van <https://www.natura2000.nl/gebieden>
27. Missler, J. (2020, 28 mei). Nederland investeerde elf miljard tevergeefs in de natuur. ‘Er moet iets rigoureuus veranderen’. *Trouw*. Geraadpleegd op 22 februari 2021, van <https://www.trouw.nl/duurzaamheid-natuur/nederland-investeerde-elf-miljard-tevergeefs-in-de-natuur-er-moet-iets-rigoureuus->

[veranderen~b2b35cb6/?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free](https://www.natuurmonumenten.nl/standpunten/nationaal-natuur netwerk?utm_source=link&utm_medium=app&utm_campaign=shared%20content&utm_content=free)

28. Miu, I. V., Rozyłowicz, L., Popescu, V. D., & Anastasiu, P. (2020). Identification of areas of very high biodiversity value to achieve the EU Biodiversity Strategy for 2030 key commitments. *PeerJ*, 8, 10067. <https://doi.org/10.7717/peerj.10067>
29. Natuurmonumenten. (2015). *Nationaal Natuurnetwerk*. Geraadpleegd op 15 februari 2021, van <https://www.natuurmonumenten.nl/standpunten/nationaal-natuur netwerk>
30. Pleijte, M., Beunen, R., & During, R. (2016). *Rijksprojecten: hét natuurinclusieve werken?: een analyse van relaties tussen rijksprojecten en de Rijksnatuurvisie* (No. 82). Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu.
31. Provincie Drenthe. (2018). *Natuur | Dit is Drenthe | Feiten en cijfers*. Geraadpleegd op 22 februari 2021, van <https://www.drentheincijfers.nl/natuurenlandbouw/natuur.php>
32. Salden, J. (2020, 21 augustus). Beschermde natuur opheffen als oplossing voor stikstofcrisis kan niet, blijkt uit onderzoek. *EenVandaag*. Geraadpleegd op 15 februari 2021, van <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/beschermde-natuur-opheffen-als-oplossing-voor-stikstofcrisis-kan-niet-blijkt-uit-onderzoek/>
33. Sanders, D. M. E. (2020, 10 maart). Nederland haalt de biodiversiteitsdoelen in 2020 niet. *WUR*. Geraadpleegd op 15 februari 2021, van <https://www.wur.nl/nl/nieuws/Nederland-haalt-de-biodiversiteitsdoelen-in-2020-niet.htm>
34. Sanders, M. E., Bredenoord, H. W. B., Kok, M., van Oorschot, M., Henkens, R. J. H. G., Kamphorst, D. A., ... & Schütt, J. (2020). *Nederlands natuurbeleid in internationale context: Voortgang realisatie natuur-en biodiversiteitsbeleid* (No. 3889). Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).
35. Sanders, M. E., Henkens, R. J. H. G., Veraart, J. A., Woltjer, I., van der Graft-van Rossum, J. G. M., & Clement, J. (2016). *Kansen voor ontwikkeling van robuuste natuur in Nederland* (No. 2748). Wageningen Environmental Research.
36. Sanders, M. E., Westerink, J., Migchels, G., Korevaar, H., Geerts, R. H. E. M., Bloem, J., ... & van Och, R. A. F. (2015). *Op weg naar een natuurinclusieve duurzame landbouw*. Alterra, Wageningen-UR.
37. Stortelder, A. H. F., & Kiers, M. A. (2011). *Boeren voor Natuur, waar kan dit concept met succes worden ingevoerd?* (No. 2145). Alterra.
38. Van Dale. (2020). *Habitat*. Geraadpleegd op 29 april 2021, van <https://www.vandale.nl/gratis-woordenboek/nederlands/betekenis/habitat#.YlrGvu1xdPY>
39. Von Hertzen, L., Beutler, B., Bienenstock, J., Blaser, M., Cani, P. D., Eriksson, J., ... & De Vos, W. M. (2015). Helsinki alert of biodiversity and health. *Annals of medicine*, 47(3), 218-225. <https://doi.org/10.3109/07853890.2015.1010226>
40. Westerink-Petersen, J., Stortelder, A. H. F., Ottburg, F. G. W. A., De Boer, T. A., Schrijver, R. A. M., De Vries, C. K., ... & Bulten, G. H. (2013). *Boeren voor Natuur: hoe werkt het en wat levert het op?* (No. 2472). Alterra, Wageningen-UR.
41. Westerink-Petersen, J., van Straalen, F. M., Schrijver, R. A. M., Schaap, B. F., Nijhoff, J., ten Have, P., ... & Egas, E. (2010). *Van de grond: verkenning mogelijkheden voor het inzetten van publieke grond voor maatschappelijke doelen in Eemland* (No. 269). Wageningen UR, Wetenschapswinkel.

Bijlagen

Bijlage I. Het Natura 2000 netwerk in Nederland

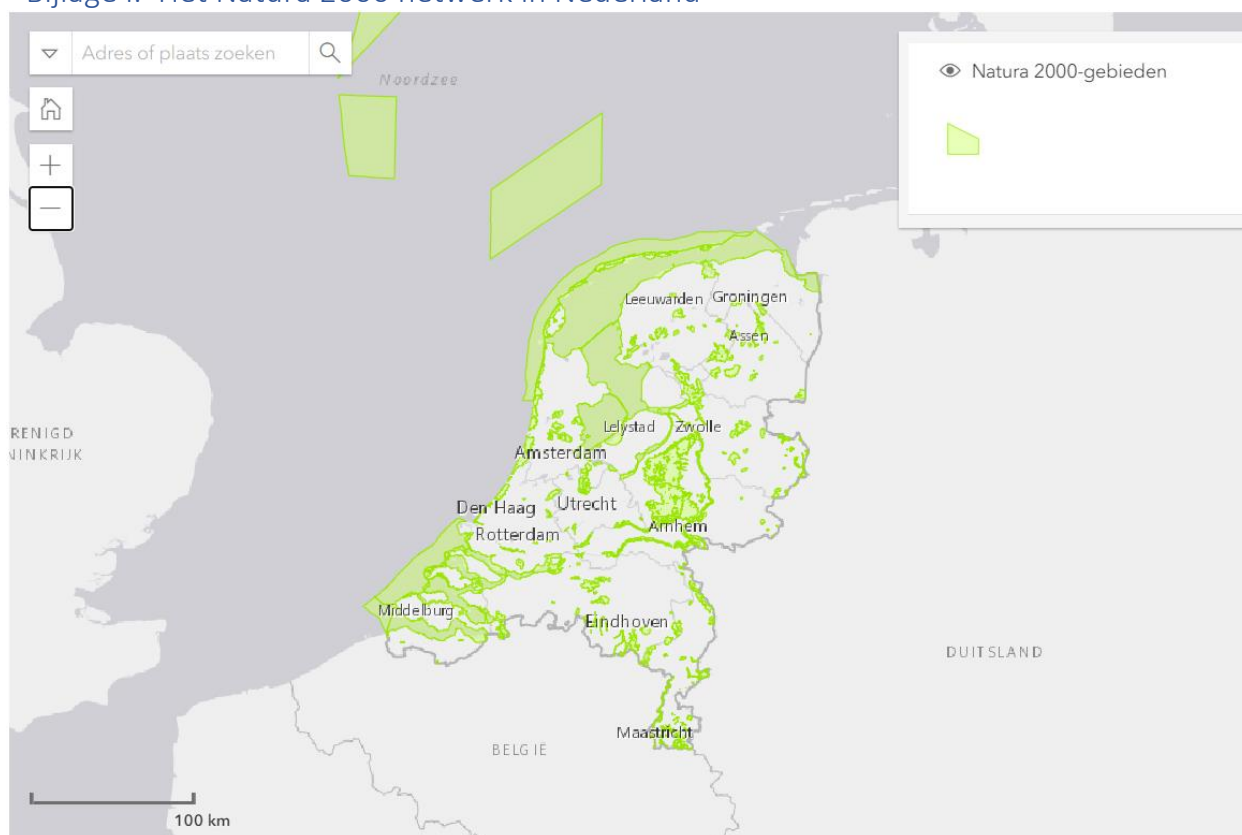

Foto 1. De 161 Natura 2000 netwerkgebieden in Nederland, van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (z.d.)

Bijlage II. Het biogeografisch niveau in Nederland

Period...	Group...	Country...	Bio-region...	
2013-2018	Bogs, mires & fens	Netherlands	Atlantic	Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend: FV Favourable XX Unknown U1 Unfavourable-Inadequate U2 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Bogs, mires & fens, Netherlands, Atlantic.

Habitat	Range (km ²)			Area (km ²)									Structure and functions (km ²)					Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS
7110 - Active raised bogs	5500	4.14	=	>>	N/A	N/A	1.30	estimate	a	0.46	+	>>	0.30 - 0.90	0.40 - 1	N/A - N/A	U2	-	bad	bad	bad	U2	U2	=	U2	=	noChange	noChange	5000	a	5.98
7120 - Degraded raised bogs still ca...	4000	2.81	=	≈	N/A	N/A	52	estimate	a	7.58	=	<	10 - 30	22 - 42	N/A - N/A	U2	-	good	good	bad	U2	U2	-	U2	x	noChange	genuine	2800	a	3.39
7140 - Transition mires and quaking ...	6700	2.46	=	>	N/A	N/A	15	estimate	a	7.20	=	>	3.50 - 11.70	3.30 - 11.60	N/A - N/A	U2	-	poor	poor	bad	U2	U2	-	U2	=	noChange	genuine	5900	a	3.89
7150 - Depressions on peat substrat...	12900	8.69	=	≈	N/A	N/A	3.20	estimate	a	4.19	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	3.20 - 3.20	U1	x	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	10600	a	11.05
7210 - Calcareous fens with Cladium...	4400	8.49	=	≈	N/A	N/A	1	estimate	a	0.23	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	1 - 1	U1	x	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	3100	a	7.95
7220 - Petrifying springs with tufa fo...	500	0.48	=	≈	N/A	N/A	0.01	estimate	a	0.08	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	N/A - N/A	U1	-	good	good	bad	U2	U2	-	U1	-	knowledge	noChange	400	a	0.81

Period...	Group...	Country...	Bio-region...	
2013-2018	Coastal habitats	Netherlands	Atlantic	Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend: FV Favourable XX Unknown U1 Unfavourable-Inadequate U2 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Coastal habitats, Netherlands, Atlantic.

Habitat	Range (km ²)			Area (km ²)									Structure and functions (km ²)					Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS
1310 - Salicornia and other annuals ...	6700	7.47	=	≈	N/A	N/A	25	estimate	a	11.37	+	≈	21 - 21	2 - 2	2 - 2	FV	=	good	poor	good	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	5800	a	8.01
1320 - Spartina swards (Spartinion ...	5800	17.42	=	≈	N/A	N/A	7.50	estimate	a	6.07	=	≈	0.10 - 7.50	N/A - 7.40	N/A - N/A	U1	+	good	good	poor	U1	U1	+	U1	-	noChange	genuine	4600	a	17.36
1330 - Atlantic salt meadows (Glauco...	8100	5.89	=	≈	N/A	N/A	108	estimate	a	9.31	+	>	14 - 82	25 - 93	1 - 1	U1	=	good	good	poor	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	7700	a	6.20

Period...	Group...	Country...	Bio-region...	
2013-2018	Dunes habitats	Netherlands	Atlantic	Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend: FV Favourable XX Unknown U1 Unfavourable-Inadequate U2 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Dunes habitats, Netherlands, Atlantic.

Habitat	Range (km ²)			Area (km ²)									Structure and functions (km ²)					Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS
2110 - Embryonic shifting dunes	5900	7.53	=	≈	N/A	N/A	6.50	estimate	a	12.25	+	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	6.50 - 6.50	FV	=	good	good	good	FV	FV	+	FV	N/A	noChange	noChange	5100	a	6.30
2120 - Shifting dunes along the shor...	5800	7.06	=	≈	N/A	N/A	19	estimate	a	8.18	=	≈	7 - 16	3 - 12	N/A - N/A	FV	+	good	good	good	FV	FV	+	U1	+	genuine	noChange	5500	a	6.59
2130 - Fixed coastal dunes with herb...	5900	5.98	=	≈	N/A	N/A	163	estimate	a	14.51	-	>	36 - 124	39 - 127	N/A - N/A	U1	x	good	poor	poor	U1	U1	x	U2	x	method	noChange	5600	a	5.98
2140 - Decalcified fixed dunes with E...	1900	24.60	=	≈	N/A	N/A	25	estimate	a	10.69	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	25 - 25	FV	=	good	good	good	FV	FV	=	U1	=	method	noChange	1900	a	16.96
2150 - Atlantic decalcified fixed dun...	2200	10.72	=	≈	N/A	N/A	4.20	estimate	a	18.70	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	4.20 - 4.20	U1	=	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	1900	a	9.60
2160 - Dunes with Hippophaë rham...	6200	40.59	=	≈	N/A	N/A	82	estimate	a	56.79	+	<	N/A - N/A	N/A - N/A	82 - 82	FV	=	good	good	good	FV	FV	+	FV	N/A	noChange	noChange	6700	a	39.18
2170 - Dunes with Salix repens ssp...	4100	15.80	=	≈	N/A	N/A	9.30	estimate	a	24.25	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	25 - 25	FV	=	good	good	good	FV	FV	=	U1	x	method	method	3800	a	14.73
2180 - Wooded dunes of the Atlantic...	4800	29.74	=	≈	N/A	N/A	81	estimate	a	7.24	=	≈	21.10 - 63.20	17.80 - 59.90	N/A - N/A	U1	=	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	4400	a	21.36
2190 - Humid dune slacks	7500	14.20	=	≈	N/A	N/A	27	estimate	a	19.28	=	>	5.40 - 20	7 - 21.60	N/A - N/A	U1	=	good	poor	poor	U1	U1	=	U1	+	noChange	genuine	7100	a	14.03
2310 - Dry sand heaths with Calluna ...	12300	36.26	=	≈	N/A	N/A	32	estimate	a	44.33	=	>>	N/A - N/A	N/A - N/A	32 - 32	U2	x	poor	bad	bad	U2	U2	=	U2	x	noChange	method	9600	a	35.42
2320 - Dry sand heaths with Calluna ...	4400	59.02	=	≈	N/A	N/A	8.20	estimate	a	24.49	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	8.20 - 8.20	U1	x	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	3700	a	38.54
2330 - Inland dunes with open Coryn...	8400	15.22	=	≈	N/A	N/A	43	estimate	a	46.96	=	>	11.60 - 33.10	9.90 - 31.40	N/A - N/A	U2	x	poor	poor	bad	U2	U2	=	U2	=	noChange	noChange	6300	a	17.26

Foto 2. Het biografisch niveau in verschillende leefgebieden in Nederland van, ETC/BD & EEA, (2015).

Period...

2013-2018

Group...

Forests

Country...

Netherlands

Bio-region...

Atlantic

Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Forests, Netherlands, Atlantic.

Member States reports																																	
Habitat	Range (km ²)				Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)				
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS			
9110 - Luzulo-Fagetum beech forests	400	0.60	=	≈	N/A	N/A	4.90	estimate	a	1.18	=	≈	0.70 - 3.60	1.30 - 4.20	N/A - N/A	U1	x	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	200	a	0.42			
9120 - Atlantic acidophilous beech f...	14800	6.17	=	≈	N/A	N/A	123	estimate	b	2.81	=	>	30 - 96	27 - 93	N/A - N/A	U1	+	good	poor	poor	U1	U1	+	U1	=	noChange	method	12000	a	8.80			
9160 - Sub-Atlantic and medio-Europ...	5800	3.64	=	≈	N/A	N/A	14	estimate	b	1.67	=	>	3.20 - 11.10	2.50 - 10.40	N/A - N/A	U2	+	poor	bad	bad	U2	U2	+	U2	-	noChange	method	4200	a	4.15			
9190 - Old acidophilous oak woods ...	7700	4.68	=	≈	N/A	N/A	29	estimate	b	6.87	=	>	1.40 - 20.60	8.40 - 27.60	N/A - N/A	U2	-	poor	poor	bad	U2	U2	-	U1	-	knowledge	noChange	6400	a	5.62			
91D0 - Bog woodland	8300	7.03	=	≈	N/A	N/A	8.10	estimate	a	4.55	=	>	N/A - N/A	N/A - N/A	8.10 - 8.10	U2	x	poor	poor	bad	U2	U2	=	U2	=	noChange	noChange	6600	a	9.31			
91E0 - Alluvial forests with Alnus alu...	16100	2.41	=	≈	N/A	N/A	68	estimate	b	3.52	-	>	12 - 46	22 - 56	N/A - N/A	U1	x	ood	poor	poor	U1	U1	x	U1	-	noChane	method	12200	a	3.27			
Period...	Group...				Country...								Bio-region...																				
2013-2018	Coastal habitats				Netherlands								Atlantic						Filter														

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Coastal habitats, Netherlands, Atlantic.

Member States reports																																
Habitat	Range (km ²)			Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)				
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS		
1310 - Salicornia and other annuals ...	6700	7.47	=	≈	N/A	N/A	25	estimate	a	11.37	+	≈	21 - 21	2 - 2	2 - 2	FV	=	good	poor	good	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	5800	a	8.01		
1320 - Spartina swards (Spartinion ...	5800	17.42	=	≈	N/A	N/A	7.50	estimate	a	6.07	=	≈	0.10 - 7.50	N/A - 7.40	N/A - N/A	U1	+	good	good	poor	U1	U1	+	U1	-	noChange	genuine	4600	a	17.36		
1330 - Atlantic salt meadows (Glauco...	8100	5.89	=	≈	N/A	N/A	108	estimate	a	9.31	+	>	14 - 82	25 - 93	1 - 1	U1	=	good	good	poor	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	7700	a	6.20		
3140 - Hard oligo-mesotrophic water...	6200	3.31	=	≈	N/A	N/A	92	estimate	a	16.38	=	≈	37 - 67	4 - 34	47 - 47	U1	=	good	good	poor	U1	U1	=	U1	+	noChange	knowledge	5400	a	4.63		
3150 - Natural eutrophic lakes with ...	10400	2.85	=	≈	N/A	N/A	38	estimate	a	3.67	=	>	2.80 - 18.20	10.70 - 26.10	9.10 - 9.10	U1	-	good	poor	bad	U2	U2	-	U1	+	genuine	genuine	8500	a	3.18		
3160 - Natural dystrophic lakes and ...	6300	4.38	=	≈	N/A	N/A	7	estimate	a	6.93	=	>	N/A - N/A	N/A - N/A	7 - 7	U1	+	good	poor	poor	U1	U1	+	U1	x	noChange	genuine	5500	a	6.63		
3260 - Water courses of plain to mo...	5100	0.93	=	>>	N/A	N/A	1.20	estimate	a	0.12	-	>>	N/A - N/A	N/A - N/A	1.20 - 1.20	U1	-	bad	bad	poor	U2	U2	-	U2	-	noChange	noChange	3800	a	1.08		
3270 - Rivers with muddy banks with...	5500	7.40	=	≈	N/A	N/A	2.30	estimate	a	4.20	=	≈	0.70 - 1.70	0.60 - 1.60	N/A - N/A	FV	+	good	good	good	FV	FV	+	U1	=	genuine	genuine	4600	a	10.87		
Period...	Group...		Country...								Bio-region...																					
2013-2018	Grasslands		Netherlands								Atlantic						Filter															

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Grasslands, Netherlands, Atlantic.

Member States reports																																
Habitat	Range (km ²)				Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)			
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS		
6110 - Rupicolous calcareous or bas...	300	0.90	=	≈	N/A	N/A	0	estimate	a	0	=	>>	N/A - N/A	N/A - N/A	N/A - N/A	U1	+	good	bad	poor	U2	U2	+	U2	=	noChange	method	400	a	2.99		
6120 - Xeric sand calcareous grassl...	3700	12.17	=	>>	N/A	N/A	2.50	estimate	a	23.89	=	>>	0.40 - 1.50	1 - 2.10	N/A - N/A	U2	-	bad	bad	bad	U2	U2	-	U2	-	noChange	noChange	3400	a	21.12		
6130 - Calaminarian grasslands of l...	100	0.54	=	>>	N/A	N/A	0.01	estimate	a	0.11	x	>>	N/A - N/A	N/A - N/A	N/A - N/A	U2	-	bad	bad	bad	U2	U2	x	U2	-	noChange	genuine	100	a	0.91		
6210 - Semi-natural dry grasslands a...	500	0.14	=	≈	N/A	N/A	0.52	estimate	a	0.03	=	>>	0.16 - 0.45	0.07 - 0.36	N/A - N/A	U2	+	good	bad	bad	U2	U2	+	U2	=	noChange	genuine	400	a	0.23		
6230 - Species-rich Nardus grasslan...	13200	5	=	>	N/A	N/A	7.70	estimate	b	1.39	=	>>	1.90 - 6	1.70 - 5.80	N/A - N/A	U2	-	bad	bad	bad	U2	U2	-	U2	-	noChange	noChange	10900	a	8.54		
6410 - Molinia meadows on calcare...	11900	3.06	=	≈	N/A	N/A	2.90	estimate	a	0.31	=	>>	0.50 - 2.20	0.70 - 2.40	N/A - N/A	U1	=	good	poor	poor	U1	U2	=	U2	=	noChange	noChange	9600	a	4.89		
6430 - Hydrophilous tall herb fringe...	28100	6.14	=	≈	N/A	N/A	24	estimate	b	2.09	=	≈	10.10 - 19.90	4.10 - 13.90	N/A - N/A	U1	=	good	unk	unk	XX	U1	=	U1	=	noChange	noChange	23300	a	8.38		
6510 - Lowland hay meadows (Alop...	9200	2.32	=	≈	N/A	N/A	9	estimate	a	0.21	=	>>	1.90 - 6.20	2.80 - 7.10	N/A - N/A	U2	=	good	bad	bad	U2	U2	=	U2	=	noChange	noChange	8100	a	3.71		

Foto 3. Het biografisch niveau in verschillende leefgebieden in Nederland van, ETC/BD & EEA, (2015).

Period...

2013-2018

Group...

Heath & scrub

Country...

Netherlands

Bio-region...

Atlantic

Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Heath & scrub, Netherlands, Atlantic.

Member States reports																															
Habitat	Range (km ²)				Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS	
4010 - Northern Atlantic wet heaths ...	16500	5.47	=	≈	N/A	N/A	36	estimate	a	0.51	=	>>	9 - 27	9 - 27	N/A - N/A	U1	-	poor	bad	poor	U2	U2	-	U2	-	noChange	noChange	13800	a	7.12	
4030 - European dry heaths	17300	2.93	=	≈	N/A	N/A	227	estimate	b	1.41	=	>	50 - 177	50 - 177	N/A - N/A	U2	x	poor	bad	bad	U2	U2	=	U2	=	noChange	noChange	14600	a	3.95	

Period...

2013-2018

Group...

Sclerophyllous scrubs

Country...

Netherlands

Bio-region...

Atlantic

Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Sclerophyllous scrubs, Netherlands, Atlantic.

Member States reports																															
Habitat	Range (km ²)				Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS	
5130 - Juniperus communis formati...	5400	6.91	=	≈	N/A	N/A	5.20	estimate	a	5.06	=	≈	N/A - N/A	N/A - N/A	5.20 - 5.20	U1	x	good	good	poor	U1	U1	=	U1	=	noChange	noChange	3900	a	8.42	

Period...

2013-2018

Group...

Coastal habitats

Country...

Netherlands

Bio-region...

Atlantic

Filter

Note: Rows in italic shows data not taken into account when performing the assessments (marginal presence, occasional, extinct prior HD, information, etc)

Legend:

FV

 Favourable

XX

 Unknown

U1

 Unfavourable-Inadequate

U2

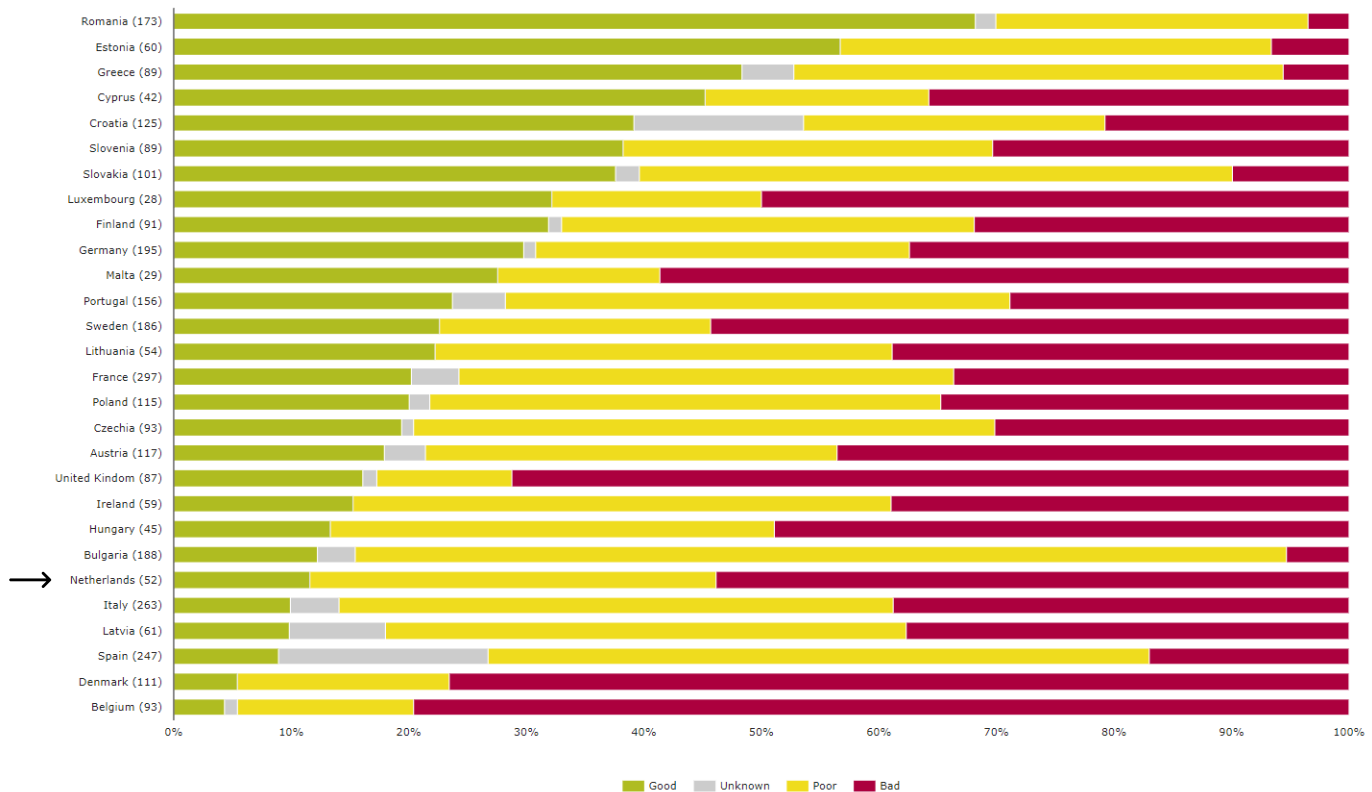
 Unfavourable-Bad

Current selection: 2013-2018, Coastal habitats, Netherlands, Atlantic.

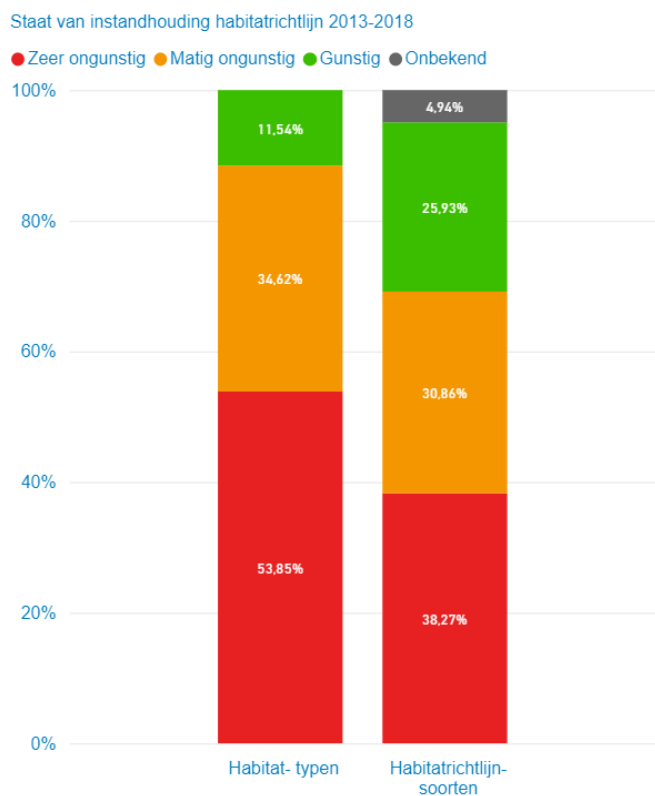
Member States reports																															
Habitat	Range (km ²)				Area (km ²)								Structure and functions (km ²)						Future prospects				Overall assessment						Distribution area(km ²)		
	Surface	Status (% MS)	Trend	FRR	Min	Max	Best value	Type est.	Method	Status (% MS)	Trend	FRA	Good	Not good	Not known	Status	Trend	Range prosp.	Area prosp.	S & f prosp.	Status	Curr. CS	Curr. CS trend	Prev. CS	Prev. CS trend	Status Nat. of ch.	CS trend Nat. of ch.	Distrib.	Method	% MS	
1310 - Salicornia and other annuals ...	6700	7.47	=	≈	N/A	N/A	25	estimate	a	11.37	+	≈	21-21	2-2	2-2	FV	=	good	poor	good	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	5800	a	8.01	
1320 - Spartina swards (Spartinion ...	5800	17.42	=	≈	N/A	N/A	7.50	estimate	a	6.07	=	≈	0.10-7.50	N/A-7.40	N/A- N/A	U1	+	good	good	poor	U1	U1	+	U1	-	noChange	genuine	4600	a	17.36	
1330 - Atlantic salt meadows (Glauco...	8100	5.89	=	≈	N/A	N/A	108	estimate	a	9.31	+	>	14-82	25-93	1-1	U1	=	good	good	poor	U1	U1	+	U1	=	noChange	genuine	7700	a	6.20	

Foto 4. Het biografisch niveau in verschillende leefgebieden in Nederland van, ETC/BD & EEA, (2015).

Bijlage III. Het behoud van leefgebieden

Figuur 1. Een grafiek die het behoud van leefgebieden in Europese lidstaten in kaart brengt tussen 2013 en 2018, van European Environment Agency (2021).

Figuur 2. Instandhouding van leefgebieden in Nederland, van Provincie Drenthe (2018).

Bijlage IV. Literatuur logboek

Tabel 1. Een literatuur logboek met alle bronnen die geanalyseerd zijn tijdens het literatuuronderzoek. Kolom 1 geeft aan uit welke databank de bron komt, in kolom 2 staan de gebruikte zoekwoorden, het jaartal waar de bron uitkomt is beschreven in kolom 3, kolom 4 laat zien of de bron peer-reviewed is, kolom 5 laat zien hoeveel referenties de bron heeft, in kolom 6 staan de volledige links naar de bron, in kolom 7 staan de DOI* weergegeven, in kolom 8 staan de bevindingen uit de bron en in kolom 9 staat weergegeven voor welke deelvraag de bron is gebruikt.

Databank	Zoekterm	Jaartal	Peer-reviewed (ja/nee)	Aantal referenties	URL-code	DOI* (mits afwezig)	Bevindingen	Gebruikt voor deelvraag (1/2/3)
Europese Commissie	European Union, biodiversity, 2030	2020	Nee	0	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1590574123338&uri=CELEX%3A52020DC0380	Afwezig	De veertien Europese natuurdoelen voor 2030 uit de Biodiversiteit Strategie	1
Peer J	European Union, biodiversity, 2030	2020	Ja	3	http://ge6kh5kt5s.search.serialssolutions.com.aeres.idm.oclc.org/?ctx_ver=Z39.88-2004&ctx_enc=info%3Aofi%2Fenc%3AUTF-8&rft_id=info%3Aid%2Fsummon.serialssolutions.com&rft_val_fmt=info%3Aofi%2Ffmt%3Akev%3Amtx%3Ajournal&rft.genre=article&rft.atitle=Identification+of+areas+of+very+high+biodiversity+value+to+achieve+the+EU+Biodiversity+Strategy+for+2030+key+commitments&rft.jtitle=PeerJ+%28San+Francisco%2CCA%29&rft.au=Iulia+V+Miu&rft.au=Laurentiu+Rozylowicz&rft.au=Viorel+D+Popescu&rft.au=Paulina+Anastasiu&rft.date=2020-09-30&rft.pub=PeerJ%2C+Inc&rft.eissn=2167-8359&rft_id=info:doi/10.7717/2Fpeerj.10067&paramdict=nl-NL	https://doi.org/10.7717/peerj.10067	Lidstaten moeten de Natura 2000 gebieden vergroten tot 30%	1
WUR library	Nederland, natuurdoelen, 2030	2020	Ja	0	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/537299	Afwezig	De vijf Nederlandse natuurdoelen die in 2030 behaald dienen te worden	1
WUR library	Nederland, natuur	2020	Ja	1	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/521722	https://doi.org/10.18174/521722	Nederland wil 49% minder CO2 uitstoten dan in 1990 in 2030	1
Rijksoverheid	Nederland, biodiversiteit	2018	Nee	Nee	https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/bescherming-biodiversiteit-nederland	Afwezig.	Twee natuurdoelen zijn gevonden die voor 2030 behaald dienen te worden	1

WUR library	Hoe meer natuur in Nederland?	2016	Ja	2	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/391877	http://dx.doi.org/10.18174/391877 o	Het creëren van grootschalige, half-natuurlijke en multifunctionele natuur	2
WUR library	Hoe meer natuur in Nederland?	2015	Ja	10	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/360471	Afwezig.	Natuur inclusieve landbouw als oplossing om op de agrarische gronden de biodiversiteit te stimuleren.	2
WUR	Natuur inclusieve landbouw.	z.d.	Nee	0	https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksinstituten/Environmental-Research/Programmas/Biodiversiteit/Natuurinclusieve-landbouw.htm	Afwezig	Waar het begrip: natuur inclusieve landbouw, voorstaat.	2
WUR library	Natuur inclusieve landbouw	2020	Ja	0	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/520661	Afwezig	Succespunten en barrières van inclusieve natuur landbouw	2
WUR library	Hoe natuurdoelen behalen?	2011	Ja	2	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/163371	Afwezig	De Boeren Voor Natuur bedrijven zijn landschap- en natuurgericht.	2
WUR library	Boeren voor Natuur	2013	Ja	11	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/281597	Afwezig	Succespunten en barrières van het concept Boeren voor Natuur	2
WUR library	Hoe meer natuur in Nederland	2019	Ja	0	https://greendealvoedselbos sen.nl/wp-content/uploads/2020/12/Klein-Hesselink-E.-2019.-Voedselbossen-in-Nederland.pdf	Afwezig	Voedselbossen als natuur-inclusieve landbouw	2
WUR library	Voedselbossen	2016	Ja	3	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/401265	https://doi.org/10.18174/401265	Succespunten van het concept Voedselbossen.	2
Bron anoniem ¹	Valuta voor veen.	2015	Onbekend	Onbekend	Bron anoniem ¹	Afwezig.	Meer informatie over het project Valuta voor veen. Dit project was ter sprake gekomen tijdens een interview en er werd verwezen naar deze websitepagina	2
Bron anoniem ¹	Ontwikkelplan	z.d	Onbekend	Onbekend	Bron anoniem ¹	Afwezig	Meer informatie over het ontwikkelplan. Dit plan was ter sprake gekomen tijdens een interview en er werd verwezen naar deze websitepagina	2
WUR library	Huidige status van Nationaal Natuurnetwerk	2018	Ja	0	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/468194	https://doi.org/10.18174/468194)	Het NNN lijkt niet in alle provincies voltooid te kunnen worden voor 2027	3
WUR library	Stand van zaken, Nationaal Natuurnetwerk	2020	Ja	0	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/521568	https://doi.org/10.18174/521568	Reguliere agrarische bedrijven zijn minder geïnteresseerd in zelfrealisatie	3
Universiteit Utrecht Repository	Current situation, National Nature Networ, The Netherlands	2015	Ja.	14	https://dspace.library.uu.nl/handle/1874/323631	https://doi.org/10.1007/s10980-014-0145-5	Het verwerven van grond wordt lastig door drie verschillende barrières.	3
WUR library	Grondbanken	2010	Ja	0	https://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/fulltext/149871	Afwezig.	De definite van grondbanken.	3

* DOI= digital object identifier, een uniek identificatiemiddel voor een bestand op het internet.

¹ De bron is anoniem om de anonimiteit van de geïnterviewde te bewaken.

Bijlage V. De toekenning van punten bij de oplossingen in deelvraag 2

Tabel 2. De toekenning van punten per oplossing met argumentatie als onderdeel voor het beantwoorden van deelvraag 2. De punten worden gegeven op de volgende drie vragen: (1) draagt de oplossing bij aan het behalen van de natuurdoelen?, (2) kan de oplossing succesvol geïmplementeerd worden als er optimale steun van de overheid, draagvlak en geld aanwezig is? En (3) zijn er obstakels die het implementeren van de oplossing hinderen? Zo ja, hoeveel?

		Punten: (1, 2 of 3)	Argumentatie voor gegeven punten
Robuuste natuur	Vraag 1	3	Het concept Robuuste natuur draagt bij aan het behalen van de natuurdoelen doordat het zorgt ervoor: (i) dat beschermde soorten zich makkelijk kunnen verspreiden. Dieren zoals vogels maar ook zoogdieren zoals bevers, kunnen dan profiteren van deze nieuwe robuuste natuur, (ii) dat een snelle ontwikkeling plaatsvindt van potentiële leefgebieden voor allerlei zeldzame plantensoorten en (iii) dat kansen ontstaan voor het herstel van ecosystemendiensten in het agrarisch gebied (Sanders, et al., 2016). Vanwege de bijdrage aan het behalen van de natuurdoelen zijn drie punten toegekend.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: het concept Robuuste natuur zorgt ook voor een robuuste en duurzame landbouwgrond. Dit maakt het mogelijk om ecosystemen te herstellen en om de agrarische biodiversiteit weer kansen te geven (Sanders, et al., 2016). Uit de Nederlandse natuurdoelen blijkt dat Nederland in 2030 de natuur op de landbouwgronden rijker en veelzijdiger wil maken. Draagvlak: er is vraag ecosystemendiensten die gekoppeld zijn aan klimaatverandering, bevolkingsgroei en vergrijzing. Deze diensten kunnen een meerwaarde bieden waar technologische oplossingen te kort schieten (Sanders, et al., 2016). Bij intensieve agrarische bedrijven is er echter een afname (Sanders, et al., 2016). De oplossing draagt bij aan verschillende maatschappelijke problemen en kan dus van veel kanten steun verwachten, echter draagt de oplossingen minder bij de problematiek van de agrariërs. Geld: de subsidies voor natuur- en landschapsbeheer zijn niet specifiek gericht op robuuste natuur. Echter, als een gebied aan de juiste criteria voldoet dan kan robuustheid geassocieerd worden met lage beheerkosten. Wanneer een gebied niet voldoet aan de juiste criteria kunnen de maatregelen die nodig zijn om het concept robuuste natuur te implementeren, extra kosten met zich mee brengen (Sanders, et al., 2016). Het is niet zeker of de oplossing genoeg draagvlak heeft onder de agrariërs. Dit is een belangrijk punt omdat de nieuwe robuuste natuur vooral op landbouwgronden aangelegd kan worden. Verder is het onzeker of genoeg geld beschikbaar is om deze nieuwe natuur aan te leggen. Het is wel mogelijk. Vanwege deze twee onzekerheden en de mogelijkheid dat met de juiste middelen een succesvolle implementatie mogelijk is, heeft deze vraag twee punten gekregen.
	Vraag 3	1	Barrières: ○ Robuuste natuur zal voor groot deel op agrarische gronden aangelegd worden. Verlies van landbouwgrond betekend inkomensverlies voor de agrariërs. De kans op weerstand is groot (Sanders, et al., 2016). ○ Er is een grote kans op het verlies van natuur- en cultuurhistorische waarden omdat het landschap getransformeerd moet worden (Sanders, et al., 2016). ○ Er kunnen wateroverlast en veiligheidsproblemen optreden. Dit gaat vooral om de waterrijke robuuste natuur. Dit trekt namelijk bevers aan, zorgt voor stuwing van rivierwater en heeft een verhoogde waterstand waardoor wateroverlast vaker voor kan komen (Sanders, et al., 2016). ○ In een robuuste natuur spelen grote grazers een belangrijke factor. Deze dieren kunnen negatieve ontwikkelingen met zich meenemen als het gaat over verkeersveiligheid en dierwelzijn (Sanders, et al., 2016). De bron vermeldde meer dan drie barrières waardoor één punt is toegekend aan de laatste vraag.

Natuur inclusieve landbouw	Vraag 1	3	Het concept Natuur inclusieve landbouw kan op agrarische gronden de biodiversiteit stimuleren waardoor het bijdraagt aan het behalen van de natuurdoelen. (Sanders, et al., 2015). Vanwege de bijdrage aan het behalen van de natuurdoelen zijn drie punten toegekend.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: de rijksoverheid vindt dat een duurzame landbouw belangrijk is voor het behoud van biodiversiteit. (Sanders, et al., 2015). Daarnaast blijkt uit de Nederlandse natuurdoelen dat Nederland in 2030 de natuur op de landbouwgronden rijker en veelzijdiger wilt maken. Draagvlak: volgens de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) is er steun door het toenemende bewustzijn bij het bedrijfsleven, burgers, lagere overheden, de Europese Unie (EU) en tal van maatschappelijke organisaties dat de voedselvoorziening duurzamer, gezonder en robuuster moet worden (Sanders, et al., 2015). Geld: het is mogelijk om een financiële compensatie uit subsidieregelingen van de overheid te krijgen. Deze compensatie kan dan worden aangevuld door de bereidheid van bedrijven en consumenten meer te betalen voor duurzame producten waarbij de biodiversiteit behouden blijft. Het is mogelijk om duurzame producten aantrekkelijker te maken door bijvoorbeeld: maatschappelijke kosten van de productie zoals biodiversiteitsverlies om te zetten in de prijzen. Dit kan gedaan worden door de vervuiler betaalt, door aantoonbaar duurzame producten minder te belasten of met internationale regelgeving (Sanders, et al., 2015). De oplossing is een investering voor boeren maar het is mogelijk dat de nieuwe manier van agrarische bedrijven, winstgevend is. Er lijkt steun te zijn volgens het WRR, toch blijft het voor de agrariërs een risico omdat op dit moment duurzame producten nog niet (genoeg) gestimuleerd worden. Het is daarom een financieel nog niet aantrekkelijk voor de agrarische bedrijven. Vanwege dit risico kunnen er geen drie punten worden gegeven. Het blijft echter wel mogelijk dat deze oplossing succesvol kan worden geïmplementeerd. Er zijn daarom twee punten toegekend.
	Vraag 3	2	Barrière: Er is niet alleen verandering nodig in de bedrijfsvoering van de agrariërs maar ook veranderingen in het bedrijfsleven waarin consumenten en de strategie vanuit de overheid een grote rol spelen (Sanders, et al., 2015). In deze bron had de oplossing maar één barrière, daarom krijgt de laatste vraag twee punten.
Boeren voor Natuur	Vraag 1	3	Het concept Boeren voor Natuur is een manier om de functionele relatie tussen landbouw, natuur en de landschappelijke samenhang te herstellen (Stortelder & Kiers, 2011). Dit draagt bij aan de Nederlandse natuurdoelen. Vanwege de bijdrage aan het behalen van de natuurdoelen zijn drie punten toegekend.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: voor dit concept zijn er pilots uitgevoerd. De lagere overheden (gemeenten, waterschappen, regio's en provincies) hebben tijdens deze proeven een grote betrokkenheid getoond. Dit werd gedaan door de helft van de jaarlijkse vergoeding voor de deelnemende agrarische bedrijven te financieren (Stortelder & Kiers, 2011). Daarnaast blijkt uit de Nederlandse natuurdoelen dat Nederland in 2030 de natuur op de landbouwgronden rijker en veelzijdiger wilt maken. Draagvlak: in de gebruikte bron is onderzocht waar het concept Boeren voor Natuur gewenst was en mogelijk is. Er zijn regio's waar overlap is tussen de waar Boeren voor Natuur mogelijk en gewenst is. Natuurgerichte bedrijven zoals in dit concept, sluiten aan bij een maatschappelijke vraag rond natte natuurgebieden met een hoge kwaliteit, en waar verdroging en vermessing problemen zijn. Daarnaast is Boeren voor Natuur een goede oplossing voor op oude landgoederen waar de gangbare agrariërs tegen de grenzen van de bedrijfsmogelijkheden aanlopen. De gangbare agrariërs en de landschapselementen lopen elkaar daar in de weg (Stortelder & Kiers, 2011). Geld: een natuurgericht bedrijf volgens Boeren voor Natuur is financieel niet haalbaar zonder vergoeding (Stortelder & Kiers, 2011). In vergelijking met de aankoopkosten van grond voor natuur plus 30 jaar beheerskosten vallen de kosten voor Boeren voor Natuur volgens Stortelder & Kiers (2011) aanmerkelijk lager uit. De oplossing kan niet succesvol geïmplementeerd worden zonder financiële steun. In het verleden hebben de pilots steun gekregen van de overheid hierin. De oplossing kan dus mogelijk zijn wanneer deze financiële steun aanwezig is. Deze vraag krijgt daarom twee punten toegekend.
	Vraag 3	2	Barrières: - Om het concept Boeren voor Natuur te kunnen implementeren is er een herinrichting van watersystemen nodig (Stortelder & Kiers, 2011). - Het succes van Boeren voor Natuur is ook afhankelijk van de motivatie vanuit de agrariërs om een andere bedrijfsvoering te proberen (Stortelder & Kiers, 2011). In deze bron werden twee barrières genoemd, daarom krijgt de laatste vraag twee punten.
Voedselbossen	Vraag 1	3	Voedselbossen zijn een vorm van natuur-inclusieve landbouw. Het beheert de natuurlijke hulpbronnen en zorgt voor ecologische functies waarbij biodiversiteit centraal staat (Hesselink, 2019). Vanwege de bijdrage aan het behalen van de natuurdoelen zijn drie punten toegekend.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: in 2017 heeft de overheid (Ministerie van Economische zaken en Klimaat, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit) samen met negentien andere partijen een Green Deal Voedselbossen ondertekend (Hesselink, 2019).

			Draagvlak: er is een groot draagvlak bij overheden, non-gouvernementele organisaties, onderzoeksinstituten, pioniers, afzetmarkten en bedrijven (Hesselink, 2019). Geld: het aanleggen van een voedselbos neemt hoge kosten met zich mee en het duurt even voordat een voedselbos productief is. Totdat een voedselbos productief is, zijn er geen inkomsten (Hesselink, 2019). De oplossing vergt mogelijk een grote investering. Echter, is er wel steun vanuit de overheid en heeft het concept Voedselbossen een groot draagvlak. Hierdoor krijgt deze vraag wel twee punten toegekend.
	Vraag 3	2	Barrières: ○ Er zijn maatschappelijke belemmeringen zoals: de huidige economie, de huidige voedselproductie en de huidige denkwijze. De waarde van natuur is lager dan landbouwgrond, massaproductie domineert en mensen willen dat het eten zo goedkoop mogelijk blijft (Hesselink, 2019). ○ Er zijn logistieke belemmeringen, zoals met de hand oogsten en een kleine afzetmarkt (Hesselink, 2019). ○ Het is moeilijk om bewijslast te vinden om voedselbossen als een erkend landbouwsysteem te maken (Hesselink, 2019). In deze bron werden drie barrières genoemd, daarom krijgt de laatste vraag twee punten.
Overgangszones	Vraag 1	3	Overgangszones kunnen de stikstof uitstoot verminderen en groenere landbouwvormen stimuleren (Bijlage VIII, interview 5, p50.). De overgangszones kunnen bijdragen aan het behalen van de natuurdoelen, daarom krijgt deze vraag drie punten.
	Vraag 2	3	Steun van de overheid: het is mogelijk dat dit Rijksbeleid wordt (Bijlage VIII, interview 5, p50). Draagvlak: mensen zijn nu in gesprek met elkaar. Boeren staan in eerste instantie open voor (Bijlage VIII, interview 5, p50). Geld: er is geld voor natuurherstel, 20% (ongeveer 600.000.000 euro) kan gebruikt worden als investering in de overgangszones (Bijlage VIII, interview 5, p50). Onder de optimale omstandigheden kan de oplossingen voldoende geïmplementeerd worden. Dit is daarom drie punten waard.
	Vraag 3	2	Barrière: Veel boeren willen op hun grond blijven en hun huidige landbouwvorm uitoefenen (Bijlage VIII, interview 5, p50). Tijdens het interview was één barrière geïdentificeerd, daarom krijgt de oplossing op dit vlak twee punten.
Valuta voor Veen	Vraag 1	3	Bij het verlagen van de waterstand in veengebieden voor de landbouw, heeft er uitdroging plaatsgevonden waardoor eeuwenoud veen afbreekt. De gevolgen zijn bodemdaling en CO2-emissie. Het project Valuta voor veen verhoogt de waterstand waardoor het veen niet afbreekt (Bijlage VIII, interview 7, p54.). Deze oplossing draagt bij aan het halen van de CO2 uitstoot-doelen.
	Vraag 2	3	Steun van de overheid: ja, de organisatie heeft plannen ingediend bij de provincie op 21 februari 2021. Deze zijn goedgekeurd (bron anoniem²). Draagvlak: boeren, overheden, wetenschap, bank en natuurorganisaties werken samen om dit project te realiseren (bron anoniem²). Geld: boeren krijgen compensatie van de provincie (bron anoniem²). Onder de optimale omstandigheden kan de oplossingen voldoende geïmplementeerd worden. Dit is daarom drie punten waard.
	Vraag 3	2	Barrières: ○ Boeren zullen een pomp gestuurde waterinfiltratie aan moeten schaffen (Bijlage VIII, interview 7, p54.). ○ Het project is goedgekeurd maar de eerste projecten moeten nog starten (Bijlage VIII, interview 7, p54.). Er zijn twee barrières geïdentificeerd, daarom krijgt de oplossing op dit vlak drie punten.
Ontwikkelopgave voor natura 2000	Vraag 1	3	Deze ontwikkelopgave is opgesteld om de 24 speciale natuurgebieden in Overijssel te herstellen en sterker te maken. In de opgave zijn twee projecten samengevoegd: het Europese project Natura 2000 en het Nederlandse programma Stikstof Aanpak (bron anoniem²) Deze oplossing draagt bij aan het behalen van de opgestelde natuurdoelen.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: de steun van de provincie is aanwezig (Bijlage VIII, interview 9, p59)). Draagvlak: er zijn veel onzekerheden waardoor partijen niet gelijk mee willen werken (Bijlage, interview 9, p59). Geld: de provincie heeft een budget hiervoor (bron anoniem²).

² De bron is anoniem om de anonimiteit van de geïnterviewde te bewaken.

			Er is steun vanuit de overheid en er is geld beschikbaar. Echter, het draagvlak is onzeker. Onder optimale omstandigheden kan de oplossing mogelijk succesvol worden geïmplementeerd. Daarom krijgt deze vraag twee punten.
	Vraag 3	1	Barrières: ○ Niet alle projecten zitten in de uitvoeringsfase (Bijlage VIII, interview 9, p59). ○ Het proces is heel intensief omdat er met veel partijen gepraat moet worden (Bijlage VIII, interview 9, p59). ○ Niet alles is aan de voorkant uit te sluiten (Bijlage VIII, interview 9, p59). ○ Het project kan ook invloed hebben op andere gronden (bijvoorbeeld: kwaliteit) (Bijlage VIII, interview 9, p59). Er zijn tijdens het gesprek vier barrières geïdentificeerd, daarom krijg de oplossing bij de vraag één punt.
Een landelijk project waarin de landbouw verduurzaamt en waarin de biodiversiteit op 1 staat	Vraag 1	3	De basiskwaliteit op de agrarische gronden worden hierdoor verbeterd en dan heb je al heel veel winst. Met een goede basiskwaliteit kun je steeds een stap verder gaan (Bijlage VIII, interview 11, p64). Deze oplossing draagt bij aan het behalen van de opgestelde natuurdoelen.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: het project in de provincie om de agrarische gronden te verduurzamen heeft steun van de provincie (Bijlage VIII, interview 11, p64). Draagvlak: er zijn een paar successen met agrariërs, maar het proces gaat heel langzaam (Bijlage VIII, interview 11, p64). Geld: er is weinig geld beschikbaar ((Bijlage VIII, interview 11, p64). Onder de optimale omstandigheden kan de oplossing slagen met steun van de overheid. Er moet dan wel meer geld en draagvlak komen. Vanwege de mogelijkheid dat de oplossing succesvol kan zijn, krijgt de oplossing twee punten.
	Vraag 3	2	Barrières: ○ Er moet een verdienmodel komen voor de agrariërs ((Bijlage VIII, interview 11, p64) ○ Provincies zijn wel bezig met het verduurzamen van landbouw, maar er is dus nog geen echt landelijk project (Bijlage VIII, interview 11, p64). Tijdens het gesprek werd er gesproken over twee barrières. De vraag krijgt daarom twee punten.
Gronden kopen	Vraag 1	3	Het NNN is de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Om deze succesvol te laten voltooien moet er meer grond gekocht worden waarop nieuwe natuur gecreëerd kan worden (Bijlage VIII, interview 14, p69). De oplossing draagt bij aan het behalen van de opgestelde natuurdoelen.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: er is steun vanuit de provincie (Bijlage VIII, interview 14, p69). Draagvlak: de provincie is actief bezig om te zorgen dat het kopen en ruilen van gronden mogelijk wordt (Bijlage VIII, interview 14, p69). Geld: er is veel vraag naar grond. Er is dus ook veel geld nodig om grond te kunnen bemachtigen. Wanneer grond gekocht wordt en de functie ervan is voor de natuur. Dan wordt een deel vergoed door de provincie (Bijlage VIII, interview 14, p69). Onder de optimale omstandigheden kan de oplossing slagen met steun van de overheid. Er moet dan wel meer geld en draagvlak komen. Vanwege de mogelijkheid dat de oplossing succesvol kan zijn, krijgt de oplossing twee punten.
	Vraag 3	2	Barrières: ○ Er is nu veel vraag naar grond. Het is lastig om de benodigde stukken te kopen (Bijlage VIII, interview 14, p69). ○ Er is dus meer geld nodig (Bijlage VIII, interview 14, p69). Tijdens het gesprek werd er gesproken over twee barrières. De vraag krijgt daarom twee punten.
Samenwerking met boeren	Vraag 1	2.	Het beleid was dat op vrijwillige basis mensen natuur mochten creëren, dit is echter niet gebeurd. Het project inventariseerde welke maatregelen agrariërs zouden willen en kunnen uitvoeren om iets bij te dragen aan de natuurontwikkeling zonder dat de bedrijfsvoering hoeft te stoppen. De respondent was van mening dat dit project iets zou kunnen bijdragen aan het behalen van de natuurdoelen maar dat het vooral ging om de biodiversiteit te versterken (Bijlage VIII, interview 15, p71). De oplossing draagt dus mogelijk iets bij aan de natuurdoelen. Deze vraag krijgt daarom twee punten.
	Vraag 2	2	Steun van de overheid: ja er is steun vanuit de provincie (Bijlage VIII, interview 15, p71). Draagvlak: er zijn agrariërs die graag iets willen bijdragen aan de biodiversiteit (Bijlage VIII, interview 15, p71). Geld: er wordt gewerkt aan een subsidieregeling (Bijlage VIII, interview 15, p71). Onder de optimale omstandigheden kan de oplossing slagen met steun van de overheid. Er moet dan wel geld beschikbaar komen en meer draagvlak komen. Vanwege de mogelijkheid dat de oplossing succesvol kan zijn, krijgt de oplossing twee punten.
	Vraag 3	2	Barrières: ○ De oplossing was een verkenning, de ideeën zijn nog niet verder gerealiseerd (Bijlage VIII, interview 15, p71).

			○ Het beleid van de provincie moet veranderen, als die ideeën gerealiseerd moeten worden (hier is de provincie wel mee bezig) (Bijlage VIII, interview 15, p71).○ Er is meer animo nodig (Bijlage VIII, interview 15, p71).

Tijdens het gesprek werd er gesproken over twee barrières. De vraag krijgt daarom drie punten.

Bijlage VI. Concept-mail naar potentiële respondenten

Beste heer/mevrouw,

Ik ben een vierdejaars student van de opleiding Biologie, Voeding en Gezondheid aan de Aeres Hogeschool Almere. Voor mijn afstudeerwerkstuk doe ik onderzoek naar hoe Nederland de nationale natuurdoelen in 2030 zou kunnen behalen. Nederland is bezig om de natuur te verbeteren en veel partijen zijn bezig om meer natuurprojecten te stimuleren. Vanwege uw betrokkenheid bij de Nederlandse natuur zou ik u graag een paar vragen willen stellen over (i) de natuur in Nederland, (ii) uw werk met betrekking tot deze natuur en (iii) eventuele ideeën die u heeft om natuurontwikkeling in Nederland te bevorderen.

Bent u bereid mij te woord te staan in een interview via Microsoft-teams of telefonisch? Het interview zelf zou ongeveer 30 minuten duren.

Mocht u bereid zijn mee te doen dan zou ik graag met u een afspraak willen inplannen. Ik hoor graag of u mee wilt doen en wanneer u hiervoor de komende vier weken tijd heeft.

U kunt mij mailen via 3025258@aeres.nl of bereiken via 06 16029753.

Met vriendelijke groet,

Fenna Geyp

Toestemmingsformulier

Naam project: Afstudeerwerkstuk 'Een advies voor het herstel van de biodiversiteit in Nederland'.

Verantwoordelijke onderzoekers: Fenna Geyp.

In te vullen door de deelnemers:

Ik verklaar op een voor mij duidelijke wijze te zijn ingelicht over de aard, methode, doel en [indien aanwezig] de risico's en belasting van het onderzoek. Ik weet dat de gegevens en resultaten van het onderzoek alleen anoniem en vertrouwelijk aan derden bekend gemaakt zullen worden. Mijn vragen zijn naar tevredenheid beantwoord.

Ik stem geheel vrijwillig in met deelname aan dit onderzoek. Ik behoud me daarbij het recht voor om op elk moment zonder opgave van redenen mijn deelname aan dit onderzoek te beëindigen.

Naam deelnemer:

Datum: Handtekening deelnemer (d.m.v naam):

Disclaimer

De Aeres Hogeschool Almere heeft geen enkele aansprakelijkheid met betrekking tot dit onderzoek.

Introductie

Ik ben een vierdejaarsstudent aan de Aeres Hogeschool Almere. Voor mijn afstudeerwerkstuk onderzoek ik wat Nederland kan doen om aan de Europese Unie (EU)- en nationale natuurdoelen voor 2030 te voldoen en de rol daarin van het Nationale Natuurnetwerk (NNN). Het NNN is de ruggengraat van de natuur in Nederland en zal voltooid moeten worden in 2027. Echter, wanneer het netwerk met het huidige beleid vervolgd wordt tot 2027, zal maar 65% van de natuurdoelen behaald zijn. Het natuurbeleid moet dus veranderen. Om erachter te komen wat er precies veranderd moet worden wil ik graag onderzoeken welke ideeën er in Nederland zijn om de natuurontwikkeling te bevorderen. Vanwege uw betrokkenheid bij de Nederlandse natuur wil ik u graag wat vragen stellen over (i) de natuur in Nederland, (ii) uw werk in de natuur en (iii) eventuele ideeën die u heeft om de natuur in Nederland te bevorderen. Ik heb u benaderd met behulp van de gegevens die ik heb gevonden op uw website.

Dit interview zal naar verwachting ongeveer 30 minuten in beslag nemen.

Informatie geïnterviewde:

- Woonplaats* :
- Leeftijd* :
- Geslacht* :
- Beroep* :
- Organisatie :

**Optioneel*

Natuur

1. Wat is natuur voor u?
-
2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.
(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?
-
4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?
-

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?
-
6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?
-
7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?
-
8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?
-
9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?
-
10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?
Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.
-

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?
-
(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)
12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?
-

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?
-

Bijlage VIII. De woordelijke transcriptie van de interviews

Informatie geïnterviewde: 1

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is een begrip dat verschillend wordt gehanteerd.

Voor mijzelf: al die grond, die niet bewerkt wordt door mensen (oftewel oer natuur).

Zelf op het bedrijf: is grond dat wel bewerkt wordt (maaïen van gras).

Geen sluitende definitie.

Natuur kan zijn alles wat door de overheid is omschreven.

Natuur kan ook zijn de planten en dieren die zelf spontaan opkomen (in NL niet zozeer dus).

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Nederland heeft mooie plekken, zoals de Wadden.

In vergelijking met de rest van de wereld een 7. De natuur wordt bedreigd maar er zijn mooie plekken. Discussie tussen verschil tussen cultuurlandschap en natuur landschappen. In

Terschelling zijn duinrijen aangeplant waardoor de natuur beter tot zijn recht komt, maar het is wel door de mens aangelegd.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Minimale inspraak tot geen inspraak. We maken gebruik van het beleid dat er is. Wij hebben net zoveel inspraak als mensen die stemmen.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

De rol zou groter kunnen worden. Wij als organisatie kunnen een rol hebben omdat we een sterk doel hebben, namelijk: boeren in de natuur en met natuur.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Natuur stimuleren zit heb vooral in dat wij proberen op een dusdanige manier te boeren dat de natuur verbeterd. Meer biodiversiteit. Wij houden rekening met de natuur die er al is of we proberen meer diversiteit te krijgen op de gronden die we hebben.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Zie antwoord bij vraag 5.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Verschillende barrières: stikstofdiscussie en fosfaatdiscussie.

Intensieve veehouderij is een grotere bedreiging van de natuur.

We moeten naar een ander soort landbouw, kringlooplandbouw van minister Schouten.

Alleen je kan snel zeggen dat je aan kringlooplandbouw doet.

Overall waar een grote weg aan gelegd worden, wordt de natuur verdrongen. De drukte van mens op wegen en fietspaden schikt de dieren weg.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Het geeft meer vertrouwen dat meer mensen die zich druk maken over de natuur. Er komt dus meer druk om daar iets aan te doen. De druk moet van alle kanten komen. Niet alleen naar de boer maar ook naar de consumenten en vliegverkeer.

Jongeren generatie zich drukker om gaat maken en daarom bereid zijn om actie te voeren. De jongeren generatie zou het moeten oppakken om de natuur te laten bestaan.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Wij monitoren de natuur van 20 agrarische gronden in de natuur. Dit wordt gedaan via vrijwilligers. Er wordt gekeken naar verschillende soorten planten, insecten en dieren.

Daarna wordt er ook gekeken hoe er gezorgd kan worden dat die blijven of meer verschillende soorten komen. Dit wordt gedaan door projecten:

Project: nestkasten plaats op agrarische bedrijven voor de bedreigde vogelsoorten. Hiervoor zijn ook subsidies weggegeven.

Project: hoe de producten van de boeren, direct en het beste naar de consument kunnen gaan. Dit draagt bij aan de bewustwording van mensen omdat ze streekproducten eten.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en poteniele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: onbekend.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: onbekend.

Barrières:

- Als de consument geen producten meer koopt waar geen rekening met de natuur is gehouden dan is de supermarkt ook snel om.
- Het systeem waarin we zitten, als maar groter en meer. We zijn niet tevreden met wat we hebben. We zijn niet bereid om een stap terug te zetten als het gaat om consumeren.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Niet actief mee bezig, maar we zijn er wel onderdeel van. Het is interessant om op de website van Caring Farmers te kijken. Het zijn boeren die meer rekening willen houden met de natuur.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Hier kon de respondent geen antwoord op geven.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Wees zuinig op de natuur die we hebben en geniet ervan.

Informatie geïnterviewde: 2

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is een stukje diversiteit en een stukje planten en dieren die in NL voorkomen (met de samenhang ertussen).

Stukken natuur die mensen gecreëerd hebben en instand gehouden hebben (cultuurgronden).

Voor de samenhang tussen planten of dieren in hun natuurlijke omgeving.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Een 7.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

We hebben op natuurbeleid een beperkte invloed. De invloed die we hebben wordt uitgevoerd op provincies (we hebben wekelijks overleg). We denken mee maar we zijn vooral een uitvoerende partij. We hebben invloed vanuit de praktijk, de provincie is bereid om hiernaar te luisteren. Op die manier hebben we invloed.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Als uitvoerende partij hebben we wel veel invloed op het beleid, daarom ben ik wel tevreden met de huidige invloed.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Beheer (van het bestaande) is de belangrijkste factor. Hier kan mee in geïnvesteerd worden dan wat er gedaan is in de afgelopen jaren. We kunnen hier een verbeterslag in maken.

De focus moet naar verbindingen tussen grote natuurgebieden. De verbinding op veel plekken ontbreekt.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

We halen veel vaak de natuurdoelen niet door de kwaliteit of uitbreidingsopgave.

Beheer moeten optimaliseren om de natuurdoelen te halen. Als dat in orde is, dan moeten we de verbindingen realiseren. De natuurdoelen worden getoetst op kwaliteit en kwaliteit kan via het beheren gehaald worden.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Aantal barrières in de huidige natuurontwikkeling:

- Een veel gehoord probleem is de beperkte ruimte.
- Door het rijk en provincies worden clusters gemaakt van natuur.

Aan een deel van zitten subsidies verbonden om de natuur te beheren.

In de hele ontwikkelopgave, wordt heel erg gekeken naar het kader waarin nieuwe natuurgebieden gemaakt kunnen worden. Om de verbindingen te maken is het essentieel om beheersubsidie mogelijk te maken voor de natuurelementen die niet

binnen de NNN vallen. De verbindingen lukken niet omdat grondeigenaren niet willen meewerken.

- Voor grote natuurgebieden zijn er subsidies en wordt er goed beheert. Deze gebieden zijn geen problemen wat ze werken. Het is geen ontwikkeling maar instandhouding.
- De stukken die niet in de NNN vallen, daar zijn geen subsidies voor en daar is natuurontwikkeling heel moeilijk.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Dat de NNN-kaders, met enige beperkingen, wel verbonden zijn met elkaar.

Daarnaast dat erin de landbouw een omslag komt in het denken.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Het verbinden van gebieden is belangrijk.

Wat we veel in natuur beherende organisaties zien is het denken binnen de mensen die voor de organisaties werken (ook bij ons), dat er toch wel een verschil zit tussen mensen die er lang werken (via de agrarische sector) en nieuwe mensen. Lang werkende mensen zijn boswachter geworden omdat partijen die agrarisch grond wilde kopen met een stuk bos, de oorspronkelijke eigenaren van werk moesten voorzien. Tegenwoordig zien we meer mensen die boswachter willen worden omdat ze iets willen betekenen voor de natuur.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun van de overheid: onbekend.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: onbekend.

Potentiële barrières:

- Een lang natuurlijk proces.
- De natuurdoelen zijn gericht op de clusters natuurgebieden die er in Nederland zijn en niet zozeer op de natuur van heel Nederland.
- Kortzichtig beleid wordt er getoetst, de natuur is veel breder dan het beleid wil toetsen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het NNN wordt gezien als de enige natuur in Nederland. In mijn beleving moet het netwerk meer gezien worden als belangrijke natuur in Nederland. Het wordt gezien: waar de NNN niet ligt, zijn geen serieuze natuurgebieden. In de praktijk blijken deze gebieden wel

belangrijk te zijn. Qua toetsing en financiën wordt er zo naar gekeken, dat het geld naar het NNN gaat.

De rol van het NNN moet iets minder prioriteit krijgen. De delen die buiten het NNN liggen zouden meer prioriteit mogen krijgen.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?
Genieten van wat we hebben en zuinig erop zijn.

Informatie geïnterviewde: 3

Natuur

1. **Wat is natuur voor u?**

Natuur is iets wat overal is.

Niet alleen in de natuurgebieden, maar ook in de rest van je omgeving. We zouden niet alleen op de natuurgebieden moeten focussen maar ook op de kleine natuur gebieden.

2. **Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.**

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

3 of 4. Vooral op de agrarische gebieden en in de steden wordt weinig rekening gehouden met natuur. Kringloop of natuur-inclusieve landbouw kan ervoor bijvoorbeeld voor zorgen dat het landbouw en natuur wordt in plaats van natuur of landbouw. We kunnen het veel beter intrigeren in het landschap.

Werk

3. **Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?**

We worden vaak gevraagd om mee te denken, maar de organisaties maken het beleid zelf. Werken samen met verschillende partijen. Bij het maken van plannen vraagt de provincie vaak om adviezen.

4. **Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?**

Er kunnen nog stappen gezet worden binnen de organisatie. We zitten nu meer op cultuurhistorie in plaats van natuur en biodiversiteit. We zijn bezig om dit zelf verder te ontwikkelen. We willen in elk plan dat biodiversiteit een rol speelt. Het is wel een belangrijk snijpunt omdat je moet kiezen tussen waar zet je wel of niet op in. We doen alles wel in overleg met partijen. Waar zetten we een sterk statement en waar ga je in gesprek met elkaar, is nog een leerproces voor ons. De kennis die we hebben, moeten we meer uitstralen.

Ideeën

5. **Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?**

Er is veel maatwerk nodig want per locatie zijn er andere wensen. Mijn focus ligt vooral op bewoners en agrariërs bewust maken (ook doormiddel van samenwerken kunnen we een kwalitatief goede leefomgeving creëren). Agrariërs moeten wel een vruchtbare bedrijfsvoering kunnen voeren. De subsidies zijn nu gericht op het gebruik van pesticiden maar de focus moet juist of het belonen van inclusiviteit.

6. **Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?**

Grote delen van Nederland bestaat uit landbouwgrond, daar zijn dus veel slagen te halen. We moeten het hebben van groene bedrijfsvoering (door te subsidiëren). Educatie richting bewoners, zoals bijvoorbeeld inheemse soorten kiezen en bermen hoeven niet glad. Natuur mag natuur wel blijven zijn.
Beeldvorming van mensen moet anders.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

De politiek laat van het afweten. De politiek vanuit Europa en landelijk zijn lafjes in het maken van belangrijke beslissingen. Subsidies zijn vaak maar een eenmalig iets en dan vooral voor de aanleg van natuur. Het beheer en onderhoud sneeuwt onder.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Niet veel vertrouwen dat de natuurdoelen behaald worden. Er zijn wel mensen die willen. Het is vooral de politiek die het kiezen van belangen moeilijk vindt. De provincie wil ook wel en je zit met subsidies die eenmalig zijn. Niet iedereen ziet de noodzaak van de natuurdoelen.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

We zouden vaker in gesprek moeten en zorgen dat er maatwerk geleverd wordt. Op sommige plekken is een bomenstrategie beter dan een bossenstrategie. We zouden het kleinschaliger moeten aanpakken en de regio zelf laten bepalen wat haalbaar is en wat niet. Daarvoor hebben we dan wel landelijke middelen voor nodig (geld).

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun van de overheid: onbekend.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: er is geld nodig van de overheid.

Potentiële barrières:

- Financieel zijn maatregelen niet aantrekkelijk om te nemen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Wij zijn er niet mee bezig, want we hebben zelf geen gronden. Ik ken het wel maar niet de details.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Kijken naar de omgeving om het netwerk heen. NNN sluit niet goed op elkaar aan. Je kan zo'n gebied wel aanleggen maar als je daar om heen nog activiteit doet, zoals bijvoorbeeld

gifspuiten, dan heeft dat wel effect op het natuurgebied. Omgeving omheen moet kleinschaliger groener gemaakt worden, zodat je ook de gebieden goed kan laten aansluiten.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Bewust zijn dat alle kleine beetjes helpen. Ook als je een balkon hebt kun je iets doen voor de natuur. We kunnen aangeven bij de overheid beter moet.

Informatie geïnterviewde: 4

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

We hebben in Nederland te maken met twee soorten natuur.

(1) Donkergroen: NNN, gebieden met verbindingszones. Daar gelden bijzondere doelsoorten. Natura 2000, Europese netwerk van natuurgebieden. Provincie heeft een wettelijke verplichting om die te realiseren voor 2027. NNN moet gerealiseerd zijn, ingericht zijn en in beheer.

(2) Licht groen: omdat de afspraken van het Rijk en de provincies maar voor 65% doelbereik hebben is er besloten om ook buiten het NNN te kijken wat mogelijk is. Wat is nodig om de biodiversiteit te versterken? We hebben de visie Groen, blauwe leefomgeving geschreven. Visie die ingaat om het versterken van biodiversiteit in steden, bedrijf gebieden en recreatie. In de recreatie is alles goed gemaaid en netjes, daar is de biodiversiteit laag. Met goed beheer kan dit echter wel verbeterd worden.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Er is onderzoek gedaan naar de stand van insecten en toen bleek dat in agrarisch gebieden, de insectenstand met 70% is afgenomen in Duitsland. De insectenstand in Zuid-Holland wel oke was. Een cijfer voor gebieden in Zuid-Holland is een 8,5. We wonen in een bijzonder land en in een bijzondere provincie waarin het druk bevolkt is. Sommige soorten hebben dus last om te overleven. Er zijn wel successen, zoals bijvoorbeeld de otter. Als je het hebt in het agrarisch gebieden dan score je daar geen voldoende (een 4). Je hebt daar een groene woestijn (alleen maar gras), er is geen biodiversiteit. Daar moeten grote stappen gezet worden.

Aantekening van onderzoeker: $8,5 + 4 / 2 = \underline{6}$ (afgerond).

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Wij maken beleid. Wij zorgen dat het NNN gerealiseerd wordt. Dit besteedde we echter uit. Het aanleg en beheer besteden we ook uit. De rol van ons is de regie op de natuurontwikkeling en het faciliteren dat het mogelijk is.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Vroeger zat het natuurbeleid bij de ministerie Landbouw, natuur en voedselkwaliteit. Toen was het een rijkstaak. Wij zitten dicht op de uitvoering waardoor wij de taak op ons kregen en dat is in principe goed. Vroeger hadden we een dienstlandelijk gebied, en dat was een uitvoeringsclub. Het was goed om zo'n uitvoeringsgericht club te hebben. Nu moeten we het zelf doen en ik merk dat het een tak van sport is. Dat zou op zich nog beter kunnen.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Superbelangrijk dat er goede natuurgebieden zijn met goede natuurkernen. Daar moet de basis gelegd worden voor natuurontwikkeling. We moeten ook een netwerk hebben dat flexibel is. Soorten moeten van het ene naar het andere gebied kunnen. Netwerk moet een basis zijn voor de natuur.

De burger moet in de wijken ook een goed natuurbesleid doorvoeren. Dat moet al in het onderwijs beginnen. De nut en noodzaak moet duidelijk zijn om met natuur bezig te zijn. Kinderen kunnen hun ouders goed opvoeden door hun erop aan te spreken.

Het is een heel breed pakket waarbij we samen moeten werken met andere partijen. Alleen en alleen richtte op één onderwerp is niet voldoende.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Biodiversiteit als het nieuwe normaal. Bij een aanbesteding voor een groot project dan zal in die aanbesteding, in de voorwaarden zou al biodiversiteit een onderdeel moeten zijn. Automatisch biodiversiteit opnemen.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Er moet een grotere aanpak komen. Een integraal natuurbesleid is nodig. Op meer fronten moet er aan de slag.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Dat soorten weer terugkomen zoals de otter.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Zie vraag 6.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: onbekend.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: je gooit geen geld weg omdat een integrale aanpak gelijk alles op zich neemt.

Barrières: er moet een breder verband gelegd worden.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

De donkergroene natuur heeft een ruime voldoende. Het is alleen wel belangrijk dat iedereen moet in zo'n gebied kunnen wandelen.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Het is nog niet te laat maar er moet nu wel actie genomen worden. Er zouden eigenlijk pakketten moeten zijn waardoor leerlingen betrokken worden in het natuurbeheer en beseffen hoe belangrijk het is. Mijn pleidooi is: laten we komen tot gerichte lespakketten voor basisscholen om die leerlingen iets meer bij te brengen over natuur en natuurontwikkeling.

Informatie geïnterviewde: 5

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

De natuur is hetzelfde als biodiversiteit. Biodiversiteit is de veelheid aan soorten, planten en dieren in Nederland en daarbuiten. Zij vormen de basis voor ons bestaan. Wij zijn voor ons welbevinden afhankelijk van de natuur maar ook voor ons voedselproductie. Zonder insecten kunnen wij bijvoorbeeld geen voldoende voedsel produceren. Het is een basis voor een rijke en veerkrachtige samenleving. Natuur is voor ons ook een uitlaat klep voor mensen, we hebben natuur ook nodig voor recreatie. Uit onderzoek blijkt daarnaast ook dat natuur onze gezondheid positief kan beïnvloeden. Natuur geeft mensen een basis voor sociaal en geestelijk welbevinden. Natuur is de basis voor alles wat in onze samenleving gebeurt.

Wij werken aan het begrip natuur-inclusieve samenleving. De natuur moet de uitgangspunten zijn van het beleid. Natuur moet lijdend zijn in het denken.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Gaat Je moet kijken naar kwaliteit en kwantiteit. De kwaliteit gaat slechter dan kwantiteit. We hebben het Nationaal Natuurnetwerk. De hoeveelheid natuur moet toenemen (kwantiteit is een magere 6. Ik maak me meer zorgen over de kwaliteit. De kwaliteit voor natuur in Nederland is een 5. De biodiversiteit in veel gebieden is afgenomen, mede door de stikstof. Het kan technologisch oplossen maar je moet ook de deken stikstof terugbrengen. Landbouw en vliegtuiggebruik zou rekening moeten houden met die stikstof uitstoot.

Aantekening van onderzoeker: $5 + 6 / 2 = 6$ (afgerond).

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Natuurlijk vinden wij dat wij invloed hebben. Het positieve is dat de urgentie van het natuurbeleid wel is toegenomen. Dat komt name door de stikstof crisis. Het kabinet heeft vorige jaar besloten om 5 miljard euro te investeren in het natuurherstel en het tegengaan van stikstof uitstoot. Wij hebben ook continue gehamerd dat we de natuur moeten herstellen. We proberen in coalities onze belangen te behartigen. Daar slagen we nu redelijk in om ons punt te maken. In de politiek maar ook in de provincies. Als er meer druk komt op het natuurdossier, dan komen er ook meer mensen die het probleem ontkennen. Dat mag. Het streven naar een natuur-inclusieve landbouw kan wel nog steeds dominant worden. Vroeger was het landbouw en natuur erg tegenover elkaar stonden. Dat is nu wel aan het veranderen. Wij nemen nu ook verantwoordelijkheid voor wat buiten het netwerk gebeurt. We zoeken elkaar op en proberen meer begrip te krijgen voor elkaars standpunten. Onderdeel van onze strategie, we hebben een lobbist in Den Haag en we werken samen

met andere partijen in de provincie. We hebben dus een slag gemaakt om onze doelstellingen te realiseren.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Graag een grotere rol in het samenwerken en dat onze belangen eerder gehoord/gezien worden. Wat de overheid moeilijk vindt is om de verschillende partijen bij elkaar te brengen en met elkaar te laten praten. Dat zou wel moeten gebeuren.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Ik vind de kwaliteit belangrijker dan de kwantiteit. Als ik kijk naar wat nodig is, om de basiskwaliteit van de natuur (maar wat is basiskwaliteit?) te realiseren. Als de basiskwaliteit overal in Nederland in orde is, dan maakt het niet uit hoeveel natuurgebieden je hebt in Nederland. Als het beheer maar in het teken staat van die basiskwaliteit.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Je moet goed nadenken over hoe je infrastructuur wilt regelen. Als maar wegen bouwen, is niet altijd een logische oplossing. Je moet proberen mensen uit hun auto te krijgen. In de bouw moet je sturen van waar ga je bouwen en met welke materialen. Kan je bijvoorbeeld met hout duurzaam bouwen? Misschien ook meer de hoogte in? Wel graag in de steden bouwen, of bedrijfsterreinen. Het vliegen moet duurder gemaakt worden. Deze factoren zouden de basiskwaliteit van natuur verbeteren omdat je de stikstof uitstoot aanpakt. Wortel en stok maatregelen. Wortel verleid mensen en stok zegt wat mensen moeten. Natuur-inclusieve inrichting prioriteit geven. Natuur vooropstellen.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Mensen zijn moeilijk te veranderen. Bereidheid van Nederlandse bevolking is laag. Het rijk moet erkennen dat in de uitvoering de natuur meer voorop moet zijn. Nu gebeurt dat niet. Het is vooral gericht op de economie. Er moet een mentaliteitsverandering plaatsvinden.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Ik ben niet optimistisch. De stikstofcrisis en klimaatcrisis hebben wel tot alarmbellen aangezet waardoor er wel reacties zijn gekomen die positief stemmen. (Intrinsieke drive). Maar Brussel gaat meer bepalen wat wij wel of niet kunnen. De stikstof crisis is bijvoorbeeld uit de vogel- en habitatrichtlijnen gekomen. Ik zie bij steeds meer mensen in hun consumptie en koopgedrag, dat mensen keuzes maken die te maken hebben met hoe dingen anders georganiseerd moeten worden.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

De natuur-inclusiviteit als principe belangrijk. Een voorbeeld is: in het natuurbeleid discussiëren we nu over de overgangszones. Je hebt de natura 2000 gebieden, die moeten beschermd worden tegen de stikstof. Dit kun je doen door om daarom heen een zone

creëren van extensieve of natuur-inclusieve landbouw. Dit wordt waarschijnlijk rijksbeleid. Je kunt erover na denken om in je landelijk gebruik, ruimtelijk gezien, welke vormen van landbouw wilt stimuleren. De uitstoot van stikstof wordt daar dan dus minder.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja.
- Draagvlak: de boeren zelf zijn er ook wel voor, ze hebben wel steun nodig van de overheid.
- Geld: van de 5 miljard euro is 20% (600 miljoen euro) is bedoeld voor investeringen in de overgangszones.

Barrières: veel agrarische willen nog wel op hun huidige plek blijven boeren zoals ze dat nu doen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

NNN is eigenlijk de natura 2000 gebieden. Lastig is dat je moet kijken naar natuurdoeltype. Wie kan welke natuurdoeltype beheren. Het NNN als entiteit niet per se moet blijven gezien als dit is natuur en dat is landbouw daarbuiten. Proberen de natuur die je moet beheren in NNN zo goed mogelijk te beheren, maar de basiskwaliteit buiten dit netwerk ook zo goed mogelijk laten toenemen.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Hou van de natuur, maar zorg ook dat het natuur behouden wordt.

Informatie geïnterviewde: 6

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Niet zo eenvoudig te definiëren. Natuur is voor mij alle spontane ontwikkeling van planten en dieren in het buiten gebied. Kan van mos op de muur tot grote natuurgebieden.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Dat is niet mogelijk met de ruime definitie die ik geef. De meeste natuurgebieden, vergeleken met het buitenland, voor de Limburgse situatie geef ik het een 7. De regio's in de duinen, Drenthe en het deltagebied kunnen wel een 8 krijgen.

Aantekening van onderzoeker: $7 + 8 / 2 = 8$ (afgerond).

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Als individueel partij is onze invloed niet groot. We werken wel samen om meer invloed uit te oefenen. Lobbyen is niet eenvoudig.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

In Nederland is het natuurbeleid is gedecentraliseerd naar de provincies. Organisatie zouden meer invloed kunnen hebben op provinciaal niveau. Ik ben voor meer lobby kracht vanuit de provincie, maar eenvoudig is het niet.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

De Nederlandse natuur is wat mij betreft te klein in oppervlakte en te versnipperd. Er zijn veel rand invloeden vanuit diverse sectoren in de maatschappij. Die kun je alleen maar tackelen door het natuur oppervlakte te vergroten en natuurgebieden te verbinden.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?
Zie 5.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

De burger participatie kan ervoor zorgen dat je de doelen die je had, die verwaterd worden. Dit komt omdat meer mensen een functie aan het gebied moeten kunnen geven. Als je het over natuurkwaliteit hebt dan kun je het beter professioneel doen. Je kunt beter meer mensen opleiden in plaats van het laagdrempeliger te maken.

Vermesting, verdroging en versnippering zijn wel de grootste zorgen voor de natuur.

Nederland is een zwaar intensief bewerkt land en dat heeft zo zijn effecten. Planten en dier soorten kunnen soms mee omgaan maar veel ook niet.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Niet zoveel vertrouwen in. In het huidige neoliberale beleid is vooral gericht op het verdienen van geld. Natuur verdient niet veel geld. Mensen genieten wel van natuur maar zullen geen dubbeltje geven. Er moet een mentaliteitsverandering plaatsvinden, waarin mensen de natuur meer waarderen (ook in geld). Die bijdrage aan natuur kan via de belasting want je wilt toegangsentree vragen. De huidige stikstofproblematiek is ook economisch gestuurd want wij hebben een stikstofprobleem, dat mag niet van Brussel dus gaan we er maar iets aan doen.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Er moet meer landelijke sturing in ruimtelijke ordening. We moeten in beeld krijgen welke functies we waar willen hebben in Nederland. Op dit moment zit er helemaal geen sturing op. Gemeentes en projectontwikkelaars kijken samen waar ze wat kwijt kunnen. Als je iets decentraliseert, dan zal elke gemeente proberen geld te verdienen. Dit moet ook want er wordt niet altijd genoeg geld meegegeven bij zo'n verhuizing.

Decentralisatie – provincies hebben weinig geld – moeten geld maken.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: mogelijk.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun van de overheid: ligt eraan of er een nieuwe bestuurscultuur komt.
- Draagvlak: de burger stuurt dit aan d.m.v. hun stem.
- Geld: onbekend.

Potentiële barrières:

Je hebt er niet veel invloed op.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Als je een goed ontwikkeld NNN hebt (dus geen uitgekilde versie), met voorkeur dat er zones ernaast liggen die de negatieve randeffecten op vangen, dan kunnen we de natuurdoelen halen. De natuurdoelen hebben we bedacht samen met Brussel. Je kan streng of minder strenge doelen stellen. Als er geen Europese natuurdoelen waren geweest voor de natura 2000 gebieden, dan hadden we waarschijnlijk nog minder natuurdoelen. Brussel is hier bepalend in geweest.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

We moeten zorgen dat iedereen een eigen stuk natuur krijgt (met kwaliteit 7), dan denk ik dat we een beter land hebben.

Informatie geïnterviewde: 7

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is de onbehouwenheid van de zee, schreeuwende meeuwen en het stukje natuur in de tuin. Een vlinder, een bij en een appelboom. Het gaat van heel groot naar heel klein, en zo hoort het eigenlijk ook in de natuur.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Verschillend per provincie. Er zijn ook andere doelen per provincie. Hier hebben we groot spanningsveld, dicht bevolkt en veel grijs in plaats van groen. We gaan steeds vaker naar meervoudig ruimte gebruik. Het cijfer is nu een 6 en ik hoop dat het over 10 jaar een 8 is.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Wij hebben een coalitie gevormd met andere organisaties. Daarmee vertegenwoordigen wij voor een groot deel van de terrein houdende eigenaren. We zijn een onafhankelijke partij. We kijken neutraal naar de doelen. We zitten samen met de provincie aan tafel als het om de plannen van de Ministerie Landbouw, natuur en voedselkwaliteit. We zorgen dat de juiste

middelen worden ingezet voor de juiste maatregelen. We zitten vooral op het stuk om te zorgen dat de provincie het geld van LNV goed besteed.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Onze onafhankelijke positie zorgt ervoor dat we vaak gevraagd worden om ergens naar te kijken. Daar ben ik erg tevreden over. Als wij vinden dat we meer invloed moeten hebben dan is het waarschijnlijk ook mogelijk. Vaak gebruiken partijen ons om onderwerpen te agenderen.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Het stukje bewustwording is belangrijk. We moeten elkaar gaan helpen om de natuurdoelen te halen. We hebben veel doelen, dus we moeten goed samenwerken. In het programma natuur hebben we spoor 1 en spoor 2. Spoor 1 is de invulling van de maatregelen en spoor 2 is echt natuur-inclusief, vooral een natuur-inclusieve samenleving. Er zitten verschillende partijen bij dit programma om mee te denken hoe we dit kunnen inrichten.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?
Zie vraag 5.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Het is vaak ook een politieke kwestie. Er wordt vaak naar de economische belangen in plaats van de natuur belangen. Dat zou omgedraaid moeten worden.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

De aanpak van de provincie. Er worden verschillende partijen met verschillende belangen bij elkaar gebracht.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

We zijn bezig met Valuta voor Veen. Betekend dat we bij veengronden het waterpeil omhoog brengen waardoor er minder CO₂-uitstoot is. Een agrariër kan CO₂ credit krijgen en kunnen bedrijven met natuurvergunning kunnen zo hun CO₂ compenseren. Dat is een verbetering voor het milieu. We proberen minder uitstoot te realiseren. Voor meer informatie kun je op onze website kijken en ik kan documenten naar je toe sturen.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: de organisatie heeft plannen ingediend bij de provincie op 21 februari 2021. Deze zijn goedgekeurd

- Draagvlak: boeren, overheden, wetenschap, bank en natuurorganisaties werken samen om dit project te realiseren
- Geld: agrariërs krijgen compensatie van de provincie

Barrières: Boeren zullen een pomp gestuurde waterinfiltratie aan moeten schaffen.

Het project is goedgekeurd maar de eerste projecten moeten nog starten

Deze informatie is naar aanleiding van de website verkregen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

NNN-doelen zijn nog steeds gehaald. Laaghangend fruit is al geplukt. Provincie is bezig om te kijken naar een andere realisatie. Wij stellen voor om niet alleen naar zelfrealisatie te kijken. Harde middelen kunnen gebruikt worden zoals de onteigening van grond. We willen voorkomen dat het programma Natuur onder de NNN wordt gezet. Anders wordt geld weggesnoept.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Natuur is dichtbij huis. Koester de kleine dingen en zie dat natuur niet altijd heel groot hoeft te zijn.

Informatie geïnterviewde: 8

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

De samenhang van ons leefomgeving met de planten en de dieren, inclusief de mens. Dus alle leven wezens, hoe die samenleven met de bodem en het water. Dus natuur is overal.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

In Nederland is de natuur opgedeeld in vakjes. Als je vanuit gaat dat de natuur overal is, dus ook in de stad, in het boerenland en de natuurgebieden. Natuur in de natuurgebieden het best tot zijn recht komt. Daar wordt alles op alles gezet om de omstandigheden voor de planten, dieren en milieu zo goed mogelijk te maken. In de stad doen sommige natuur ook best wel goed. De stad is voor veel insecten waardevol, er is veel nectar te vinden in de tuinen. Waar het slechtst gaat dan is dat op het agrarische land. Er zijn geen variatie is soorten en de milieumomstandigheden zijn slecht. Het verschilt per gebied. Op het agrarische gebied een 2, de stad krijgt een 7 en natuurgebieden krijgen een 9. 9 is wel iets te optimistisch.

Aantekening van onderzoeker: $2+7+9/3 = 6$

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

We hebben 20.000 ha in de provincie. De provincie is ook onze belangrijkste partner als het gaat om inspraak om het beleid. We hebben intensief contact met de provincie en ze nemen

ons heel serieus. Ze vragen ons vaak om advies en wij zijn bij de totstandkoming van het natuurbeleid in de provincie, zijn we een hele belangrijke partij. We doen niet aan politiek, het bestuur is politiek en de politieke kleur bepaald wat er met een advies wordt gedaan. Landelijk wordt er iets minder gedaan aan beleid. Er is wel contact met de ministerie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Er wordt ons wel gevraagd wat wij van dingen vinden en hoe wij erin staan. Ja we hebben invloed, en we worden veel geraadpleegd.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

We zijn opgericht als natuurbeheerorganisatie. Onze primaire taak is daarom ook het beheer van onze natuur. We zien wel dat door grote maatschappelijke opgaves die er nu spelen (klimaat, bos, stikstof), dat er zoveel vragen op ons afkomen vanuit het beleid (provincie en ministerie). Dat we echt waakzaam moeten zijn dat onze primaire taak niet onder druk komt te staan. Er zijn veel kansen nu, kansen om de natuur te herstellen en te vergroten. Er is daarom een probleem in de capaciteit. We kunnen en willen veel maar dan moeten we wel meer mensen aannemen als we de rol groter willen maken.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Om de natuur en biodiversiteit in Nederland te redden en om de stikstof- en klimaatproblemen op te lossen. Er moet er veel meer natuur bijkomen. Er moet ook veel natuur hersteld worden. De bestaande natuurgebieden worden moeten versterkt en uitgebreid worden. Dit kost zoveel energie, dat er nieuwe mensen moeten worden aangenomen. We kunnen dat nu niet waarmaken. We willen het graag, maar daar hebben we nu te weinig capaciteit voor.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

We hebben heel veel soorten (vlinders en planten) die bedreigd worden door de milieuomstandigheden en de kleine gebieden. We moeten alles op alles zetten om de bronpopulatie in de kleine gebieden, voor te toekomst te behouden. Daarnaast moeten we ons best doen om de bestaande natuur te versterken en te beschermen. Kleine gebieden dus versterken. Want anders raken wij die zeldzame en bedreigde soorten kwijt. Die soorten moeten over 10 jaar naar nieuwe plekken kunnen. We moeten nieuwe natuur ontwikkelen maar ook bestaande natuur gaan verbinden. De Ecologische hoofdstructuur (oude plan) moet terug en met spoed moet worden gerealiseerd.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Natuurontwikkeling is voor mij, grond die heel lang in agrarisch gebruik is geweest weer teruggeeft aan de natuur. Dus de natuur daar weer gaat ontwikkelen.

De grond is jarenlang intensief gebruikt, wat je ziet is dat de bodem heel erg veranderd is (d.m.v. bemesting). Planten en dieren die daar eerst voorkwamen zijn verdwenen. Daarnaast is de waterhuishouding veranderd want voor de landbouw moeten de waterpeilen niet te hoog zijn. Om die grond weer natuur te laten worden moet je eerst iets doen aan de voedingsstoffen in de bodem, aan de waterpeilen en de soorten die daar vroeger voorkwamen terug te laten komen. Om de voedingsstoffen weg te halen wordt de bovenste laag van de aarde vaak weghaalt. Nadeel is dat er veel beesten en bacteriën inzitten die daar

horen. Je kan nooit meer de huidige natuursituatie krijgen, maar je kan wel proberen er zo dicht mogelijk bij te komen. Daarvoor moet de bodemkwaliteit, waterkwaliteit en de soorten hersteld worden.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

We staan voor een hele grote uitdaging. Ik maak me wel zorgen. We krijgen nooit meer dezelfde natuur als vroeger. Onze plicht is om de bedreigde soorten zoveel mogelijk ruimte te geven. Momenteel zijn er signalen. Er zijn veel opgaves, er wordt veel geld door de provincie en ministerie gegeven maar de plannen zijn nog niet zo groot. Er is meer geld dan goede plannen. Er zijn verschillende belangen en die botsen. Hierdoor gaat het niet snel genoeg.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Het belangrijkste is om de bestaande gebieden zo goed mogelijk beschermen en enorm uitbreiden. Op die nieuwe natuur moet veel gebeuren. Het gaat over een groter verhaal, er is geen één oplossing want het gaat over de hele ruimtelijke opgave van Nederland. Er moet een plan gemaakt worden over hoe Nederland er over 10 /20 jaar uit moet zien. Hierin moet een nieuwe verdeling komen over waar we gaan wonen, waar de natuur en waar de landbouw komt. De landbouw moet dan wel passen aan de omstandigheden (dus aan de natuur). Het gaat dan om natuur-inclusieve landbouw. Bij de huidige kabinetsformatie moet eigenlijk een minister komen voor ruimtelijke ordening en natuur. Dit hoor ik alleen nog niet terug in de politiek.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en poteniele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ligt aan de kabinetsformatie.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: ministeries en provincies hebben geld maar geen plannen.

Barrières: het probleem is groter dan nu wordt ingeschat. Er is niet één oplossing.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

De oorspronkelijk het Ecologische Hoofdstructuur ten tijden een heel goed plan was. Dat plan is helemaal geminimaliseerd. Het zou goed zijn als dat eerste plan weer uit de kast gehaald wordt. NNN is onderdeel van een Europees netwerk, de natura 2000 gebieden zitten daar ook in. Maar naast de Natura 2000 gebieden zijn er veel meer natuurgebieden die in het NNN zitten. Die vallen nu beetje tussen wal en schip. Alle aandacht gaat naar natura 2000 gebieden terwijl wij van mening zijn dat alle natuurgebieden die we nog hebben, veel meer beschermd en versterkt moeten worden.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Natuur is onze leefomgeving. Ik denk dus dat we natuur en de gezonde leefomgeving als mens ook nodig hebben. Als wij niet goed zorgen voor onze natuur dan hebben we uiteindelijk ons zelf te pakken. We hebben onze natuur nodig, ook om onszelf (mensen) goed te kunnen blijven leven. Natuur is noodzakelijk.

Informatie geïnterviewde: 9

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Plekken waar eigenlijk ruimte gegeven wordt aan soorten. Waar niet intensief gebruikt gemaakt wordt door mens.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Tussen de 6 en een 7. Als je kijkt hoe wij als mensen ons landgebruik inrichten, verwachten wij ook dat de natuur ons ter diensten staat. Dat is ook hoe wij de natuur beheren, we zijn vrij intensief. Er zijn geen plekken in Nederland waar mensen niet hebben ingegrepen. Als je het hebt over natuur (en de woeste natuur waar je een 10 voor zou geven) dan zijn het plekken waar niks is gebeurd en waar het natuurlijke systeem het gewoon opvangt.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Dat werkt door op verschillende niveaus. Je hebt het rijksbeleid en wij voeren het uit. Daarvoor maken wij op landelijk niveau wel afspraken over met provincies. Zodat er wel een eenduidig te werk gaat. We maken ook afspraken met grote terrein beherende organisaties.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Wij zijn wel zoekende. Vanuit Europa is er beleid, en wij moeten ons daaraan verantwoorden maar we vragen van andere om het beleid uit te voeren en die doelen te realiseren. Op dit moment, is er wel een koers waarin wij graag willen dat we meer grip houden. Je wilt zelf wel het idee hebben dat het de goede kant opgaat. Meer toezichthoudende en adviserende rol.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Het zit vooral in het systeemherstel. Als je systeem in orde is dan is je beheer ook in orde. Dan is de vraag wil je intensiever beheren of juist minder intensief. Maatwerk is vooral belangrijk.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Je kunt op heel veel plekken iets doen, maar misschien is het meer waard om op een plek heel veel te doen waardoor je daar de 100% kunt halen van de natuurdoelen. Bij andere plekken zeg je dan dat je er verder niks aan doet, je houdt het in stand maar verderzet er niet op in.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

Als je kijkt naar het NNN dan is versnippering de belangrijkste oorzaak van achteruitgang van biodiversiteit. Groot wilde, plantensoorten en kleinere soorten. Daar moet dus wel echt meer aandacht voor zijn. Hoe zien de verbindingen van NNN eruit? Mag dat natuur zijn, wat kan erin het agrarische gebied nog gebeuren om dat stappenstenen en de natuur te verbinden?

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

In het rijksbeleid is er nu wel groeiende aandacht. Er is ook wel het besef dat het op deze manier niet zo door kan gaan. Dat zijn de eerste belangrijke pijlers om de verbetering te realiseren. Alleen het pompen van geld naar de natuur dat dat niet voldoende is. De realisatie dat dat economische groei misschien anders moet gaan formuleren. Natuur heeft ook een economische waarde. Dat moeten we ons wel realiseren. Die realisatie is er nu niet.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

We zijn gestart met de Ontwikkelopgave die richt zich op de natura 2000 doelen. Daarin zetten we in op het systeemherstel voor natura 2000 gebieden. Je kan hier meer informatie over vinden op onze website.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja, draagt bij.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja, van de provincie.
- Draagvlak: er zijn gesprekken om draagvlak te creëren.
- Geld: provincie heeft er geld voor vrij gemaakt.

Barrières: voor een deel zit het nu in de uitvoeringsfase. Nog niet helemaal dus. Het proces zelf is lastig. Je gaat met agrariërs in gesprek, je moet grond kopen en dat betekent ook dat op het moment dat je ergens een ingreep doet, dat het niet altijd effect heeft op de kwaliteit van de grond omdat je niet alles kan kopen qua gebied. De acceptatie van agrariërs. Er zijn veel onzekerheden die het draagvlak beïnvloeden.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

De gebieden van het NNN die geen natura 2000 gebieden zijn kunnen als een bufferzones werken. Alleen NNN is niet zo ingericht, sommige gebieden lopen langs het agrarische gebied. Daar ligt dan geen bufferzones. Het NNN kan ook een extensievere zones creëren, dit is dan wel agrarisch maar wel met afspraken. Die discussie speelt nu wel op landelijk niveau.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Realiseren waar de natuur voor bedoeld is. Natuur is bedoeld voor natuur, dus voor soorten en biodiversiteit. We moeten realiseren dat we deze natuur mogen beleven en waar het kan benutten. Daar moeten we wel met respect mee omgaan. Recreatie mag wel, wel met de eisen van de natuur en die respecteren.

Informatie geïnterviewde: 10

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Soms gebruiken mensen hetzelfde woord maar bedoelen ze iets anders. Natuur is alles wat zichzelf ordenend en handhaaft zonder menselijk handelen.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

In principe is natuur wat het is, en kun je alleen een cijfer geven als je weet wat het zou moeten zijn. Een weiland met alleen engel weigras is ook natuur, je kan alleen een cijfer geven als je zegt dat ik vind dat het een grasland moet zijn met veel meer soorten. Natuur als definitie in Nederland kan ik geen cijfer geven. Als je kijkt naar Nederland nu en Nederland van een aantal jaar geleden, dan zie je wel een achteruitgang van soorten. Die soorten zijn samen wel natuur dus dan vind ik dat het nu wel een 5 scoort.

De kwaliteit van de natuur, dan kun je kijken naar de kwaliteit van heel Nederland in zijn geheel maar je kunt ook kijken naar de kwaliteit van natuurgebieden. De kwaliteit van de natuurgebieden is okay, en de kwaliteit in heel Nederland is minder.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

We hebben actief invloed op provincie. Dus wij hebben invloed op het beleid van de provincie. Landelijk hebben we soms invloed op nationaal beleid, maar dat is veel geringer. Focus ligt op provinciaal niveau. Als de provincie beleid maakt dan worden natuurbeheerders bij gevraagd om daarop te reageren. Zo kunnen wij invloed uitoefenen. We geven advies en denken vaar mee. We hebben veel ervaring in de praktijk.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Het kan altijd beter. Wat ik graag zou willen is dat de provincie alle partijen meer bij elkaar brengt, zodat er minder in hokjes gedacht wordt. Er is ruimte voor verbetering in de zin dat partijen meer bij elkaar gebracht kunnen worden.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

De grootste uitdaging ligt nu in het stimuleren van natuur buiten de natuurgebieden. Je hebt de natuurgebieden waarin alles bepaald is in de beleidstukken maar je hebt ook gebieden (agrarische gebieden en stedelijke gebieden), waar de grootste winst te behalen is.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Vanuit de partij die het beleid maakt, actief gaan kijken naar meer samenwerking. Dat voor natuur de provincie een soort visie maakt waar je met elkaar aan gaat werken. Een gezamenlijk plan.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

- Er spelen verschillende belangen. Soms is het moeilijk om die met elkaar te rijmen. Bijvoorbeeld de wens voor woningen gaat opeens voor de natuur. Het is moeilijk om met andere grote belangen in gesprek te komen over hoe de natuur er ook in betrokken kan worden.
- Natuur wordt vaak ondergesneeuwd. De waarde van natuur wordt niet altijd meegenomen.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

- Er komt steeds meer waardering voor natuur.
- Binnen de natuurterreinen gaat het ook wel goed, in ieder geval niet slechter.
- Carola schouten heeft de eerste stappen gezet om de een natuurvriendelijke landbouw te realiseren (natuur-inclusieve landbouw).

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

De waarde meer zien van natuur. Het is net zo essentieel als goede woningen en als goede landbouwgronden. Om de Nederlandse natuur te ont snipperen moeten we meer grond kopen.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: onbekend.
- Draagvlak: ja
- Geld: kost veel geld is daarom niet altijd mogelijk

Barrières: het is duur.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja.

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het NNN zorgt vooral voor het ont snipperen van de Nederlandse natuur. Het is daarnaast ook belangrijk om de natuur meer te versterken.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Wees je er bewust van. Ook al leef je in de stad, er nog steeds veel te beleven in de natuur en hoe meer mensen dit snappen en weten, hoe meer waardering er komt. Dat is ook een manier om de natuur in de toekomst te beschermen. Via een soort van educatie.

Informatie geïnterviewde: 11

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur in Nederland in bestaat eigenlijk niet. Overal is de schop in de grond geweest. Natuur is eigenlijk waar nog geen menselijke invloed geweest. Wat wij als natuur zien is eigenlijk cultuurlandschap, dit hebben we dan uiteindelijk voor een deel aan de natuur overgelaten. Andere deel is eigenlijk waar we zelf nog werkzaamheden in doen. Echte natuurontwikkelingsgebieden die langs de rivieren hebt, is behoorlijk in standgehouden door menselijke invloed.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Laat ik het een 6 geven.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Er is een wens, en wil dat het groter wordt. We zijn er druk mee aan de slag. Ook om proactieve te zijn naar een provincie toe (of gemeente). Dit doen we gezamenlijk met andere organisatie.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Maar of deze rol groter wordt, daar twijfel ik over.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Er moet meer natuur en landschap bij. Er moet dooraderingen komen in het agrarisch landschap. Dit moet beter. Waar kan je natuur combineren met recreatie en waar moet je het scheiden. Dat zijn grote uitdagingen.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Goed kijken naar de systeembenadering. Qua wetgeving ook wat strikter op zijn. Geld heeft hierin ook een belangrijke rol (voor aankopen en het beheer). Beheer dat voor langere periode vastgelegd kan worden.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

- Grondprijzen worden hoog.
- Er is een grote druk op de grond. De vraag is of en hoeveel natuur erbij zou kunnen komen. Terwijl dat eigenlijk een gering percentage is van ons oppervlakte (natuur). Er zou meer bij kunnen komen.
- Het is te druk in Nederland.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Verschillende dieren die weer terug zijn.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Het land tussen gebieden. Een landelijk project waarin de landbouw verduurzaamt en waarin de biodiversiteit op 1 staat. De basiskwaliteit in de agrarische gronden verbeteren dan heb je al heel veel winst. Met een goede basiskwaliteit kun je steeds een stap verder gaan. Het systeem moet in standgehouden worden maar ook robuuster.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja, vanuit de provincie.
- Draagvlak: er zijn een paar successen, het gaat heel langzaam.
- Geld: weinig geld.

Barrières: Er moet een verdienmodel zijn voor boeren.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het huidige NNN moet sterker worden. Het is een uitgeklede versie. De verbindingen van de Ecologische Hoofdstructuur moeten terug. Beleidsmatig komen wel vraagtekens erbij te staan. Uitbreiding van natuur, natuur met recreatie en de verbindingen. De verbindingzones kost heel veel geld. Kan het voor een deel wel worden opgenomen?

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Wees zuinig op de natuur. Ga het landschap en de natuur in maar wees er wel zuinig op. Het is het huis van de planten en dieren.

Informatie geïnterviewde: 12

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is het hele samenspel en de variatie in het samenspel. Natuur is de plek, de omgeving waar de biodiversiteit zich in bevindt. Soorten rijkdom.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Natura 2000 gebieden krijgen voldoende aandacht. Er moet focus gaan liggen op de verbindingen ertussen. Maar als ik Nederland breed kijk en naar de cijfers kijk die we allemaal te horen krijgen. Dat zorgt voor een dikke onvoldoende, 3.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Provinciaal kunnen we wel wat doen. En we proberen het ook wel. We proberen kleine beetjes positieve invloed uit te oefenen. De massa haal je uit het grote gebied.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Het meest is te halen op landelijk niveau. Dus daar moeten we eigenlijk voor streven.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Landbouw heeft de grootste gronden, dus daar is de meeste winst te behalen. Maar het omzetten van landbouw naar natuur zal nog wel een generatie duren. Er zit geen hoog tempo in. We moeten terug naar een natuurlijk systeem, zoals hoe het was. Natte grond voor granen en gras verbouwen, hoge grond voor het vee

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Bij de randen van de landbouw liggen veel kansen. Als je daar de groen en blauw vorm kunt geven dan is het een effectieve manier. Ik heb het dan wel echt over de biodiversiteit.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

- Iemand moet het financieren.
- Voor landbouwdoeleinde dingen droogleggen waardoor je veel gebieden naar beneden trekt.
- In plaats van 2 miljard vrij te maken om CO2 in de Noordzee op te slaan. 2 miljard naar verduurzamen van de landbouw dan is de impact veel groter. Technocratische oplossingen zijn niet de oplossing.
- Maaien omdat het maar netjes is....
- Voor veel mensen is het natuurprobleem ver van huis.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Niet veel vertrouwen. De Europese Unie met hun biodiversiteit programma en de noodklok luiden. We zijn dus wel stappen aan het maken. We gaan alleen niet snel genoeg.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Natuur-inclusief denken moet het nieuwe normaal worden.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: onbekend.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: onbekend.

Barrières: onbekend.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het draagt bij aan de verbindingen maar draagt niet bij aan de bewustwording van mensen. Komt het van top-down. De overheid kan het NNN invullen en als het klaar is daar laten liggen en daarna kan iedereen weer zijn eigen ding doen. Het is niet of of maar en en. Het NNN moet worden afmaken, natura 2000 moeten we herstellen maar we moeten ook de CO2-uitstoot terugbrengen, de grondwaterpeil moet omhoog. De landbouw moet natuur-inclusief. Al die onderdelen moeten er voorzorgen dat de biodiversiteit weer terugkomt.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Met de natuur mee is veel makkelijker dan tegen de natuur in. Probeer van de natuur genieten.

Informatie geïnterviewde: 13

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is alles om me heen. Natuur wordt vaak gezien als afgebakende stukken waar natuur mag zijn. Dit moet je breder zien. In de tuin is ook natuur. Feitelijk is onze hele leefomgeving natuur. Punt van belang, veel mensen zien natuur iets als ver weg.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Een 3-, heeft te maken met de brede opvatting van natuur. In een eeuw tijd hebben we heel direct een heel natuurgebied om getoverd in een woon-werk gebied met hier en daar een stukje natuur. En in die gebieden gaat het niet eens goed.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

We proberen het natuurbeleid te beïnvloeden. De politiek en college in de provincie er wel werk van maken. Zodat ze het beleid concreet uitvoeren.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Ja buiten het NNN zou natuur ook een rol kunnen spelen. Landbouw en natuur kunnen veel meer een samenhangend verhaal worden.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

De landbouwgebieden zijn groene woestijnen. Dieren moeten nu alles uit de natuurgebieden halen en dat is te weinig. Natuurgebieden kennen nu veel verdroging door de lage waterpeilen door de landbouw. Maar hebben ook last van de stikstof. De landbouw kan wat extensiever en meer aandacht hebben voor de natuur.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Provincie is bezig met een agenda: boer, burger en biodiversiteit. Staat wel in de kinderschoenen. Via deze agenda wordt er samen gekeken hoe je een duurzamere landbouw kunt realiseren. Zelf kijken we naar onze burens. Welke agrariërs zijn onze boeren en kunnen we met hun afspraken maken? Je moet wel geld kunnen bieden.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

De provincie heeft gebieden gekocht en wilt die inrichten. Daar zijn maatregelen voor per deelgebied. Twee zijn nu gerealiseerd. In 2018 hadden alle gebieden af moeten zijn en nu is het verschoven naar 2027. Het gaat te langzaam met grondwervingen.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

In de ingerichte gebieden gaat het nu wel goed met de natuur. Binnen 5-7 jaar zijn in beekdalen soorten terug of verbeterd. In de droge gebieden gaat dit lastiger.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Je moet het niet hebben over postzegel gebieden maar over landelijk samenhangende gebieden (robuust). De samenhangende gebieden moet samen als een landschap functioneren.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: vanuit de overheid wel want ze hebben de doelstellingen.
- Draagvlak: er zijn wel conflicten. Er zijn lastige discussies met de landbouw.
- Geld: onbekend.

Barrières: moeilijk om gronden vrij te krijgen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

De landbouwgronden naast het NNN moeten natuur-inclusiever of extensiever. Het NNN heeft een minder grote oppervlakte maar die originele oppervlakte omvang moet wel weer terug.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Belang van de natuur is nu duidelijk, maar mensen kunnen meer handelen naar dat belang.

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Voor mij is het plekken waar het gehele ecosysteem nog intact is, en dat het dus op een relatief natuurlijke wijze kan functioneren. Zonder al te veel ingrijpen van de mens.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

7. In Nederland zijn in het klein nog wel enkele systemen die natuurlijk functioneren, maar in vergelijking met grote natuurgebieden in het buitenland dat het in Nederland wel minder is.

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Er zijn overleggen en overlegstructuren over hoe het gaat met de natuur in Nederland en hoe kunnen we dit verbeteren. Het gaat vooral over hoe kunnen we het beheer aanpassen of kunnen we herstelmaatregelen doen. Aan de andere kant gaat het over geld, kunnen we geld beter besteden of moet er meer geld komen om de natuur te beheren en verbeteren. Je probeert steeds aan te geven wat er voor de terreinen nodig is om de gewenste kwaliteit te behalen. Je hoopt dat de beleidsmedewerker en de beslisser dat die er ook iets meedoen. Veel praten en zorgen dat je bij de goede overleggen bent. Een deel van die overleggen is samen met andere natuurorganisaties maar dan gaat het over hoe we samen een sterker geluid kunnen maken tegenover de provincies. Zelf veel overleg met de provincie omdat sinds 2012 het natuurbeleid bij de provincies ligt. Er vindt wel afstemming plaats tussen provincies. Als het gaat om de natuurdoelen dan is het rijk nog wel de eindverantwoordelijke voor die doelen. Zeker als het gaat om de natura 2000. Nederland moet als land verantwoording afleggen aan Europa. Daarnaast hebben we NNN, dat is nog steeds wel een nationaal doel om te realiseren alleen de provincies voeren dit uit en bepalen dan ook wel op welke manier ze dat doen. Vroeger was het landelijk vastgelegd waar een nieuwe verbinding moest komen of nieuwe natuur. Toen het naar de provincies ging hebben veel gezegd (vanwege geld te kort): voor ons is het af, we stoppen met extra moeite doen. Andere provincies hebben gezegd: oke, dan voeren we het zelf wel uit. Sommige nationale natuurdoelen zijn door de provincies geadopteerd en willen daar wel voor werken en afmaken.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Eerst is het belangrijk, we krijgen nu een vergoeding van Subsidiestelsel Natuur en Landschap (SNL) voor het natuurbeheer. Deze vergoeding is gekoppeld aan het type natuur. We krijgen nu een deel van die vergoeding en we moeten zelf ook iets aanbetalen. Ik zou het in ieder geval goed vinden als die vergoeding omhooggaat, zodat het helemaal betaald wordt door de overheid. Maar ook langjarig toezeggingen voor natuurbeheerders. Dat geeft ook zekerheid voor de organisaties (de mensen kunnen dan blijven). We zien op plekken waar het slecht gaat, dat de waterhuishouding niet goed is of dat om de gebieden heen veel economische diensten zijn, waardoor de kwaliteit van de natuur achteruitgaat. Je kan dan wel goed beheren maar de basiskwaliteit is dan niet goed. Er moet veel natuurherstel plaatsvinden en daarvanuit het dagelijks natuurbeheer doen. Vanwege de stikstof is er nu wel een budget beschikbaar die natuurherstel mogelijk maakt.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

De focus moet op de herstelmaatregelen liggen. Er moet een goede basis gelegd worden.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Het is lastig om één ding te noemen, want er zijn veel verschillende facetten. Één aspect is om de depositie (stikstof) te verminderen. De landbouw rondom natuurgebieden verduurzamen. Een ander aspect is de waterhuishouding.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

- Het gaat wel langzaam. Er moet dus wel een versnelling in komen.
- Natuur moet het éérste belang worden. Je ziet tijdens gesprekken dat wanneer er andere belangen meespelen, de keuze die gemaakt wordt vaak niet ten goede is van de natuur. Waardoor je niet verder komt.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

Ik zie dat veel partijen die eerder misschien afwachtend waren nu toch wel zeggen van dat er iets moet gebeuren en dat ze willen meebewegen. Bijvoorbeeld: waterschappen en in de landbouw.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Het is lastig om één concreet project te noemen. Maar het afronden van het NNN, is nog steeds wel belangrijk. Er wordt hier wel meer energie opgezet. Deze gebieden worden goed groot en hebben een buffer hebben waardoor ze goed ingericht kunnen worden. Voor de natura 2000 gebieden, daar worden nu wel herstelmaatregelen voor geformuleerd. Deze worden straks uitgevoerd.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja, bij de provincie. De provincie is zelf ook actief om gronden te kopen voor natuur.
- Draagvlak: provincie is actief in het sturen van processen om te kopen en te ruilen.
- Geld: budgetten zijn er wel, maar niet groot genoeg voor de aankoop. Een deel van de aankoop van gebieden die bestemd zijn voor natuur, wordt vergoed.

Barrières: het gaat voor een deel over het aankopen van grond. En er is nu veel vraag naar grond. Het is lastig om de benodigde stukken te kopen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Afronden en vooral in de natura 2000 gebieden moeten wel herstelmaatregelen plaatsvinden. De natuur moet beter beschermd worden tegen de regels in betrekking tot ruimtelijke ordening. We hebben straks een omgevingswet met allemaal regels over wat waar mag en in onze provincie merken we dat als het gaat over evenementen of uitbreidingen, toch de natuur maar halfzacht wordt beschermd. De provincie wil het per situatie bekijken. Maatwerk is goed maar wij zijn bang dat er dan net een beetje meer wordt toegestaan dan de natuur zou willen.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Natuur is er voor ons allemaal, wij hebben er veel baat bij maar dan mag het ook wel geld kosten omdat te onderhouden, herstellen en te beschermen.

Informatie geïnterviewde: 15

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur zijn alle natuurlijke processen die plaatsvinden in de wereld. Daar maken wij als mensen onderdeel van uit. Natuur is de groene leefomgeving waar de menselijke invloed beperkt is en waar de grootste functie is om de natuurdoelen plaats te laten vinden.

Hoofddoel is soortenrijkdom die op die plek is en hoort.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Wisselend beeld. Er zijn gebieden waar het niet goed gaat met de natuur, scoort het een 5. Aan de andere kant zijn er gebieden waar veel gedaan wordt aan natuurontwikkeling, daar komen heel snel soorten weer terug. Dat scoort een 8.

Aantekening van de onderzoeker: $5+8/2 = 7$

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Ja in de provincie denken we vooral mee.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Wel tevreden. We zijn actief geweest in het debat over natuur en worden daar ook echt wel gezien als een partij die een stempel drukt. We doen ook veel uitvoerend. We proberen samen te werken met boeren en we verkennen hoe zij voor een deel kunnen bijdrage aan natuurontwikkeling. Het gaat wel erg langzaam.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

Aan de ene kant het afmaken van het NNN. Volop inzetten om de gronden die daarvoor nodig zijn te verwerven. We kunnen meer investeren in het landschap, juist daar meer het in verschillende type natuur. Natuur die samengaat met andere gebruiksvormen. Wel meer aandacht voor.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Meer geld. Meer activiteit vanuit de overheid. De overheid moet achter de natuurrealisatie zitten, helpen in het verwerven van grond door flexibel met gronden om te gaan en duidelijkheid geven aan de boeren. Op agrarische gronden moeten we veel samenwerken met agrariërs. We moeten daar geld beschikbaar stellen en ze ondersteunen.

7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?

- Hoe krijg je goede grond in bezit.
- De drukt op de ruimte.
- Kwaliteit van de bestaande natuur, de stikstof rondom die gebieden moet omlaag.
- Veel kritiek op nieuwe plannen, het is heel politiek.

8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?

- Het terugkeren van dieren.
- Samenwerking tussen verschillende partijen (agrariërs, natuur en bouw).
- Er is nu veel aandacht voor biodiversiteit.
- Mensen willen natuur in hun wijken.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Een project Samenwerking met boeren. Het gaat erom dat agrariërs natuur-inclusiever worden. Zonder agrariërs uit te kopen. Welke maatregelen kunnen op een bedrijf gedaan worden zodat het bijdraagt aan de natuur, maar wel door kan blijven boeren. In 2010-2011 is er bezuinigd op de natuur budgetten. Er zijn toen afspraken gemaakt over wat gaan we wel en wat gaan we niet meer doen. Toen is er een nieuwe categorie gekomen: de Groene Contour. Daar mag op vrijwillige basis natuur gerealiseerd worden maar dan zonder financiering vanuit de provincie. De afgelopen 10 jaar is er daarom niks (amper) iets gebeurt in de Groene Contour.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en poteniele barrières.

Behalen natuurdoelen: ja, een deel ervan.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja, bij de provincie.
- Draagvlak: er zijn agrariërs die meer biodiversiteit willen creëren in hun bedrijfsvoering.
- Geld: provincie heeft geld apart gezet hiervoor.

Barrières: dit project was vooral een verkenning. De ideeën zijn verwerkt maar nog niet gerealiseerd. Om dit te realiseren moet het beleid van de provincie veranderen (daar zijn ze wel mee bezig (met een subsidieregeling)). Er moet ook meer animo zijn. Het zijn niet echt barrières maar vervolgstappen.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het NNN is ingetekend. Er moet gewoon vaart gemaakt worden om grond te krijgen en om deze in te richten. Er moet gezorgd worden dat daar middelen en capaciteit beschikbaar voor zijn. Daarbij moeten de robuuste verbindingen die in het verleden zijn geschrapt moeten weer terug.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

We zijn zo afhankelijk van de natuur en het is zo waardevol. We kunnen niet zonder dus we moeten erin investeren. We kunnen zelf iets doen op kleine schaal. We zijn zelf ook natuur en als we daar niet in iets aan doen dan investeren we ook niet in onszelf.

Informatie geïnterviewde: 16

Natuur

1. Wat is natuur voor u?

Natuur is tot rust komen en genieten.

2. Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Kwaliteit van de bestaande natuur, daar doet iedereen zijn best voor: dan is het 7. De kwantiteit van de natuur is een onvoldoende, 5.

Aantekening van de onderzoeker: $7+5/2 = 6$

Werk

3. Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?

Er is meer natuur in Nederland dan het NNN. Als het gaat om het NNN, dan zijn er afspraken gemaakt met de rijksoverheid om de natuur op een bepaald niveau te krijgen. Dit is vastgelegd in het natuурpact. NNN is wat we willen afronden. We zijn ook bezig met natuur en biodiversiteit, buiten het netwerk. We willen biodiversiteit meer terugbrengen in het land.

4. Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?

Het is een samenspel, als je alleen het NNN af hebt en het hele landelijke gebied is een ecologische woestijn. Dan komt het NNN ook niet op zijn recht. Dat moet met elkaar opgaan. Dat zou je samen kunnen vatten onder de term basiskwaliteit natuur. Je kan het niet zien als twee aparte werelden, dus de natuur buiten het NNN moet ook aangepakt worden.

Ideeën

5. Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?

De natuur buiten het NNN, de basiskwaliteit in Nederland moet omhoog.

6. Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Beleidsmatig moet het interessant zijn voor natuur-inclusieve landbouw en om het mogelijk te maken dat er meer bossen gerealiseerd worden. Met landbouw en de industrie in gesprek te gaan om de stikstof te verminderen.

- 7. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?**

Middelen en uitvoeringscapaciteit (niet voldoende mensen om het uit te voeren). We doen dit op basis van vrijwilligheid, de processen duren langer of je krijgt niet wat je wilde.

- 8. Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?**

Er zijn gemotiveerde mensen. Mensen willen wel, mensen zijn bereid om met creatieve oplossingen te komen.

- 9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?**

Het afrond van het NNN.

- 10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?**

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiële barrières.

Behalen natuurdoelen: ja, een deel ervan.

Kans op succesvolle implementatie:

- Steun overheid: ja, er zijn afspraken gemaakt.
- Draagvlak: onbekend.
- Geld: niet voldoende.

Barrières: voldoende middelen en uitvoeringscapaciteiten

Nationale Natuurnetwerk

- 11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?**

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

- 12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?**

Het verbinden van natuurgebieden wordt steeds meer voltooid.

Overig

- 13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?**

Blijf genieten van de natuur en help met het meewerken en ondersteunen van de natuur.

Informatie geïnterviewde: 17

Natuur

1. **Wat is natuur voor u?**

Natuur is biodiversiteit. Een divers landschap met een diverse samenleving. Alles is op elkaar afgestemd met dynamische processen. De interactie tussen soorten met een goede kwaliteit.

2. **Welke cijfer geeft u de Nederlandse natuur? Eventuele toelichting.**

(Zéér slecht) 0 -----10 (uitmuntend)

Over heel natuur. Natuur is zeer beschermd (donkergroen), het natuurnetwerk (licht groen). De natuur daarbuiten is belangrijk. Met die natuur kunnen we de natuurdoelen misschien halen. Dus was is er te bereiken op landelijk gebied, in de steden en het platteland. We zitten ook bij de donkergroene natuur ondermaats, een 5 of een 6. Misschien als we het stikstofprobleem zouden kunnen oplossen dat het een 7 wordt.

Werk

3. **Op welke manier heeft u of uw organisatie invloed op het natuurbeleid in Nederland?**

Ja we hebben invloed, maar het natuurbeleid is complex. De provincies hoefde pas sinds kort beleid te maken over groen. De decentraliseert heeft de provincie de taak gegeven om beleid te maken.

Een overkoepeld beleid voor 12 provincies is lastig. Je wilt geen decentraliseert beleid maken maar afstemming met de andere provincie is complex.

4. **Welke rol ziet u uzelf of uw organisatie graag hebben in de toekomst als het gaat over het stimuleren van natuur in Nederland?**

De rol die we nu hebben is goed. Provincies liggen dicht bij de gebieden. Het beleidsmatig en visie deel liggen bij de provincies maar het uitvoerende deel ligt bij de terreinbeheerders. Wij proberen gebruik te maken van de visievorming van de terreinbeheerders, zij dan er ook bij betrokken. We zijn tevreden omdat de lijnen korter zijn en je meer grip hebt.

Ideeën

5. **Waar moet volgens u de focus liggen als het gaat om de natuur in Nederland te stimuleren?**

Kijken naar waar winst gehaald kan worden buiten de beschermde gebieden.

6. **Wat is volgens u een effectieve manier om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?**

We hebben alles nodig (niet alleen de donkergroene natuur) om de natuurdoelen te kunnen halen. We hebben een natuur-inclusieve samenleving nodig.

7. **Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, zijn er barrières die u kunt identificeren?**

- Het beeld van natuur moet veranderd worden, moet alles wel zo kort, moet alles wel geasfalteerd zijn? Zijn er geen andere mogelijkheden?
- Mensen moeten meer bewust worden wat natuur precies inhoudt.

8. **Als u kijkt naar de huidige natuurontwikkeling in Nederland, welke punten geven u vertrouwen dat de natuurdoelen van 2030 behaald worden?**

We gaan de natuurdoelen niet met 100% halen. Natuur beweegt en natuur is in beweging. Om de natuurdoelen te halen, moet eigenlijk alles gereset worden en laat je alleen de

natuurlijke processen doorgaan. We kunnen wel zorgen dat alles in orde is en dat we veel variatie hebben. Als iets ergens verdwijnt, dan zorg je dat iets anders ergens anders bijkomt.

9. Wat ziet u of uw organisatie als de oplossing om de nationale natuurdoelen in 2030 te halen?

Iedereen is aan het pionieren. Er is geen 1 oplossing die de natuurdoelen zouden kunnen halen omdat ze allemaal nog te klein zijn. Er is geen overkoepelend project. Een landelijk project is een te grote schaal. Als het te groot is dan verzand het. Juist lokale partijen en mensen zorgen ervoor dat een project ver komt. Op landelijk niveau zijn er te veel belangen die het in de weg staan. Op kleinere schaal heb je meer rendement. Het zou dus ook van bottom-up vandaan komen maar het zal waarschijnlijk wel gestimuleerd moeten worden vanuit de overheid. Maar niet opgelegd worden want dan stagneert het helemaal.

10. Hoe schat u het slagingspercentage van deze oplossing (in %)?

Denk hierbij aan: het behalen van natuurdoelen, kans op succesvolle implementatie en potentiele barrières.

Onbekend.

Nationale Natuurnetwerk

11. Bent u bekend met het Nationale Natuurnetwerk?

Ja

(Alleen bij een antwoord "ja" op de gestelde vraag hierboven)

12. Welke rol kan het Nationale Natuurnetwerk hebben in het behalen van de nationale natuurdoelen?

Het is gewoon nog niet af. Er moeten meer verbindingen komen. Er zijn geen grote verbindingen. Deze verbindingen hebben we nodig, we moeten een robuust natuurnetwerk hebben om de natuurdoelen te kunnen halen. Het probleem zit in het vrijwillige verwerven van grond. Harde maatregelen zullen het draagvlak van natuur afnemen.

Overig

13. Welke boodschap zou u mensen willen geven als het gaat over natuur?

Let op, natuur is overal.

Bijlage IX. De resultaten van de interviews

Resultaten interviews

1) Betekenis natuur.

- Al die grond, die niet bewerkt wordt door mensen (2x).
- De samenhang tussen planten of dieren in hun natuurlijke omgeving (4x).
- Natuur is iets wat overal is.
- Er zijn twee soorten natuur: donkergroen (NNN en natura 2000 gebieden) en licht groen (gebieden buiten de NNN en natura 2000).
- Natuur is de basis voor alles wat in onze samenleving gebeurt.
- Het gaat van heel groot naar heel klein, en zo hoort het eigenlijk ook in de natuur.
- Plekken waar eigenlijk ruimte gegeven wordt aan soorten.
- Natuur is alles wat zichzelf ordenend en handhaaft zonder menselijk handelen.
- Plekken waar het gehele ecosysteem nog intact is, en dat het dus op een relatief natuurlijke wijze kan functioneren.
- Natuur is de groene leefomgeving waar de menselijke invloed beperkt is en waar de grootste functie is om de natuurdoelen plaats te laten vinden.
- Natuur is tot rust komen en genieten.
- Natuur is biodiversiteit.

2) Cijfer natuur.

- 7 (5x).
- 4.
- 6 (7x).
- 8.
- 5.
- 3.
- -3.

3) Invloed natuurbeleid.

- Minimale tot geen invloed.
- Beperkt (4x).
- Meedenken (2x).
- Maken het beleid.
- We maken slagen om onze doelstellingen te realiseren.
- We zorgen dat de juiste middelen worden ingezet voor de juiste maatregelen.
- Ja, we hebben invloed (3x).
- Ja, we voeren het rijksbeleid uit maar we maken wel landelijke afspraken over.
- Veel praten en zorgen dat je bij de juiste overleggen aanwezig bent.
- Ja, we maken afspraken met het rijk.

4) Rol in de toekomst.

- Rol zou groter kunnen worden (3x).
- Tevreden (4x).
- De organisatie meer laten focussen op natuur en biodiversiteit.

- In principe goed, maar kan beter.
- Graag een grotere rol in het samenwerken en dat onze belangen eerder gehoord/gezien.
- Grotere lobby kracht.
- Wil wel groter, maar mist capaciteit.
- Graag meer grip hebben in de toekomst.
- Kan beter als het gaat om samenwerken.
- Meer focus om de basiskwaliteit van de natuur te herstellen (2x)

5) Focus natuur.

- Op een dusdanige manier boeren dat de natuur verbeterd wordt (2x).
- Verbinding van grotere natuurgebieden.
- Bewoners en agrariërs bewust maken (2x).
- Het is een heel breed pakket waarbij we samen moeten werken met andere partijen.
- Richten op de basiskwaliteit van de Nederlandse natuur (3x).
- Vergroten én verbinden van de natuurgebieden in Nederland (2x)
- Systeemherstel.
- Het stimuleren van natuur buiten de natuurgebieden (2x).
- Er moet meer landschap en natuur bij.
- Het afmaken van het NNN.
- Meer investeren in het landschap.

6) Effectieve manier natuurdoelen behalen.

- Op een dusdanige manier boeren dat de natuur verbeterd wordt (2x).
- Beheer van het bestaande moet geoptimaliseerd worden.
- De beeldvorming van mensen moet anders.
- Project: biodiversiteit als het nieuwe normaal.
- Natuur-inclusieve inrichting prioriteit geven (letten op: infrastructuur, bouw en vlieggedrag) (2x).
- Vergroten én verbinden van de natuurgebieden in Nederland.
- Het bewust maken van mensen.
- De Ecologische hoofdstructuur (oude plan) moet terug en met spoed moet worden gerealiseerd.
- Plekken kiezen waar de natuurdoelen 100% gehaald kunnen worden.
- Dat voor natuur de provincie een soort visie maakt waar je met elkaar aan gaat werken.
- Meer geld vrijmaken voor natuur (2x).
- De biodiversiteit aan de randen van de landbouw versterken.
- De waterhuishouding verbeteren.
- Meer activiteit vanuit de overheid.
- Meer samenwerken met agrariërs.
- Beleidsmatig het interessant maken om natuur-inclusiever te werken.

7) Barrières, huidige natuurontwikkeling.

- Intensieve landbouw is een grote bedreiging voor de natuur (2x).
- Stikstof (2x).

- Fosfaat.
- Drukke (3x).
- Beperkte ruimte door natuur in clusters.
- Wel subsidies voor NNN-gebieden, niet voor de gebieden daarbuiten.
- Politiek is te lafjes.
- Er is een grote aanpak nodig.
- Bereidheid van de Nederlandse bevolking is laag.
- Vermesting (2x).
- Verdroging.
- Versnippering (2x).
- Het is een politieke kwestie, er zijn veel belangen (6x).
- Waterkwaliteit.
- Verdwijnen van planten en dieren op agrarische gronden.
- Het is moeilijk om bij andere belangen de natuur erin te laten betrekken (2x).
- Geld.
- Hoge grondprijzen.
- De instelling van de Nederlandse bevolking (2x).
- Het gaat langzaam.
- Er is grond voor nodig.
- Middelen
- Uitvoeringscapaciteit.

8) Punten van vertrouwen, huidige natuurontwikkeling.

- Meer mensen maken zich druk om de natuur (4x).
- Het NNN.
- De omslag in de landbouw (2x)
- Geen vertrouwen (6x).
- Terugkerende soorten (3x).
- De aanpak van de provincie.
- De eerste belangrijke pijlers zijn gezet (rijksbeleid heeft aandacht & men ziet in dat het niet zo door kan gaan).
- Meer waardering.
- Het gaat goed met de natuur in de natuurgebieden.
- Samenwerking tussen verschillende partijen.

9) Oplossing.

- Monitoren van grond.
- Het denken binnen natuurorganisaties moet veranderen.
- Per gebied moet maatwerk geleverd worden dat door de regio zelf is bedacht.
- Project: biodiversiteit is het nieuwe normaal.
- Het creëren van overgangsgebieden.
- Er moet landelijke sturing komen.
- Project: valuta voor Veen.
- Er moet een plan komen over hoe we de komende 10-20 jaar ons land willen verdelen.
- Ontwikkelopgave voor systeemherstel in natura 2000 gebieden.

- Een provinciale visie waarin meerdere partijen samen kunnen werken.
- Grond kopen.
- Landelijk project voor het verduurzamen van landbouw waarin biodiversiteit op 1 staat.
- Natuur-inclusief denken als het nieuwe normaal.
- Het NNN moet af (2x).
- Project: samenwerking met boeren.

10) Slagingspercentage.

- Er kon geen volledig beeld worden geschetst (9x)
- Overgangszones: ja, ja, 1x
- Valuta voor veen: ja, ja, 2x
- Landelijk project duurzame landbouw: ja, mogelijk, 1x
- NNN moet af: ja, mogelijk, 2x
- Samenwerking met boeren: mogelijk, ja, 3x

11) NNN?

- Niet actief mee bezig (2x).
- Ja (16x).

12) Welke rol NNN?

- N.v.t.
- De gebieden buiten de NNN vallen zouden ook meer prioriteit mogen krijgen (3x).
- De gebieden buiten NNN moeten kleinschaliger en groener gemaakt worden.
- Huidige rol is prima, alleen meer openbaar voor wandelaars.
- Er moet een goed ontwikkelde NNN (eigenlijk dus de Ecologische Hoofdstructuur) komen, met zones aan de rand die de negatieve randeffecten opvangt (overgangszones).
- Er moet een andere realisatie komen voor het NNN om de natuurdoelen te halen.
- NNN gebieden die geen natura 2000 gebieden zijn kunnen als bufferzone werken of extensievere zones creëren.
- De natuur meer gaan versterken.
- NNN moet sterker worden en de verbindingzones van de Ecologische Hoofdstructuur moeten terug (4x).
- Nadenken wat er moet gebeuren als het er uiteindelijk ligt, het stimuleert geen bewustwording op dit moment.
- De natuur beter beschermen tegen de regels van ruimtelijke ordening.

13) Boodschap.

- Wees zuinig op de natuur die we hebben en geniet ervan (3x).
- Bewust zijn dat alle kleine beetjes helpen (2x).
- Laten we komen tot gerichte lespakketten voor basisscholen om die leerlingen iets meer bij te brengen over natuur en natuurontwikkeling.
- Hou van de natuur, maar zorg ook dat de natuur behouden wordt (2x).
- We moeten zorgen dat iedereen een eigen stuk natuur krijgt (met kwaliteit 7), dan denk ik dat we een beter land hebben
- Koester de kleine dingen en zie dat natuur niet altijd heel groot hoeft te zijn.

- We hebben onze natuur nodig, ook om onszelf (mensen) goed te kunnen blijven leven (2x).
- We moeten realiseren dat we deze natuur mogen beleven en waar het kan benutten met respect.
- Wees je bewust van de natuur.
- Met de natuur mee is veel makkelijker dan tegen de natuur in
- Natuur is er voor ons allemaal, wij hebben er veel baat bij maar dan mag het ook wel geld kosten omdat te onderhouden, herstellen en te beschermen (2x).
- Let op, natuur is overal.